

ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ ΚΑΤΑ ΜΑΡΚΟΝ

1:1 Ἀρχὴ τοῦ εὐαγγελίου Ἰησοῦ Χριστοῦ, Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ.¹

John the Baptizer

1:2 Ὡς² γέγραπται ἐν τοῖς προφήταις³—«Ἴδού, ἐγὼ⁴ ἀποστέλλω τὸν ἄγγελόν μου πρὸ προσώπου σου, ὃς κατασκευάσει τὴν ὁδὸν σου ἔμπροσθέν σου.»⁵ **3** «Φωνὴ βοῶντος· Ἐν τῇ ἐρήμῳ ἐτοιμάσατε τὴν ὁδὸν Κυρίου, εὐθείας ποιεῖτε τὰς τρίβους αὐτοῦ.»—**4** Ἐγένετο Ἰωάννης⁶ βαπτίζων ἐν τῇ ἐρήμῳ καὶ κηρύσσων βάπτισμα μετανοίας εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν. **5** Καὶ ἐξεπορεύετο πρὸς αὐτὸν πᾶσα ἡ Ἰουδαία χώρα καὶ οἱ Ἱεροσολυμίται, καὶ ἐβαπτίζοντο πάντες⁷ ἐν τῷ Ἰορδάνῃ ποταμῷ ὑπ' αὐτοῦ,⁸ ἐξομολογούμενοι τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν.

6 Ἦν δὲ ὁ Ἰωάννης ἐνδεδυμένος τρίχας καμήλου καὶ ζώνην δερματίνην περὶ τὴν ὀσφὺν αὐτοῦ, καὶ ἐσθίων ἀκρίδας καὶ μέλι ἄγριον. **7** Καὶ ἐκήρυσσεν λέγων· «Ἐρχεται ὁ ἰσχυρότερός μου ὀπίσω μου, οὗ οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς κύψας λῦσαι τὸν ἱμάντα τῶν ὑποδημάτων αὐτοῦ. **8** Ἐγὼ μὲν¹⁰ ἐβάπτισα ὑμᾶς ἐν¹¹ ὕδατι, αὐτὸς δὲ βαπτίσει ὑμᾶς ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ.»

Jesus is baptized

1:9 Καὶ ἐγένετο ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις, ἦλθεν ὁ¹² Ἰησοῦς ἀπὸ Ναζαρετ¹³ τῆς Γαλιλαίας καὶ ἐβαπτίσθη ὑπὸ Ἰωάννου εἰς τὸν Ἰορδάνην.¹⁴ **10** Καὶ

¹ υἱου του θεου f³⁵ A (98.4%) HF,RP,CP,TR,OC | υἱου θεου B,D,W (0.4%) [NU] | --- 8 (0.8%) | two other variants (0.4%)

² ως f³⁵ A,D,W [97%] HF,RP,CP,TR,OC | καθως 8B [3%] NU

³ τοις προφηταις f³⁵ A,W (96.7%) HF,RP,CP,TR,OC | τω ησαια τω προφητη 8B (1.3%) NU | ησαια τω προφητη D (1.8%) | one other variant (0.2%) [The first quote is from Malachi; only the second is from Isaiah.]

⁴ εγω f³⁵ 8A,W [99.5%] HF,RP,CP,TR,OC,ECM | --- B,D [0.5%] NU

⁵ εμπροσθεν σου f³⁵ A (96.7%) HF,RP,CP,TR,OC | --- 8B,D,W (3.3%) NU

⁶ ιωαννης f³⁵ A(D)W (99.4%) HF,RP,CP,TR,OC,ECM | 1 ο 8B (0.6%) [NU]

⁷ και εβαπτιζοντο παντες f³⁵ A,W [97%] HF,RP,CP,TR,OC | ~ 132 [1%] | ~ 312 B,D [1%] NU | ~ 32 8 | 12 [1%]

⁸ εν τω ιορδανη ποταμω υπ αυτου f³⁵ A [97%] HF,RP,CP,TR,OC | ~ 561234 8B [1%] NU | 12356 W [1%] | 1234 [1%] | 1356 D

⁹ ην δε ο f³⁵ [96%] HF,RP,CP,OC | 12 A,D,W [3%] TR | ~ και 13 8(B) [0.5%] NU | four other variants

¹⁰ μεν f³⁵ A(D)W [99%] HF,RP,CP,TR,OC | --- 8B [1%] NU

¹¹ εν f³⁵ A(D)W (95.5%) HF,RP,CP,TR,OC | --- 8B (4%) NU | four other variants (0.5%)

¹² ο f³⁵ D [60%] CP,OC | --- 8A,B,W [40%] HF,RP,TR,NU

¹³ ναζαρετ f³⁵ 8B [95%] HF,RP,CP,TR,OC,NU | ναζαρεθ D,W [5%] | ναζαρατ A

¹⁴ υπο ιωαννου εις τον ιορδανην f³⁵ A,W [96%] HF,RP,CP,TR,OC | ~ 34512 8(B,D) [4%] NU

εὐθέως¹ ἀναβαίνων ἀπὸ² τοῦ ὕδατος εἶδεν σχιζομένους τοὺς οὐρανούς καὶ τὸ Πνεῦμα, ὡσεὶ³ περιστερὰν, καταβαῖνον ἐπ’⁴ αὐτόν. **11** Καὶ φωνὴ ἐγένετο ἐκ τῶν οὐρανῶν· «Σὺ εἶ ὁ Υἱός μου, ὁ ἀγαπητός, ἐν ᾧ⁵ εὐδόκησα.»⁶

Jesus is tested

1:12 Καὶ εὐθέως⁷ τὸ Πνεῦμα αὐτόν ἐκβάλλει εἰς τὴν ἔρημον. **13** Καὶ ἦν ἐκεῖ⁸ ἐν τῇ ἐρήμῳ ἡμέρας τεσσαράκοντα⁹ πειραζόμενος ὑπὸ τοῦ Σατανᾶ, καὶ ἦν μετὰ τῶν θηρίων· καὶ οἱ ἄγγελοι διηκόνουν αὐτῷ.

Jesus ministers in Galilee

1:14 Μετὰ δὲ τὸ παραδοθῆναι τὸν¹⁰ Ἰωάννην, ἦλθεν ὁ¹¹ Ἰησοῦς εἰς τὴν Γαλιλαίαν κηρύσσων τὸ εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας¹² τοῦ Θεοῦ **15** καὶ¹³ λέγων ὅτι «Πεπλήρωται ὁ καιρὸς καὶ ἤγγικεν ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ. Μετανοεῖτε καὶ πιστεύετε ἐν τῷ εὐαγγελίῳ.»

Peter, Andrew, James, John

16 Περιπατῶν δὲ¹⁴ παρὰ τὴν θάλασσαν τῆς Γαλιλαίας εἶδεν Σίμωνα καὶ Ἀνδρέαν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, τοῦ Σίμωνος,¹⁵ βάλλοντας ἀμφίβληστρον¹⁶ ἐν τῇ

¹ εὐθεως f³⁵ A, W [99%] HF, RP, CP, TR, OC | ευθυς NB [1%] NU | --- D (In Hellenistic Greek ευθεως is the normal adverbial form for the adjective ευθυς. People with a bias toward classical Greek, both in ancient Alexandria and in more modern times, have preferred ευθυς as the adverbial form as well.)

² απο f³⁵ A [97%] HF, RP, CP, TR, OC | εκ NB, D, W [3%] NU

³ ωσει f³⁵ (W) [80%] HF, RP, CP, TR | ως NA, B, D [20%] OC, NU

⁴ επ f³⁵ (N) A(W) [99%] HF, RP, CP, TR, OC | εις B, D [1%] NU

⁵ ω f³⁵ A, W [96%] HF, RP, CP, TR | σοι NB, D [4%] OC, NU

⁶ ευδοκησα rel | ηυδοκησα W [5%] OC

⁷ ευθεως f³⁵ A, D [45%] OC | ευθυς NB, W [55%] HF, RP, CP, TR, NU (Were one to follow the majority variant here, the idea would presumably be ‘straight into the wilderness’, which makes good sense.)

⁸ εκει f³⁵ W [99%] HF, RP, CP, TR, OC | --- NA, B, D [1%] NU

⁹ ημερας τεσσαρακοντα f³⁵ [97%] HF, RP, CP, TR, OC | 1 τεσσερακοντα A [1%] | ~ 21 [1.5%] | ~ τεσσερακοντα 1 B [0.3%] NU | 1 μ D | ~ μ 1 NW

¹⁰ τον f³⁵ NB, D, W [95%] HF, RP, CP, TR, NU | --- A [5%] OC

¹¹ ο f³⁵ NB, D [75%] HF, RP, CP, TR, OC, NU | --- A, W [25%]

¹² της βασιλειας f³⁵ A, D, W (97.9%) HF, RP, CP, TR, OC | --- NB (2.1%) NU

¹³ και f³⁵ B, W (79.4%) HF, RP, CP, TR, OC, NU | --- (N) A, D (19.9%) | long omission (0.6%)

¹⁴ περιπατων δε f³⁵ A, W [97%] HF, RP, CP, TR, OC | και παραγων NB, D [2%] NU | παραγων 2 [1%]

¹⁵ αυτου του σιμωνος f³⁵ [93%] HF, RP, CP, OC | 1 D, W [3%] TR | 23 A [2%] | 13 [1%] | 3 NB [1%] NU (Is the reading of the majority a conflation of D and A? It seems more likely that all the shorter readings are simplifications of the long one, especially if it seemed to be difficult, but why should Simon not be named after his father, in the event?)

¹⁶ βαλλοντας αμφιβληστρον f³⁵ (83.1%) HF, RP, CP, TR, OC | ~ 21 (3%) | βαλλοντος 2 (0.4%) | 1 αμφιβληστρα (0.4%) | ~ αμφιβληστρα 1 (1.2%) | αμφιβαλλοντας 2 (A) W (10.7%) | αμφιβαλλοντας τα δικτυα D (0.9%) | αμφιβαλλοντας NB (0.3%) NU (The

θαλάσση, ἦσαν γὰρ ἀλιεῖς. **17** Καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· «Δεῦτε ὀπίσω μου, καὶ ποιήσω ὑμᾶς γενέσθαι ἀλιεῖς ἀνθρώπων.» **18** Καὶ εὐθέως¹ ἀφέντες τὰ δίκτυα αὐτῶν² ἠκολούθησαν αὐτῷ. **19** Καὶ προβάς ἐκεῖθεν³ ὀλίγον εἶδεν Ἰάκωβον, τὸν τοῦ Ζεβεδαίου, καὶ Ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, καὶ αὐτοὺς ἐν τῷ πλοίῳ καταρτίζοντας τὰ δίκτυα. **20** Καὶ εὐθέως⁴ ἐκάλεσεν αὐτούς, καὶ ἀφέντες τὸν πατέρα αὐτῶν Ζεβεδαῖον ἐν τῷ πλοίῳ μετὰ τῶν μισθωτῶν ἀπῆλθον ὀπίσω αὐτοῦ.

A demonized man

21 Καὶ εἰσπορεύονται εἰς Καπερναοῦμ.⁵ Καὶ εὐθέως⁶ τοῖς σάββασιν εἰσελθὼν εἰς τὴν⁷ συναγωγὴν ἐδίδασκεν. **22** Καὶ ἐξεπλήσσοντο ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ, ἦν γὰρ διδάσκων αὐτοὺς ὡς ἐξουσίαν ἔχων, καὶ οὐχ ὡς οἱ γραμματεῖς.

23 Καὶ⁸ ἦν ἐν τῇ συναγωγῇ αὐτῶν ἄνθρωπος ἐν πνεύματι ἀκαθάρτῳ· καὶ ἀνέκραξεν **24** λέγων· «Ἐα,⁹ τί ἡμῖν καὶ σοί, Ἰησοῦ Ναζαρηνέ; ἤλθες ἀπολέσαι ἡμᾶς; Οἶδά σε τίς εἶ—ὁ Ἅγιος τοῦ Θεοῦ.» **25** Καὶ ἐπετίμησεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς λέγων· «Φιμώθητι καὶ ἐξελθε ἐξ αὐτοῦ.»¹⁰ **26** Καὶ σπαρά-ξαν αὐτὸν τὸ πνεῦμα τὸ ἀκάθαρτον, καὶ κράξαν¹¹ φωνῇ μεγάλῃ ἐξῆλθεν ἐξ αὐτοῦ. **27** Καὶ ἐθαμβήθησαν πάντες,¹² ὥστε συζητεῖν πρὸς ἑαυτούς,¹³ λέγοντας.¹⁴ «Τί ἐστὶν τοῦτο; Τίς ἡ διδαχὴ ἡ καινὴ αὕτη; Ὅτι¹⁵ κατ' ἐξουσίαν καὶ τοῖς πνεύμασιν

reading of A,W could be a conflation. The reading of B was probably a stylistic retouching of that of f³⁵, that went on to contaminate A and D, etc.)

¹ ευθεως f³⁵ A,B,C,D,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC | ευθυς N [1%] NU

² τα δικτυα αυτων f³⁵ A [96%] HF,RP,CP,TR,OC | 12 NB,C,W [4%] NU | παντα D

³ εκειθεν f³⁵ (N)A,C [98%] HF,RP,CP,TR,OC | --- B,D,W [2%] NU

⁴ ευθεως f³⁵ A,C,D(W) [99%] HF,RP,CP,TR,OC | ευθυς NB [1%] NU

⁵ καπερναουμ f³⁵ A,C [98%] HF,RP,CP,TR,OC | καφαρναουμ NB,D,W [2%] NU

⁶ ευθεως f³⁵ A,B,C,D,W [98%] HF,RP,CP,TR,OC | ευθυς N [2%] NU

⁷ την rell | --- [5%] some TRs

⁸ και f³⁵ A,C,D,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC | 1 ευθυς NB [1%] NU

⁹ εα f³⁵ A,C [99%] HF,RP,CP,TR,OC | --- NB,D,W [1%] NU

¹⁰ εξ αυτου f³⁵ NA,B,C (88.7%) HF,RP,CP,TR,OC,NU | απ 2 (10.9%) | εκ του ανθρωπου πνευμα ακαθαρτον D,W | εκ του ανθρωπου το πνευμα το ακαθαρτον (0.2%)

¹¹ κραξαν f³⁵ A,C [99%] HF,RP,CP,TR,OC | κραξας (D) | ανεκραγεν (W) | φωνησαν NB [1%] NU

¹² παντες f³⁵ A,C,D,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC | απαντες NB [1%] NU

¹³ εαυτους f³⁵ A,C,D,W (95%) HF,RP,CP,OC,NU | αυτους (NB) (3%) TR | αλληλους (1.7%) | five other variants (0.3%)

¹⁴ λεγοντας f³⁵ NB,D (79.8%) HF,RP,CP,TR,OC,NU | λεγοντες A,C,W (20%) | --- (0.2%)

¹⁵ τις η διδαχη η καινη αυτη οτι f³⁵ C [99%] HF,RP,CP,TR,OC | 123456 W | 123 εκεινη 456 η εξουσια 7 D | ~ 125637 A | 35 NB [0.5%] NU (A, D and W are closer to the majority reading than to B, and presumably derive from it; B looks like typical Alexandrian editing.)

τοῖς ἀκαθάρτοις ἐπιτάσσει, καὶ ὑπακούουσιν αὐτῷ.» **28** Ἐξῆλθεν δὲ¹ ἡ ἀκοὴ αὐτοῦ εὐθὺς² εἰς ὅλην τὴν περίχωρον τῆς Γαλιλαίας.

Peter's mother-in-law

29 Καὶ εὐθέως³ ἐκ τῆς συναγωγῆς ἐξελθόντες ἦλθον εἰς τὴν οἰκίαν Σίμωνος καὶ Ἀνδρέου, μετὰ Ἰακώβου καὶ Ἰωάννου. **30** Ἡ δὲ πενθερὰ τοῦ⁴ Σίμωνος κατέκειτο πυρέσσουσα, καὶ εὐθέως⁵ λέγουσιν αὐτῷ περὶ αὐτῆς. **31** Καὶ προσελθὼν ἤγειρεν αὐτήν, κρατήσας τῆς χειρὸς αὐτῆς,⁶ καὶ ἀφῆκεν αὐτὴν ὁ πυρετὸς εὐθέως⁷ καὶ διηκόνει αὐτοῖς.

Many healings

32 Ὁψίας δὲ γενομένης, ὅτε ἔδω ὁ ἥλιος, ἔφερον πρὸς αὐτὸν πάντας τοὺς κακῶς ἔχοντας καὶ τοὺς δαιμονιζομένους. **33** Καὶ ἡ πόλις ὅλη ἐπισυνηγμένη ἦν⁸ πρὸς τὴν θύραν, **34** καὶ ἐθεράπευσεν πολλοὺς κακῶς ἔχοντας ποικίλαις νόσοις καὶ δαιμόνια πολλὰ ἐξέβαλεν· καὶ οὐκ ἤφιεν λαλεῖν τὰ δαιμόνια, ὅτι ᾗδειςαν αὐτὸν Χριστὸν εἶναι.⁹

Alone to pray

35 Καὶ πρωὶ ἐννυχον¹⁰ λίαν ἀναστάς, ἐξῆλθεν καὶ ἀπῆλθεν¹¹ εἰς ἔρημον τόπον, κακεῖ προσηύχετο. **36** Καὶ κατεδίωξαν¹² αὐτὸν ὁ¹³ Σίμων καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ, **37** καὶ εὐρόντες¹⁴ αὐτὸν¹⁵ λέγουσιν αὐτῷ ὅτι «Πάντες σε ζητοῦσιν.»¹⁶

¹ ἐξῆλθεν δε **f**³⁵ A [97%] HF,RP,CP,TR | ~ και 1 **NB**,C,D,W [2%] OC,NU | four other variants [1%]

² ευθυς **f**³⁵ A,D [97%] HF,RP,CP,TR,OC | ευθυς πανταχου B,C [1%] NU | πανταχου W | -- **Σ** [2%] (Observe the contrast with the next footnote. Here ευθυς is more like an adjective; not an adverb of time as in the following case.)

³ ευθεως **f**³⁵ A,C [98%] HF,RP,CP,TR,OC | ευθυς **NB** [2%] NU | --- D,W

⁴ του **f**³⁵ [49%] CP | --- **NA**,B,C(D,W) [51%] HF,RP,TR,OC,NU

⁵ ευθεως **f**³⁵ A,C [98%] HF,RP,CP,TR,OC | ευθυς **NB**,D [2%] NU | --- W

⁶ αυτης **f**³⁵ A,C [99.5%] HF,RP,CP,TR,OC | --- **NB**(D,W) [0.5%] NU

⁷ ευθεως **f**³⁵ A(D) [98%] HF,RP,CP,TR,OC | --- **NBC**,W [2%] NU

⁸ η πολις ολη επισυνηγμενη ην **f**³⁵ A(W) [96%] HF,RP,CP,TR | ~ 53124 B,C,D [2%] NU | ~ 12354 [1%] | ~ 51234 [0.5%] OC | --- **Σ** | three other variants

⁹ χριστον ειναι **f**³⁵ B,W (28%) OC | τον 12 (C) (11.6%) | ~ 2 τον 1 (1.2%) | --- **NA**(D) (58.9%) HF,RP,CP,TR,NU | five other variants (0.4%)

¹⁰ εννυχον **f**³⁵ A [98%] HF,RP,CP,TR | εννυχα **NB**,C,D(W) [2%] OC,NU | one other variant

¹¹ απηλθεν **f**³⁵ **NA**,C,D (71.7%) HF,RP,TR,OC,NU | 1 ο ιησους (26.5%) CP | ο ιησους (0.3%) | --- B,W (1.3%) | three other variants (0.2%)

¹² κατεδιωξαν **f**³⁵ A,C,D,W [97%] HF,RP,CP,TR,OC | κατεδιωξεν **NB** [3%] NU

¹³ ο **f**³⁵ A,C [94%] HF,RP,CP,TR,OC | 1 τε [4%] | το D | --- **NB**,W [2%] NU

¹⁴ ευροντες **f**³⁵ A,C [99%] HF,RP,CP,TR,OC | ευρον **NB**(D) [0.5%] NU | --- (W)

¹⁵ αυτον **f**³⁵ A,C,D [99%] HF,RP,CP,TR,OC | 1 και **NB** [0.5%] NU | --- (W)

¹⁶ σε ζητουσιν **f**³⁵ A [97%] HF,RP,CP,OC | ~ 21 **NB**,C,D(W) [3%] TR,NU

38 Καὶ λέγει αὐτοῖς· «Ἄγωμεν¹ εἰς τὰς ἐχομένας κωμοπόλεις, ἵνα καὶ ἐκεῖ² κηρύξω· εἰς τοῦτο γὰρ ἐλήλυθα.»³

39 Καὶ ἦν⁴ κηρύσσων ἐν ταῖς συναγωγαῖς⁵ αὐτῶν εἰς ὅλην τὴν Γαλιλαίαν, καὶ τὰ δαιμόνια ἐκβάλλων.

The hinge—proof, evaluation, rejection, blasphemy

A leper—the proof

1:40 Καὶ ἔρχεται πρὸς αὐτὸν λεπρὸς παρακαλῶν αὐτὸν καὶ γονυπετῶν αὐτὸν⁶ καὶ λέγων αὐτῷ ὅτι «Ἐὰν θέλῃς, δύνασαί με καθαρίσαι.» 41 Ὁ δὲ Ἰησοῦς⁷ σπλαγχνισθεὶς, ἐκτείνας τὴν χεῖρα ἥψατο αὐτοῦ⁸ καὶ λέγει αὐτῷ, «Θέλω· καθαρίσθητι.» 42 Καὶ εἰπόντος αὐτοῦ,⁹ εὐθέως¹⁰ ἀπῆλθεν ἀπ' αὐτοῦ ἡ λέπρα, καὶ ἐκαθαρίσθη. 43 Καὶ ἐμβριμηςάμενος αὐτῷ, εὐθέως¹¹ ἐξέβαλεν αὐτόν, 44 καὶ λέγει αὐτῷ· «Ὅρα μηδενὶ μηδὲν εἶπης· ἀλλ' ¹² ὅπως παγὲς, σεαυτὸν δεῖξον τῷ ἱερεῖ καὶ προσένεγκαι¹³ περὶ τοῦ καθαρισμοῦ σου ὡς προσέταξεν Μωσῆς,¹⁴ εἰς μαρτύριον αὐτοῖς.» 45 Ὁ δὲ ἐξεληθὼν ἤρξατο κηρύσσειν πολλὰ καὶ διαφημίζειν τὸν λόγον, ὥστε μηκέτι αὐτὸν δύνασθαι φανερῶς εἰς πόλιν εἰσελθεῖν, ἀλλ' ἔξω ἐν¹⁵ ἐρήμοις τόποις ἦν· καὶ ἤρχοντο πρὸς αὐτὸν πανταχόθεν.¹⁶

¹ αγωμεν f³⁵ A,D,W [97%] HF,RP,CP,TR,OC | 1 αλλαχου NB,C [1%] NU | 1 και [2%]

² και εκει f³⁵ A,B,C [96%] HF,RP,CP,OC,NU | κακει ND [3%] TR | 2 [1%] | --- W

³ εληλυθα f³⁵ W [59%] | εξεληλυθα A,D [40%] HF,RP,CP,TR,OC | εξηλθον NB,C [1%] NU

⁴ ην f³⁵ A,C,D,W (99.5%) HF,RP,CP,TR,OC | ηλθεν NB (0.5%) NU

⁵ εν ταις συναγωγαις f³⁵ [93%] HF,RP,CP,TR,OC | εις τας συναγωγας NA,B,C,D,W [7%] NU

⁶ και γονυπετων αυτον f³⁵ A,C (86.2%) HF,RP,CP,TR,OC | 12 αυτω (3.7%) | 12 N (6%) [NU] | --- B,D,W (4.1%)

⁷ ο δε Ιησους f³⁵ A,C,W [99.5%] HF,RP,CP,TR,OC | και NB(D) [0.5%] NU

⁸ ηψατο αυτου f³⁵ A,C,W [98.5%] HF,RP,CP,TR,OC | ~ 21 NB [0.5%] NU | ~ 212 D [1%]

⁹ ειποντος αυτου f³⁵ A,C (96%) HF,RP,CP,TR,OC | 1 αυτω (0.4%) | --- NB,D,W (2.3%) NU | long omission (1.2%)

¹⁰ ευθεως f³⁵ A,C,D,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC | ευθυς NB [0.5%] NU

¹¹ ευθεως f³⁵ (A)C [99%] HF,RP,CP,TR,OC | ευθυς NB,D [1%] NU | W omits verse 43

¹² αλλ f³⁵ [70%] HF,RP,TR,OC | αλλα NA,B,C,D,W [30%] CP,NU

¹³ προσενεγκαι f³⁵ C [25%] | προσενεγκε NA,B,D,W [75%] HF,RP,CP,TR,OC,NU

¹⁴ μωσης f³⁵ A,C [65%] HF,RP,CP,TR | μουσης NB,D,W [35%] OC,NU

¹⁵ εν f³⁵ A,C,D [99%] HF,RP,CP,TR,OC | επ NB,W [1%] NU

¹⁶ πανταχοθεν f³⁵ [70%] HF,RP,CP,TR,OC | παντοθεν NA,B,C,D,W [30%] NU

A paralytic—the evaluation

2:1 Καὶ εἰσηλθεν πάλιν¹ εἰς Καπερναοὺμ² δι' ἡμερῶν, καὶ³ ἠκούσθη ὅτι εἰς οἶκόν⁴ ἐστίν. **2** Καὶ εὐθέως⁵ συνήχθησαν πολλοὶ ὥστε μηκέτι χωρεῖν, μηδὲ τὰ πρὸς τὴν θύραν, καὶ ἐλάλει αὐτοῖς τὸν λόγον. **3** Καὶ ἔρχονται πρὸς αὐτὸν παραλυτικὸν φέροντες,⁶ αἰρόμενον ὑπὸ τεσσάρων. **4** Καὶ μὴ δυνάμενοι προσεγγίσει⁷ αὐτῷ διὰ τὸν ὄχλον, ἀπεστέγασαν τὴν στέγην ὅπου ἦν· καὶ ἐξορύξαντες χαλῶσιν τὸν κράββατον⁸ ἐφ' ᾧ⁹ ὁ παραλυτικὸς κατέκειτο. **5** Ἰδὼν δὲ¹⁰ ὁ Ἰησοῦς τὴν πίστιν αὐτῶν λέγει τῷ παραλυτικῷ, «Τέκνον, ἀφέωνταί¹¹ σοι αἱ ἁμαρτίαι σου.»¹²

6 Ἦσαν δέ τινες τῶν γραμματέων ἐκεῖ καθήμενοι, καὶ διαλογιζόμενοι ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν· **7** «Τί οὗτος οὕτως λαλεῖ βλασφημίας,¹³ τίς δύναται ἀφιέναι ἁμαρτίας εἰ μὴ εἷς, ὁ Θεός;» **8** Καὶ εὐθέως¹⁴ ἐπιγινούς ὁ Ἰησοῦς τῷ πνεύματι αὐτοῦ ὅτι οὕτως αὐτοῖς¹⁵ διαλογίζονται ἐν ἑαυτοῖς εἶπεν¹⁶ αὐτοῖς· «Τί ταῦτα διαλογίζεσθε ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν; **9** Τί ἐστίν εὐκοπώτερον· εἰπεῖν τῷ παραλυτικῷ, «Ἀφέωνταί¹⁷ σου¹⁸ αἱ ἁμαρτίαι,» ἢ εἰπεῖν, «Ἐγχειραί¹⁹ καὶ ἄρον

¹ εἰσηλθεν παλιν f³⁵ A,C [97%] HF,RP,CP,OC | εἰσηλθων 2 NB,D [1%] NU | ~ 21 [1%] TR | ~ 2 ερχεται W | 1 [0.5%] | two other variants

² καπερναουμ f³⁵ A,C [99%] HF,RP,CP,TR,OC | καφαρναουμ NB,D,W [1%] NU

³ και f³⁵ A,C,D,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC | --- NB [1%] NU

⁴ εἰς οικον f³⁵ A,C (98.7%) HF,RP,CP,TR,OC | εν οικω P^{88v}NB,D,W (1%) NU | one other variant (0.2%)

⁵ ευθεως f³⁵ A,C,D [99%] HF,RP,CP,TR,OC | --- P⁸⁸NB,W [1%] NU

⁶ προς αυτον παραλυτικον φεροντες f³⁵ A [96%] HF,RP,CP,TR,OC | ~ 1243 C,D(W) [3%] | ~ 4123 P^{88v}NB [1%] NU

⁷ προσεγγισαι f³⁵ A,C(D) [99%] HF,RP,CP,TR,OC | προσενεγκαι NB [1%] NU | προσελθειν W

⁸ κραββατον f³⁵ [67%] HF,RP,CP,TR | κραβαττον A,C,D,W [30%] OC,NU | κραβακτον N | κραβατον B [2%] | κραβατγον [1%] (A similar statement obtains in verses 9, 11, 12.)

⁹ εφ ω f³⁵ A,C [97%] HF,RP,CP,TR,OC | εφ ου [1%] | εφ ον [0.5%] | οπου NB(D) [0.5%] NU | εις ον W | one other variant

¹⁰ ιδων δε f³⁵ A,D,W [98%] HF,RP,CP,TR,OC | και ιδων P^{88v}NB,C [2%] NU

¹¹ αφεωνται f³⁵ P⁸⁸NA,C,D,W [98%] HF,RP,CP,TR,OC | αφεονται [1%] | αφιενται B [1%] NU | two other variants

¹² σοι αι αμαρτιαι σου f³⁵ (A) [94%] HF,RP,CP,TR,OC | 123 C [1%] | 4234 [2%] | ~ 423 P^{88v}NB,D,W [3%] NU

¹³ βλασφημιας f³⁵ A,C,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC | βλασφημει P⁸⁸NB,D [1%] NU

¹⁴ ευθεως f³⁵ A,C [98%] HF,RP,CP,TR,OC | ευθυς P^{88v}NB [1%] NU | --- D,W [1%]

¹⁵ αυτοι f³⁵ A,C [97%] HF,RP,CP,OC | --- P⁸⁸N(B)D(W) [3%] TR,NU

¹⁶ ειπεν f³⁵ A,C,D [99%] HF,RP,CP,TR,OC | λεγει P^{88v}N(B)(W) [1%] NU

¹⁷ αφεωνται f³⁵ A,C(D)W [99%] HF,RP,CP,TR,OC | αφιενται NB [0.5%] NU | three other variants

¹⁸ σου f³⁵ P⁸⁸NB,W [65%] HF,RP,CP,OC,NU | σοι A,C(D) [35%] TR | one other variant

¹⁹ εγειραι f³⁵ [65%] HF,RP,CP,TR | εγειρε NA,C(D)W [34%] OC,NU | εγειρου B [0.5%] |

τὸν κράββατόν¹ σου² καὶ περιπάτει; **10** Ἵνα δὲ εἰδῆτε ὅτι ἐξουσίαν ἔχει ὁ Υἱὸς τοῦ Ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς γῆς ἀφιέναι ἁμαρτίας»³—λέγει τῷ παραλυτικῷ· **11** «Σοὶ λέγω, ἐγείραι⁴ καὶ⁵ ἄρον τὸν κράββατόν σου καὶ ὕπαγε εἰς τὸν οἶκόν σου.» **12** Καὶ ἠγέρθη εὐθέως καὶ⁶ ἄρας τὸν κράββατον ἐξῆλθεν ἐναντίον⁷ πάντων· ὥστε ἐξίστασθαι πάντας καὶ δοξάζειν τὸν Θεόν, λέγοντας ὅτι «Οὐδέποτε οὕτως⁸ εἶδομεν.»

Matthew called

13 Καὶ ἐξῆλθεν πάλιν παρὰ τὴν θάλασσαν· καὶ πᾶς ὁ ὄχλος ἤρχετο πρὸς αὐτόν, καὶ ἐδίδασκεν αὐτούς. **14** Καὶ παράγων,⁹ εἶδεν¹⁰ Λευὶν¹¹ τὸν τοῦ Ἀλφαίου καθήμενον ἐπὶ τὸ τελώνιον, καὶ λέγει αὐτῷ, «Ἀκολούθει μοι.» Καὶ ἀναστὰς ἠκολούθησεν αὐτῷ.

15 Καὶ ἐγένετο,¹² ἐν τῷ¹³ κατακεῖσθαι αὐτὸν ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ, καὶ πολλοὶ τελῶναι καὶ ἁματωλοὶ συνανέκειντο τῷ Ἰησοῦ καὶ τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ· ἦσαν γὰρ πολλοὶ καὶ ἠκολούθησαν¹⁴ αὐτῷ. **16** Καὶ οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ

--- [0.5%]

¹ κράββατον **f**³⁵ [61%] HF,RP,CP,TR | κράβαπτον A,B,C,D [34%] OC,NU | κραβατον [5%] | κραβακτον **ℵ** | --- W

² τον κράββατον σου **f**³⁵ P⁸⁸ **ℵ**A,B,C(D) [70%] CP,OC,NU | ~ 312 [30%] HF,RP,TR | two others W

³ επι της γης αφιεναι αμαρτιας **f**³⁵ P⁸⁸ **ℵ**C,D (47.7%) | ~ 41235 A (46.6%) HF,RP,CP,TR,OC | ~ 45123 B (3.2%) NU | 45 W (1.5%) | long omissions (0.9%) | one other variant

⁴ σοι λεγω εγειραι **f**³⁵ [47%] HF,RP,CP,TR | 12 εγειρε A,B,C,D [52%] OC,NU | ~ εγειρε 12 **ℵ** | εγειρε W | four other variants [1%]

⁵ και **f**³⁵ A,W [98%] HF,RP,CP,TR,OC | --- P⁸⁸ **ℵ**B,C,D [2%] NU

⁶ ευθεως και **f**³⁵ A(D) [98%] HF,RP,CP,TR,OC | ~ 21 C | ~ 2 ευθυς **ℵ**B [0.5%] NU | four other variants W [1%]

⁷ εναντιον **f**³⁵ A,C,D [97%] HF,RP,CP,TR,OC,ECM | ενωπιον [2%] | εμπροσθεν P⁸⁸ **ℵ**B(W) [1%] NU

⁸ ουδεποτε ουτως **f**³⁵ A,C [99%] HF,RP,CP,TR,OC | ~ 21 **ℵ**B,D,W [1%] NU

⁹ παραγων tell | 1 ο ιησους [15%]

¹⁰ ειδεν tell | ιδεν A,C [20%]

¹¹ λευιν **f**³⁵ C [70%] HF,CP,TR,OC,NU | λευι A [26%] RP | λευειν B,W [2%] | λευει **ℵ** | at least seven further variations [1%] | ιακωβον D [1%] (TuT has garbled the evidence here.)

¹² εγενετο **f**³⁵ A,C,D [99%] HF,RP,CP,TR,OC | γινεται **ℵ**(B,W) [1%] NU | one other variant

¹³ εν τω **f**³⁵ A,C [98%] HF,RP,CP,TR,OC | --- P⁸⁸ **ℵ**B(D,W) [2%] NU

¹⁴ ηκολουθησαν **f**³⁵ A,C,D,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC | ηκολουθουν **ℵ**B [1%] NU

¹⁵ και οι φαρισαιοι **f**³⁵ A,C(D) (99%) HF,RP,CP,TR,OC | των φαρισαιων και P^{88v} **ℵ** (0.5%) | των φαρισαιων B,W (0.2%) NU

¹⁶ αυτον εσθιοντα **f**³⁵ (A)C (97.7%) HF,RP,CP,TR,OC | οτι εσθιει B (0.3%) NU | οτι

Φαρισαῖοι,¹ ἰδόντες αὐτὸν ἐσθίοντα² μετὰ τῶν τελωνῶν καὶ ἀμαρτωλῶν,³ ἔλεγον τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, «Τί ὅτι⁴ μετὰ τῶν τελωνῶν καὶ ἀμαρτωλῶν ἐσθίει καὶ πίνει;»⁵ **17** Καὶ ἀκούσας ὁ Ἰησοῦς λέγει αὐτοῖς·⁶ «Οὐ χρεῖαν ἔχουσιν οἱ ἰσχύοντες ἰατροῦ, ἀλλ' οἱ κακῶς ἔχοντες. Οὐκ ἤλθον καλέσαι δικαίους, ἀλλὰ ἀμαρτωλοὺς εἰς μετάνοιαν.»⁷

Fasting

18 Καὶ ἦσαν οἱ μαθηταὶ Ἰωάννου καὶ οἱ τῶν Φαρισαίων⁸ νηστεύοντες· καὶ ἔρχονται καὶ λέγουσιν αὐτῷ, «Διὰ τί οἱ μαθηταὶ Ἰωάννου καὶ οἱ⁹ τῶν Φαρισαίων νηστεύουσιν, οἱ δὲ σοὶ μαθηταὶ οὐ νηστεύουσιν;» **19** Καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· «Μὴ δύνανται οἱ υἱοὶ τοῦ νυμφῶνος, ἐν ᾧ ὁ νυμφίος μετ' αὐτῶν ἐστίν, νηστεύειν; Ὅσον χρόνον μεθ' ἐαυτῶν ἔχουσιν τὸν νυμφίον¹⁰ οὐ δύνανται νηστεύειν. **20** Ἐλεύσονται δὲ ἡμέραι ὅταν ἀπαρθῇ ἀπ' αὐτῶν ὁ νυμφίος, καὶ τότε νηστεύσουσιν, ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις.¹¹

Cloth and wineskins

21 »Καὶ¹² οὐδεὶς ἐπίβλημα ῥάκους ἀγνάφου ἐπιρράπτει¹³ ἐπὶ ἱματίῳ παλαιῷ,¹⁴ εἰ δὲ μή,¹⁵

ἡσθιεν P⁸⁸Σ(D) (0.4%) | 1 (1.2%) | five other variants W (0.4%)

¹ και οι φαρισαιοι f³⁵ A,C(D) (99%) HF,RP,CP,TR,OC | των φαρισαιων και P^{88v}Σ (0.5%) | των φαρισαιων B,W (0.2%) NU

² αυτον εσθιοντα f³⁵ (A)C (97.7%) HF,RP,CP,TR,OC | οτι εσθιει B (0.3%) NU | οτι ἡσθιεν P⁸⁸Σ(D) (0.4%) | 1 (1.2%) | five other variants W (0.4%)

³ τελωνων και αμαρτωλων f³⁵ Σ(A)C (98.3%) HF,RP,CP,TR,OC | ~ 321 (P⁸⁸)B(D) (0.6%) NU | 1 (0.7%) | four other variants W (0.4%)

⁴ τι οτι f³⁵ A (96%) HF,RP,CP,TR,OC | 2 B,C (1.8%) NU | δια 1 ΣD,W (0.4%) | 1 (0.2%) | long omission (1.4%) | three other variants (0.2%)

⁵ εσθιει και πινει f³⁵ P⁸⁸A (93.3%) HF,RP,CP,TR,OC | εσθιετε 2 πινετε (0.9%) | 123 ο διδασκολος υμων (C) (4.9%) | 1 B,D,W (0.7%) NU | 1 ο διδασκολος υμων Σ (0.2%)

⁶ αυτοις f³⁵ ΣA,C [98.5%] HF,RP,CP,TR,OC | 1 οτι B [0.5%] NU | --- D,W [1%] | οτι P⁸⁸

⁷ εις μετανοιαν f³⁵ C [90%] HF,RP,CP,TR,OC | --- P⁸⁸ΣA,B,D,W [10%] NU

⁸ των φαρισαιων f³⁵ (W) (93.4%) HF,RP,CP,TR,OC | φαρισαιοι (P⁸⁸)ΣA(B)C,D (6.4%) NU

⁹ οι f³⁵ D [99%] HF,RP,CP,TR,OC | 1 μαθηται ΣB,C [0.5%] NU | --- A,W [0.5%]

¹⁰ μεθ εαυτων εχουσιν τον νυμφιον f³⁵ A (91.4%) HF,RP,CP,TR,OC | μετ αυτων 345 (1.7%) | ~ 31245 (1.2%) | ~ 3 μετ αυτων 45 (0.5%) | ~ 34512 P⁸⁸ (0.3%) | ~ 345 μετ αυτων ΣB,C (0.7%) NU | 12 εστιν 45 (0.2%) | μετ αυτων 45 (0.3%) | --- D,W (3.4%) | three further variants (0.3%)

¹¹ εκαιναις ταις ημεραις f³⁵ [80%] HF,RP,CP,TR,OC | εκεινη τη ημερα ΣA,B,C,D,W [20%] NU | one other variant

¹² και f³⁵ [50%] HF,RP,CP,TR | --- ΣA,B,C,W [48%] OC,NU | δε D [2%]

¹³ επιρραπτει f³⁵ [60%] HF,RP,CP,TR,OC | επιραπτει ΣA,B,C [39%] NU | επισυνραπει D(W) | three other variants

¹⁴ ιματιω παλαιω f³⁵ A,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC | ιματιον παλαιον P⁸⁸ΣB,C,D [1%] NU

¹⁵ μη rell | μηγε [10%] OC

αἵρει τὸ πλήρωμα αὐτοῦ¹ τὸ καινὸν τοῦ παλαιοῦ, καὶ χειρὸν σχίσμα γίνεται. **22** Καὶ οὐδεὶς βάλλει οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς παλαιούς, εἰ δὲ μή, ρήσσει² ὁ οἶνος ὁ νέος³ τοὺς ἀσκοὺς, καὶ ὁ οἶνος ἐκχεῖται καὶ οἱ ἀσκοὶ ἀπολοῦνται.⁴ ἀλλὰ οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς καινοὺς βλητέον.»⁵

Jesus is Lord of the Sabbath

23 Καὶ ἐγένετο παραπορεύεσθαι αὐτόν, ἐν τοῖς σάββασιν,⁶ διὰ τῶν σπορίμων, καὶ ἤρξαντο οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ⁷ ὁδὸν ποιεῖν, τίλλοντες τοὺς στάχυν. **24** Καὶ οἱ Φαρισαῖοι ἔλεγον αὐτῷ, «Ἴδε, τί ποιοῦσιν ἐν⁸ τοῖς σάββασιν ὃ οὐκ ἔξεστιν;» **25** Καὶ αὐτὸς ἔλεγεν⁹ αὐτοῖς· «Οὐδέποτε ἀνέγνωτε τί ἐποίησεν Δαυὶδ, ὅτε χρειάν ἔσχεν καὶ ἐπείνασεν, αὐτὸς καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ; **26** Πῶς εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ (ἐπὶ Ἀβιάθαρ¹⁰ ἀρχιερέως) καὶ τοὺς ἄρτους τῆς προθέσεως ἔφαγεν, οὓς οὐκ ἔξεστιν φαγεῖν εἰ μὴ τοῖς ἱερεῦσιν,¹¹ καὶ ἔδωκεν καὶ τοῖς σὺν αὐτῷ οὖσιν;» **27** Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς· «Τὸ σάββατον διὰ τὸν ἄνθρωπον ἐγένετο,¹² οὐχ ὁ ἄνθρωπος διὰ τὸ σάββατον. **28** Ὡστε Κύριός ἐστιν ὁ Υἱὸς τοῦ Ἀνθρώπου καὶ τοῦ σαββάτου.»

A Sabbath healing—the rejection

3:1 Καὶ εἰσῆλθεν πάλιν εἰς τὴν συναγωγὴν, καὶ ἦν ἐκεῖ ἄνθρωπος ἐξηραμμένην ἔχων τὴν χειρά. **2** Καὶ παρετήρουν αὐτόν, εἰ τοῖς σάββασιν θεραπεύσει αὐτόν, ἵνα κατηγορήσωσιν αὐτοῦ. **3** Καὶ λέγει τῷ ἀνθρώπῳ τῷ ἐξηραμμένην ἔχοντι τὴν χειρά,¹³

¹ το πλήρωμα αυτου f³⁵ C [75%] HF,RP,CP,TR,OC | 12 απ 3 [20%] NU | ~ απ 312 A,W [3%] | 12 D [1%] | 2 απ 3 N | 12 αφ εαυτου B

² ρησσει f³⁵ A [99%] HF,RP,CP,TR,OC | ρηξει NB,C,D [1%] NU | διαρρησσονται W

³ ο νεος f³⁵ A [96%] HF,RP,CP,TR,OC | --- NB,C,D(W) [4%] NU

⁴ εκχειται και οι ασκοι απολουνται f³⁵ NA,C(W) [99.5%] HF,RP,CP,TR,OC | 2345 D | ~ απολλυται 234 B [0.5%] NU

⁵ βλητεον f³⁵ P⁸⁸A,C (99.4%) HF,RP,CP,TR,OC | --- NB (0.3%) NU | βαλλουσιν W | long omission D (0.2%)

⁶ παραπορευεσθαι αυτον εν τοις σαββασιν f³⁵ A [80%] HF,RP,CP,TR,OC | 1245 [15%] | ~ 23451 (διαπορευεσθαι B,D; πορευεσθαι W) P⁸⁸N(B,D,W) [2%] NU | ~ 45 διαπορευεσθαι 2 C [1%] | at least four further variations [2%]

⁷ ηρξαντο οι μαθηται αυτου f³⁵ A [97%] HF,RP,CP,TR,OC | ~ 2341 NB,C(D)W [3%] NU

⁸ εν f³⁵ [60%] HF,RP,CP,TR,OC | --- N(A)B,C,D,W [40%] NU | one other variant

⁹ αυτος ελεγεν f³⁵ A [96.5%] HF,RP,CP,TR,OC | 1 λεγει [1%] | 2 P⁸⁸B [0.5%] | λεγει NC,W [2%] NU | αποκριθεις ειπεν D | one other variant

¹⁰ αβιαθαρ f³⁵ P⁸⁸NB (83.7%) HF,RP,OC,NU | 1 του A,C (15.8%) CP,TR | --- D,W (0.4%)

¹¹ τοις ιερευσιν f³⁵ A,C,(D,W) [95%] HF,RP,CP,TR,OC | 12 μονοις [2%] | μονοις 12 [1%] | 1 αρχιερευσιν [1%] | τους ιερεις NB [0.5%] NU

¹² εγενετο f³⁵ A (98.6%) HF,RP,CP,TR,OC | 1 και NB,C (0.9%) NU | εκτισθη W (0.5%) | --- D

¹³ εξηραμμενην εχοντι την χειρα f³⁵ A (94.6%) HF,RP,CP,TR,OC | 1 εχων 34 (3.1%) NU | 1 εχοντα 34 (0.5%) | ~ 2341 D (0.3%) | ~ 3421 (0.2%) | ~ 342 ξηραν (B) (0.4%) | ~ 3 ξηραν 42 NC (0.3%) | ξηραν 234 (0.3%) | ~ 234 ξηραν W | long omission (0.2%)

«Ἐγείραι¹ εἰς τὸ μέσον.» 4 Καὶ λέγει αὐτοῖς· «Ἐξεστὶν τοῖς σάββασιν ἀγαθοποιῆσαι² ἢ κακοποιῆσαι, ψυχὴν σῶσαι ἢ ἀποκτεῖναι;»³ Οἱ δὲ ἐσιώπων. 5 Καὶ περιβλεψάμενος αὐτοὺς μετ' ὀργῆς, συλλυπούμενος ἐπὶ τῇ πωρώσει τῆς καρδίας αὐτῶν, λέγει τῷ ἀνθρώπῳ, «Ἐκτεῖνον τὴν χεῖρά σου.»⁴ Καὶ ἐξέτεινεν, καὶ ἀποκατεστάθη⁵ ἡ χεὶρ αὐτοῦ ὑγιᾶς ὡς ἡ ἄλλη.⁶ 6 Καὶ ἐξελθόντες οἱ Φαρισαῖοι εὐθέως⁷ μετὰ τῶν Ἡρῳδιανῶν συμβούλιον ἐποιοῦν⁸ κατ' αὐτοῦ, ὅπως αὐτὸν ἀπολέσωσιν.

Healings by the Sea

7 Καὶ ὁ Ἰησοῦς ἀνεχώρησεν μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ⁹ πρὸς τὴν θάλασσαν· καὶ πολὺ πλῆθος ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας ἠκολούθησεν¹⁰ αὐτῷ¹¹—καὶ ἀπὸ τῆς Ἰουδαίας 8 καὶ ἀπὸ Ἱεροσολύμων καὶ ἀπὸ τῆς Ἰδουμαίας καὶ πέραν τοῦ Ἰορδάνου, καὶ οἱ¹² περὶ Τύρον καὶ Σιδῶνα. Πλῆθος πολὺ, ἀκούσαντες¹³ ὅσα ἐποίει, ἦλθον πρὸς αὐτόν. 9 Καὶ εἶπεν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ἵνα πλοiάριον προσκαρτερῇ αὐτῷ, διὰ τὸν ὄχλον, ἵνα μὴ θλίβωσιν αὐτόν. 10 Πολλοὺς γὰρ ἐθεράπευσεν, ὥστε ἐπιπίπτειν αὐτῷ ἵνα αὐτοῦ ἄψωνται, ὅσοι εἶχον μᾶστιγας. 11 Καὶ τὰ πνεύματα τὰ ἀκάθαρτα—ὅταν αὐτὸν ἐθεώρει,¹⁴ προσέπιπτεν¹⁵ αὐτῷ καὶ ἔκραζεν,¹⁶ λέγοντα¹⁷ ὅτι «Σὺ εἶ ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ.» 12 Καὶ πολλὰ ἐπετίμα αὐτοῖς ἵνα μὴ φανερόν αὐτόν¹⁸ ποιήσωσιν.

¹ εγείραι f³⁵ [50%] HF,RP,CP,TR | εγείρε NA,B,C,D,W [50%] OC,NU

² αγαθοποιησαι f³⁵ A,B,C [99.5%] HF,RP,CP,TR,OC | αγαθον ποιησαι N(D)W NU

³ αποκτειναι rell | απολεσαι W [15%]

⁴ σου f³⁵ NA,C,D,W [98%] HF,RP,CP,TR,OC | --- B [2%] NU

⁵ αποκατεσταθη f³⁵ D [50%] HF,RP,CP,TR,OC | απεκατεσταθη NA,B,W [50%] NU | απεκατεστη C | three other variants

⁶ υγιης ως η αλλη f³⁵ [95%] HF,RP,CP,TR,OC | --- NA,B,C,W [5%] NU | ευθεως D

⁷ ευθεως f³⁵ A [98%] HF,RP,CP,TR,OC | ευθης NB,C [1%] NU | --- D,W [1%]

⁸ εποιουν f³⁵ A (92.7%) HF,RP,CP,TR,OC | εποιησαν NC (5.1%) | ποιουντες D (0.1%) | εποιουντο W (0.6%) | εδιδουν B (1.3%) NU | two other variants (0.2%)

⁹ ανεχωρησεν μετὰ των μαθητων αυτου f³⁵ A,W [95%] HF,RP,CP,TR,OC | ~ 23451 NB,C,D [5%] NU

¹⁰ ηκολουθησεν f³⁵ A,B (46.1%) CP[NU] | ηκολουθησαν (NC) (52.5%) HF,RP,TR,OC | ηκολουθουν (0.5%) | --- D,W (0.5%) | ηκολουθη (0.2%) | long omission (0.2%)

¹¹ αυτω f³⁵ A (98.6%) HF,RP,CP,TR,OC | --- NB,C(D,W) (1%) NU | two other variants (0.2%) | long omission (0.2%)

¹² οι f³⁵ A,D [99%] HF,RP,CP,TR,OC | --- (N)B,C,W [1%] NU

¹³ ακουσαντες f³⁵ A,C,D [95%] HF,RP,CP,TR,OC | ακουοντες NB(W) [5%] NU

¹⁴ εθεωρει f³⁵ A [70%] HF,RP,CP,TR | εθεωρουν NB,C,D [30%] OC,NU | ιδον W

¹⁵ προσεπιπτεν f³⁵ [55%] HF,RP,CP,TR | προσεπιπτον NA,C,D,W [45%] OC,NU | προσεπεπταν B

¹⁶ εκραζεν f³⁵ [50%] HF,RP,CP,TR | εκραζον NA,B,C,D,W [50%] OC,NU | three other variants

¹⁷ λεγοντα f³⁵ A,B,C [99%] HF,RP,CP,TR,OC | λεγοντες ND,W [1%] NU

¹⁸ φανερον αυτον f³⁵ A [95%] HF,RP,CP,OC | ~ 21 NB,C,D,W [5%] TR,NU

The Twelve Chosen

13 Καὶ ἀναβαίνει εἰς τὸ ὄρος καὶ προσκαλεῖται οὓς ἠθέλεν αὐτός, καὶ ἀπῆλθον πρὸς αὐτόν. **14** Καὶ ἐποίησεν δώδεκα,¹ ἵνα ὧσιν μετ' αὐτοῦ καὶ ἵνα ἀποστέλλῃ αὐτοὺς κηρύσσειν **15**—καὶ ἔχειν ἐξουσίαν θεραπεύειν τὰς νόσους καὶ² ἐκβάλλειν τὰ δαιμόνια. **16** Καὶ³ ἐπέθηκεν τῷ Σίμωνι ὄνομα⁴ Πέτρον, **17** καὶ Ἰάκωβον τὸν τοῦ Ζεβεδαίου καὶ Ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν τοῦ Ἰακώβου (καὶ ἐπέθηκεν αὐτοῖς ὀνόματα⁵ <Βοανεργές>⁶ ὃ ἐστὶν <Υἱοὶ βροντῆς>). **18** καὶ Ἀνδρέαν καὶ Φίλιππον καὶ Βαρθολομαῖον καὶ Ματ-θαῖον⁷ καὶ Θωμᾶν καὶ Ἰάκωβον τὸν τοῦ Ἀλφαίου καὶ Θαδδαῖον καὶ Σίμονα τὸν Κανανίτην·⁸ **19** καὶ Ἰούδαν Ἰσκαριώτην,⁹ ὃς καὶ παρέδωκεν αὐτόν.

20 Καὶ ἔρχονται¹⁰ εἰς οἶκον· καὶ συνέρχεται πάλιν¹¹ ὄχλος, ὥστε μὴ δύνασθαι αὐτοὺς μηδὲ¹² ἄρτον φαγεῖν. **21** Καὶ ἀκούσαντες οἱ παρ' αὐτοῦ ἐξῆλθον κρατῆσαι αὐτόν, ἔλεγον γὰρ ὅτι «Ἐξέστη.»

Scribes blaspheme the Holy Spirit

22 Καὶ οἱ γραμματεῖς οἱ ἀπὸ Ἱεροσολύμων καταβάντες ἔλεγον ὅτι «Βεελζεβούλ ἔχει,» καὶ ὅτι «Ἐν τῷ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια.» **23** Καὶ προσκαλεσάμενος αὐτοὺς ἐν παραβολαῖς ἔλεγεν αὐτοῖς· «Πῶς δύναται Σατανᾶς Σατανᾶν ἐκβάλλειν; **24** Καὶ ἐὰν βασιλεία ἐφ' ἑαυτὴν μερισθῇ, οὐ δύναται σταθῆναι ἢ βασιλεία ἐκείνη. **25** Καὶ ἐὰν οἰκία ἐφ' ἑαυτὴν μερισθῇ, οὐ δύναται¹³ σταθῆναι ἢ οἰκία ἐκείνη.¹⁴ **26** Καὶ εἰ ὁ Σατανᾶς ἀνέστη

¹ δωδεκα f³⁵ A(D) (98%) HF,RP,CP,TR,OC,ECM | 1 ους και αποστολους ωνομασεν XB(C)(W) (1.8%) [NU] | long omissions (0.2%)

² θεραπευειν τας νοσους και f³⁵ A,D,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC | --- XB,C [1%] NU

³ και f³⁵ A,D (98.8%) HF,RP,CP,TR,OC,ECM | 1 εποιησεν τους δωδεκα 1 XB,C (0.5%) [NU] | πρωτον σιμωνα (0.5%) | W is wild

⁴ τω σιμωνι ονομα f³⁵ A [97.5%] HF,RP,CP,TR | 23 D | 12 [0.5%] | ~ 312 XB,C(W) [1.5%] OC,NU | ~ ονοματα 12 [0.5%]

⁵ ονοματα f³⁵ XA,C [99.5%] HF,RP,CP,TR,OC[NU] | ονομα B,D [0.5%] | W is wild

⁶ βοανεργες f³⁵ [85%] HF,RP,CP,TR,OC | βοανηργες XA,B,C [15%] NU | βοανεργης D | βοανανηργε W

⁷ ματθαιον f³⁵ XA,C [99.5%] HF,RP,CP,TR,OC | μαθθαιον B,D NU | μαθθεος W | one further spelling

⁸ κανανιτην f³⁵ (A) [99%] HF,RP,CP,TR,OC | καναναιον XB,C,D [1%] NU | κανανεος W

⁹ ισκαριωτην f³⁵ A(W) (98.8%) HF,RP,CP,TR,OC | ισκαριωθ XB,C (0.9%) NU | σκαριωθ D | --- (0.2%)

¹⁰ ερχονται f³⁵ A,C [99.5%] HF,RP,CP,TR,OC | ερχεται XB,W [0.5%] NU | εισερχονται D

¹¹ παλιν f³⁵ XC,W (92.4%) HF,RP,CP,TR,OC,ECM | 1 ο A,B,D (7.5%) [NU]

¹² μηδε f³⁵ A,B,W [57%] OC,NU | μητε XC,D [43%] HF,RP,CP,TR

¹³ δυναται f³⁵ A,D,W [99.5%] HF,RP,CP,TR,OC | δυνησεται XB,C [0.5%] NU

¹⁴ σταθηναι η οικια εκεινη f³⁵ A [96.5%] HF,RP,CP,TR,OC | στηναι 234 [2%] | 1 W | ~ 2341 X,C [1.5%] NU | ~ 234 στηναι B | ~ 234 εσταναι D

ἐφ' ἑαυτὸν καὶ μεμέρισται,¹ οὐ δύναται σταθῆναι,² ἀλλὰ τέλος ἔχει.
27 Οὐδείς δύναται³ τὰ σκεύη τοῦ ἰσχυροῦ, εἰσελθὼν εἰς τὴν οἰκίαν⁴ αὐτοῦ,
 διαρπάσαι, ἐὰν μὴ πρῶτον τὸν ἰσχυρὸν δῆσῃ—καὶ τότε τὴν οἰκίαν αὐτοῦ
 διαρπάσῃ.⁵

28 »Ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι πάντα ἀφεθήσεται τὰ ἁμαρτήματα τοῖς υἱοῖς τῶν
 ἀνθρώπων,⁶ καὶ⁷ βλασφημίαι ὅσας⁸ ἂν⁹ βλασφημήσωσιν· **29** ὃς δ' ἂν
 βλασφημήσῃ εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον οὐκ ἔχει ἄφεσιν εἰς τὸν αἰῶνα, ἀλλ'¹⁰
 ἐνοχός ἐστιν αἰωνίου κρίσεως»¹¹ **30**—ὅτι ἔλεγον, «Πνεῦμα ἀκάθαρτον ἔχει.»

Jesus goes on the offensive

New relationships

3:31 Ἔρχονται οὖν¹² οἱ ἀδελφοὶ καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ,¹³ καὶ ἔξω ἐστῶτες¹⁴
 ἀπέστειλαν πρὸς αὐτόν, φωνοῦντες¹⁵ αὐτόν. **32** Καὶ ἐκάθητο ὁχλος περὶ
 αὐτόν·¹⁶ εἶπον δὲ¹⁷ αὐτῷ, «Ἰδοῦ, ἡ μήτηρ σου καὶ οἱ ἀδελφοί σου καὶ αἱ

¹ καὶ μεμερισται f³⁵ A [99%] HF,RP,CP,TR,OC | 2 D | 1 εμερισθη B [0.5%] NU
 | ~ εμερισθη 1 N,C | εμερισθη W

² σταθῆναι f³⁵ A [99%] HF,RP,CP,TR,OC | 1 η βασιλεα αυτου D,W [0.5%] | στηναι
 N,B,C [0.5%] NU

³ ουδεις δυναται f³⁵ A,D,W [96.5%] HF,RP,CP,OC | αλλ 12 [2%] | και 12 [0.5%] | ~ αλλ
 ου 21 N,B,C [0.5%] NU | ~ ου 21 TR | five other variants [0.5%]

⁴ τα σκευη του ισχυρου εισελθων εἰς την οικιαν f³⁵ A,D(W) [99%] HF,RP,CP,TR,OC
 | ~ 67834512 B,C [1%] NU | ~ 56783412 N

⁵ διαρπαση f³⁵ A,W [60%] HF,RP,CP | διαρπασει N,B,C [40%] TR,OC,NU | διαρπαζει D

⁶ τα αμαρτηματα τοις υιοις των ανθρωπων f³⁵ (W) [79%] HF,RP,CP,TR | ~ 345612
 N,A,B,C,D [20%] OC,NU | ~ 3 ανθρωποις 12 [1%]

⁷ και f³⁵ D [70%] HF,RP,CP,TR | 1 αι N,A,B,C,W [30%] OC,NU

⁸ οσας f³⁵ A,C [80%] HF,RP,CP,TR,OC | οσα N,B,D [20%] NU | --- W

⁹ αν f³⁵ N,A,D [85%] HF,RP,CP,TR | εαν B,C [15%] OC,NU | --- W

¹⁰ αλλ *rell*,ECM | αλλα N,A,D,W [0.5%] NU

¹¹ κρισεως f³⁵ A (97.3%) HF,RP,CP,TR,OC | αμαρτηματος N,B (0.7%) NU | αμαρτιας
 C^v,D,W (0.6%) | κολασεως (1%) | three other variants (0.4%)

¹² ερχονται ουν f³⁵ A [97%] HF,RP,CP,TR,OC | ~ και ερχεται N,D,W [1%] NU | ~ και 1
 B,C [2%] | three other variants

¹³ οι αδελφοι και η μητηρ αυτου f³⁵ (81.4%) HF,RP,CP,TR | 1263456 A (13.5%)
 | ~ 456312 (1.5%) | ~ 453126 (0.7%) | ~ 4563126 N,B,C,D(W) (2.8%) OC,NU | three
 other variants (0.2%)

¹⁴ εστωτες f³⁵ A,D,W [98.5%] HF,RP,CP,TR,OC | στηκοντες B,C [0.3%] NU | εστηκοτες
 [1%] | σταντες N

¹⁵ φωνουντες f³⁵ D (96.9%) HF,RP,CP,TR,OC | καλουντες N,B,C,W (1.7%) NU |
 ζητουντες A | --- (1.4%)

¹⁶ οχλος περι αυτον f³⁵ [70%] HF,RP,CP,TR | ~ 231 A,B,C,W [30%] OC,NU | ~ προς 31 N
 | προς τον οχλον D

¹⁷ ειπον δε f³⁵ A [97.5%] HF,RP,CP,TR,OC | ειποντων 2 [0.5%] | και λεγουσιν N,B,C,D,W
 [2%] NU

ἀδελφαί σου¹ ἔξω ζητοῦσίν σε.» **33** Καὶ ἀπεκρίθη αὐτοῖς λέγων,² «Τίς ἐστὶν ἡ μήτηρ μου ἢ³ οἱ ἀδελφοί μου;»⁴ **34** Καὶ περιβλεψάμενος κύκλῳ τοὺς περὶ αὐτὸν⁵ καθημένους λέγει· «Ἴδου⁶ ἡ μήτηρ μου καὶ οἱ ἀδελφοί μου. **35** Ὃς γὰρ⁷ ἂν ποιήσῃ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, οὗτος ἀδελφός μου καὶ ἀδελφή μου⁸ καὶ μήτηρ μου⁹ ἐστίν.»

Many parables

4:1 Καὶ πάλιν ἤρξατο διδάσκειν παρὰ τὴν θάλασσαν. Καὶ συνήχθη¹⁰ πρὸς αὐτὸν ὄχλος πολὺς,¹¹ ὥστε αὐτὸν ἐμβάντα εἰς τὸ πλοῖον¹² καθῆσθαι, ἐν τῇ θαλάσῃ, καὶ πᾶς ὁ ὄχλος πρὸς τὴν θάλασσαν, ἐπὶ τῆς γῆς, ἦν.¹³ **2** Καὶ ἐδίδασκεν αὐτοὺς ἐν παραβολαῖς πολλά, καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς ἐν τῇ διδαχῇ αὐτοῦ·

Parable of the soils

3 «Ἀκούετε· ἰδοὺ, ἐξηλθεν ὁ σπείρων τοῦ¹⁴ σπείραι. **4** Καὶ ἐγένετο, ἐν τῷ σπείρειν, ὃ μὲν ἔπεσεν παρὰ¹⁵ τὴν ὁδόν, καὶ ἦλθεν¹⁶ τὰ πετεινὰ¹⁷ καὶ κατέφαγεν αὐτό. **5** Ἄλλο δὲ¹⁸ ἔπεσεν ἐπὶ τὸ πετρῶδες ὅπου οὐκ εἶχεν γῆν πολλήν, καὶ εὐθέως¹⁹ ἐξανέτειλεν διὰ τὸ μὴ ἔχειν βάθος γῆς. **6** Ἡλίου δὲ

¹ και αι αδελφαι σου f³⁵ A,D (70.9%) HF,RP,CP[NU] | --- NB,C,W (28.9%) TR,OC | long omissions (0.1%) (A not very difficult case of homoioteleuton.)

² απεκριθη αυτοις λεγων f³⁵ A,D [96%] HF,RP,CP,TR,OC | 12 και λεγει [2%] | αποκριθεις 2 λεγει NB [1%] NU | ~ αποκριθεις λεγει 2 C [1%] | αποκριθεις και ειπεν 2 W

³ η f³⁵ A(D) [50%] HF,RP,CP,TR,OC | και NB,C(W) [50%] NU

⁴ μου f³⁵ NA,C,W [99.8%] HF,RP,CP,TR,OC[NU] | --- B,D

⁵ κυκλω τους περι αυτον f³⁵ A [97%] HF,RP,CP,TR,OC | 234 [0.5%] | ~ 2134 [2%] | ~ 2341 NB,C [0.5%] NU | ~ 21 D | 1 αυτου 2 (W)

⁶ ιδου f³⁵ A,D [65%] | ιδε B,C [35%] HF,RP,CP,TR,OC,NU | ειδε NW

⁷ ος γαρ f³⁵ NA,C,D (99.4%) HF,RP,CP,TR,OC[NU] | 1 B (0.3%) | ~ και 1 W | four other variants (0.2%)

⁸ μου f³⁵ C [75%] HF,RP,CP,TR,OC | --- NA,B,D,W [25%] NU

⁹ μου f³⁵ [45%] | --- NA,B,C,D,W [55%] HF,RP,CP,TR,OC,NU

¹⁰ συνηχθη f³⁵ D,W [97%] HF,RP,CP,TR,OC | συναγεται NB,C [1.5%] NU | συνηχθησαν A [1%] | three other variants [0.5%]

¹¹ πολυς f³⁵ A(D) [99.5%] HF,RP,CP,TR,OC | πλειστος NB,C,W [0.5%] NU

¹² εμβαντα εις το πλοιον f³⁵ A [89%] HF,RP,CP,TR,OC | ~ 2341 D,W | 124 [10%] | ~ 241 NB,C [1%] NU

¹³ ην f³⁵ A,D,W [98.5%] HF,RP,CP,TR | ησαν NB,C [1.5%] OC,NU

¹⁴ του f³⁵ A,C [99.5%] HF,RP,CP,TR,OC | --- NB(D)W [0.5%] NU

¹⁵ παρα rell | επι [1%] OC

¹⁶ ηλθεν rell | ηλθον [1%] OC

¹⁷ πετεινα f³⁵ NA,B,C [98.5%] HF,RP,CP,OC,NU | 1 του ουρανου D [1.5%] TR

¹⁸ αλλο δε f³⁵ A [98%] HF,RP,CP,TR | ~ και 1 NB,C [1%] OC,NU | και αλλα D | αλλα 1 W [1%]

¹⁹ ευθεως f³⁵ A,W [99.5%] HF,RP,CP,TR,OC | ευθυσ NB,C,D [0.5%] NU

ἀνατείλαντος¹ ἐκαυματίσθη, καὶ διὰ τὸ μὴ ἔχειν ρίζαν ἐξηράνθη. 7 Καὶ ἄλλο ἔπεσεν εἰς τὰς ἀκάνθας, καὶ ἀνέβησαν αἱ ἄκανθαι καὶ συνέπνιξαν αὐτό, καὶ καρπὸν οὐκ ἔδωκεν. 8 Καὶ ἄλλο² ἔπεσεν εἰς τὴν γῆν τὴν καλήν, καὶ ἐδίδου καρπὸν ἀναβαίνοντα καὶ αὐξάνοντα³—καὶ ἔφερεν ἐν⁴ τριάκοντα καὶ ἐν⁵ ἐξήκοντα καὶ ἐν⁶ ἑκατόν.» 9 Καὶ ἔλεγεν,⁷ «Ὁ ἔχων⁸ ὧτα ἀκούειν, ἀκουέτω.»

The why of parables

10 Ὅτε δὲ⁹ ἐγένετο κατὰ μόνας, ἠρώτησαν¹⁰ αὐτὸν οἱ περὶ αὐτόν, σὺν τοῖς δώδεκα, τὴν παραβολήν.¹¹ 11 Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς· «Ὑμῖν δέδοται γινῶναι τὸ μυστήριον¹² τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ· ἐκείνοις δὲ τοῖς ἔξω ἐν παραβολαῖς τὰ πάντα γίνεται, 12 ἵνα· <Βλέποντες βλέπωσιν, καὶ μὴ ἴδωσιν· καὶ ἀκούοντες ἀκούωσιν, καὶ μὴ συνιῶσιν· μήποτε ἐπιστρέψωσιν καὶ ἀφεθῇ αὐτοῖς τὰ ἁμαρτήματα.>»¹³

‘The soils’ explained

13 Καὶ λέγει αὐτοῖς· «Οὐκ οἴδατε τὴν παραβολὴν ταύτην; Καὶ πῶς πάσας τὰς παραβολὰς γινώσεσθε; 14 Ὁ σπείρων τὸν λόγον σπείρει. 15 Οὗτοι δὲ εἰσιν οἱ παρὰ τὴν ὁδὸν ὅπου σπείρεται ὁ λόγος· καὶ ὅταν ἀκούσωσιν, εὐθέως¹⁴ ἔρχεται ὁ Σατανᾶς καὶ αἶρει τὸν λόγον τὸν ἐσπαρ-μένον ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν.¹⁵ 16 Καὶ οὗτοι εἰσιν ὁμοίως¹⁶ οἱ ἐπὶ τὰ πετρώδη σπειρόμενοι· οἱ, ὅταν

¹ ἡλίου δε ανατειλαντος f³⁵ A,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC | και οτε ανετειλεν ο ηλιος NB,C,D [1%] NU

² αλλο f³⁵ A,D [99%] HF,RP,CP,TR,OC | αλλα NB,C,W [1%] NU

³ αυξανοντα f³⁵ C [99%] HF,RP,CP,TR,OC | αυξανομενα NB [0.5%] NU | αυξανομενον A,D,W [0.5%]

⁴ ἐν f³⁵ A,D [98%] RP,OC | ἐν [1%] HF,CP,TR,NU | εις NB,C^v [0.5%] | το εν W (uncials without breathing are ambiguous, so A,D here are ambiguous)

⁵ ἐν f³⁵ A,B,D [98%] RP,OC | ἐν [1%] HF,CP,TR,NU | εις NC^v [0.5%] | το εν W (B has the smooth breathing, so the choice of NU, here, is without early uncial support)

⁶ Ibid.

⁷ ελεγεν f³⁵ NA,B,C,D,W [99%] HF,RP,CP,NU | 1 αυτοις [1%] TR,OC

⁸ ο εχων f³⁵ A,W [99.7%] HF,RP,CP,TR,OC | ος εχει NB,C,D [0.3%] NU

⁹ οτε δε f³⁵ A [98%] HF,RP,CP,TR,OC | και οτε NB,C,D,W [2%] NU

¹⁰ ηρωτησαν f³⁵ [97.5%] HF,RP,CP,TR,OC | ηρωτων A,B [1%] NU | ηρωτουν NC | επηρωτων D [0.5%] | επηρωτησαν W [1%]

¹¹ την παραβολην f³⁵ A [98.5%] HF,RP,CP,TR,OC | τας παραβολας NB,C [0.5%] NU | τις η παραβολη αυτη D,W [1%]

¹² δεδοται γινωναι το μυστηριον f³⁵ D [89%] HF,RP,CP,TR | 12 τα μυστηρια [10%] OC | ~ 341 NB NU | 134 A,W [1%]

¹³ τα αμαρτηματα f³⁵ A,D [98.5%] HF,RP,CP,TR,OC | --- NB,C,W [1%] NU | 1 παραπτωματα [0.5%]

¹⁴ ευθεως f³⁵ A,D [98%] HF,RP,CP,TR | ευθυς NB,C,W [1%] OC,NU | --- [1%]

¹⁵ εν ταις καρδιαις αυτων f³⁵ D [98%] HF,RP,CP,TR,OC | εις αυτους B,W [1.5%] NU | 1 αυτοις NC [0.5%] | απο της καρδιας 4 A

¹⁶ εισιν ομοιως f³⁵ A,B (95.8%) HF,RP,CP,TR,ECM | ~ 21 NC (1.8%) OC | 1 D,W (2.1%)

ἀκούσωσιν τὸν λόγον, εὐθέως¹ μετὰ χαρᾶς λαμβάνουσιν αὐτόν, **17** καὶ οὐκ ἔχουσιν ρίζαν ἐν ἑαυτοῖς ἀλλὰ πρόσκαιροί εἰσιν—εἴτα γενομένης θλίψεως ἢ διωγμοῦ διὰ τὸν λόγον, εὐθέως² σκαν-δαλίζονται. **18** Καὶ οὗτοι³ εἰσιν οἱ εἰς τὰς ἀκάνθας σπειρόμενοι·⁴ οἱ τὸν λόγον ἀκούοντες,⁵ **19** καὶ αἱ μέριμναι τοῦ αἰῶνος τούτου⁶ καὶ ἡ ἀπάτη τοῦ πλοῦτου καὶ αἱ περὶ τὰ λοιπὰ ἐπιθυμίαι εἰσπορευόμεναι συμπνίγουσιν τὸν λόγον, καὶ ἄκαρπος γίνεται. **20** Καὶ οὗτοι⁷ εἰσιν οἱ ἐπὶ τὴν γῆν τὴν καλὴν σπαρέντες· οἵτινες ἀκούουσιν τὸν λόγον καὶ παραδέχονται καὶ καρποφο-ροῦσιν—ἐν⁸ τριάκοντα καὶ ἐν⁹ ἑξήκοντα καὶ ἐν¹⁰ ἑκατόν.»

The candlestick

21 Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς· «Μήτι ὁ λύχνος ἔρχεται¹¹ ἵνα ὑπὸ τὸν μόδιον τεθῇ ἢ ὑπὸ τὴν κλίνην; Οὐχ ἵνα ἐπὶ τὴν λυχνίαν ἐπιτεθῇ;¹² **22** Οὐ γάρ ἐστιν¹³ κρυπτὸν ὃ ἐὰν¹⁴ μὴ¹⁵ φανερωθῇ, οὐδὲ ἐγένετο ἀπόκρυφον ἀλλ' ἵνα εἰς φανερόν ἔλθῃ.¹⁶ **23** Εἴ τις ἔχει ὦτα ἀκούειν, ἀκουέτω.» **24** Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς· «Βλέπετε τί ἀκούετε. Ἐν ᾧ μέτρῳ μετρεῖτε ἀντιμετρηθήσεται¹⁷ ὑμῖν· καὶ προστεθήσεται ὑμῖν¹⁸ τοῖς ἀκούουσιν.¹⁹

NU | one other variant (0.1%) | long omissions (0.2%)

¹ ευθεως f³⁵ A,W [97.5%] HF,RP,CP,TR | ευθυς NB,C [2%] OC,NU | --- D [0.5%]

² ευθεως f³⁵ A,D [97.5%] HF,RP,TR | ευθυς NB,C(W) [2%] CP,OC,NU | --- [0.5%]

³ ουτοι f³⁵ A [94.5%] HF,RP,CP,TR,OC | αλλοι NB,C,D [0.5%] NU | --- W [5%]

⁴ σπειρομενοι f³⁵ A [85%] HF,RP,CP,OC | 1 ουτοι εἰσιν NB,C^v,D,W [15%] TR,NU

⁵ τον λογον ακουοντες f³⁵ A,W [90%] HF,RP,CP,TR,OC | 12 ακουσαντες B,C,D [10%]

NU | ~ ακουσαντες 12 N

⁶ αιωνος τουτου f³⁵ A [98%] HF,RP,CP,TR,OC | 1 NB,C [1%] NU | βιον D,W [1%]

⁷ ουτοι f³⁵ A,D(W) [99%] HF,RP,CP,TR,OC | εκεινοι NB,C [0.5%] NU | --- [0.5%]

⁸ εν f³⁵ B [99%] RP,OC | ἐν [0.5%] HF,CP,TR,NU | το εν W (The uncials NA,C,D,W are without breathing, and so are ambiguous here. B has breathing.)

⁹ εν f³⁵ [99%] RP,OC | ἐν [0.5%] HF,CP,TR,NU | το εν W | --- B^v

¹⁰ εν f³⁵ [99%] RP,OC | ἐν [0.5%] HF,CP,TR,NU | το εν W | --- B

¹¹ ο λυχνος ερχεται f³⁵ A [97%] HF,RP,CP,TR | ~ 312 NB,C [2%] OC,NU | ο λυχνος καιεtai W [1%] | απτεtai ο λυχνος D

¹² επιτεθη f³⁵ A [75%] HF,RP,CP,TR,OC | τεθη NB,C,D,W [25%] NU | two other variants

¹³ εστιν f³⁵ B,D,W [70%] OC,NU | 1 τι NA,C [30%] HF,RP,CP,TR

¹⁴ ο εαν f³⁵ [93%] HF,RP,CP,TR,OC | 2 NA,B,C [2%] NU | 1 ου [1%] | ει [2%] | αλλ D,W | --- [1%] | two other variants [1%]

¹⁵ μη f³⁵ A,C [98%] HF,RP,CP,TR,OC | 1 ινα NB [2%] NU | ινα D,W

¹⁶ εις φανερον ελθη f³⁵ A,W [99%] HF,RP,CP,TR | ~ 312 NC,D [1%] OC,NU | φανερωθη B

¹⁷ αντιμετρηθησεται f³⁵ [20%] | μετρηθησεται NA,B,C,D,W [79.5%] HF,RP,CP,TR,OC,NU | long omission [0.5%]

¹⁸ και προστεθησεται υμιν f³⁵ NA,B,C (91.9%) HF,RP,CP,TR,OC,NU | 12 (0.8%) | --- D,W (7.1%) | long omissions (0.2%) (five variations on the verb garner 0.9%)

¹⁹ τοις ακουουσιν f³⁵ A (98.3%) HF,RP,CP,TR,OC | --- NB,C,D,W (1.2%) NU | αυτοις (0.3%) | long omissions (0.2%)

25 Ὅς γὰρ ἂν ἔχη,¹ δοθήσεται αὐτῷ, καὶ ὃς οὐκ ἔχει, καὶ ὃ ἔχει ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ.»

Spontaneous growth

26 Καὶ ἔλεγεν· «Οὕτως ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ ὡς ἐὰν² ἄνθρωπος βάλη τὸν σπόρον ἐπὶ τῆς γῆς 27 καὶ καθεύδῃ καὶ ἐγείρηται³ νύκτα καὶ ἡμέραν, καὶ ὁ σπόρος βλαστάνῃ⁴ καὶ μηκύνηται,⁵ ὡς οὐκ οἶδεν αὐτός. 28 Αὐτομάτῃ γὰρ⁶ ἡ γῆ καρποφορεῖ· πρῶτον χόρτον, εἶτα στάχυν, εἶτα πλήρη σῖτον⁷ ἐν τῷ στάχυνι. 29 Ὅταν δὲ παραδῶ⁸ ὁ καρπός, εὐθέως⁹ ἀποστέλλει τὸ δρέπανον, ὅτι παρέστηκεν ὁ θερισμός.»

The mustard seed

30 Καὶ ἔλεγεν· «Τίνι¹⁰ ὁμοιωσομεν¹¹ τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, ἢ ἐν ποίᾳ¹² παραβολῇ παραβάλωμεν αὐτήν;¹³ 31 Ὡς κόκκον¹⁴ σινάπεως, ὃς ὅταν σπαρῇ ἐπὶ τῆς γῆς, μικρότερος¹⁵ πάντων¹⁶ τῶν σπερμάτων ἐστὶν¹⁷ τῶν ἐπὶ τῆς γῆς, 32 καὶ ὅταν σπαρῇ, ἀναβαίνει καὶ γίνεται πάντων τῶν λαχάνων μείζων¹⁸ καὶ ποιεῖ κλάδους μεγάλους, ὥστε δύνασθαι ὑπὸ τὴν σκιὰν αὐτοῦ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατασκηνοῦν.»

33 Καὶ τοιαύταις παραβολαῖς πολλαῖς ἐλάλει αὐτοῖς τὸν λόγον, καθὼς

¹ ἂν ἐχη f³⁵ A [80%] HF,RP,CP,TR,OC | εἰαν 2 [3%] | εἰαν ἐχει [2%] | 1 ἐχει D [10%] | ἐχει NB,C,W [5%] NU

² εἰαν f³⁵ A [94%] HF,RP,CP,TR | ἂν C [1%] OC | --- NB(D)(W) [3%] NU | ὡσπερ [2%] | one other variant

³ ἐγειρηται *rell* | ἐγειρεται NW [50%] | ἐγερθη D | three other variants

⁴ βλαστάνῃ f³⁵ NA [60%] HF,RP,CP,TR,OC | βλαστάνει [39%] | βλαστα B,C,D,W [1%] NU

⁵ μηκύνηται *rell* | μη κύνεται D,W [15%]

⁶ γὰρ f³⁵ W [99%] HF,RP,CP,TR,OC | --- NA,B,C [1%] NU | ~ ὅτι D

⁷ πλήρη σιτον f³⁵ NA [98%] HF,RP,CP,TR,OC | πλήρης 2 [1%] [NU] | πλήρες 2 C | 1 τον 2 [0.5%] | πλήρης ο σειτος D,W | πλήρες σειτος B

⁸ παραδω f³⁵ A,C,W [99.5%] HF,RP,CP,TR,OC | παραδοι NB,D [0.5%] NU

⁹ εὐθέως f³⁵ A,D [98.5%] HF,RP,CP,TR,OC | εὐθὺς NB,C [1%] NU | τότε [0.5%] | --- W

¹⁰ τίνι f³⁵ A,D [98%] HF,RP,CP,TR | πῶς NB,C,W [2%] OC,NU

¹¹ ὁμοιωσομεν f³⁵ C [60%] HF | ὁμοιωσωμεν NA,B,D,W [37%] RP,CP,TR,OC,NU | ὁμοιωσω [3%] | one other variant

¹² ποία f³⁵ A,D [97%] HF,RP,CP,TR | τίνι NB,W [3%] OC,NU

¹³ παραβολή παραβάλωμεν αὐτήν f³⁵ A,D [97.5%] HF,RP,CP,TR,OC | ~ 31 θωμεν NB,C [1%] NU | 13 θωμεν [1%] | τὴν παραβολὴν δωμεν W | ὁμοιωματι 23 [0.5%]

¹⁴ κόκκον f³⁵ A,C,W [90%] HF,RP,CP,OC,ECM | κοκκῶ NB,D [10%] TR,NU | one other variant

¹⁵ μικρότερος f³⁵ (A)C [85%] HF,RP,CP,TR,OC | μικροτερον (B,D)W [15%] NU | ο μικροτερον N

¹⁶ παντων f³⁵ A,C [99%] HF,RP,CP,TR,OC | ον 1 NB [0.5%] NU | ἐστιν 1 D [0.5%]

¹⁷ ἐστιν f³⁵ (A)C [99%] HF,RP,CP,TR,OC | --- NB,W [1%] NU | α εισιν D

¹⁸ παντων των λαχανων μειζων f³⁵ [87%] HF,RP,CP,TR | ~ 4123 D [10%] OC | ~ μειζον 123 NB,C,W [2%] NU | 123 μειζον A [1%]

ἐδύναντο¹ ἀκούειν. **34** Χωρὶς δὲ παραβολῆς οὐκ ἐλάλει αὐτοῖς,² κατ' ἰδίαν δὲ τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ³ ἐπέλυεν πάντα.

A supernatural tempest

35 Καὶ λέγει αὐτοῖς ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, ὁψίας γενομένης, «Διέλθωμεν εἰς τὸ πέραν.» **36** Καὶ ἀφέντες τὸν ὄχλον, παραλαμβάνουσιν αὐτόν, ὥς ἦν ἐν τῷ πλοῖῳ (καὶ ἄλλα δὲ⁴ πλοιάρια⁵ ἦν μετ' αὐτοῦ). **37** Καὶ γίνεται λαῖλαψ ἀνέμου μεγάλης,⁶ τὰ δὲ⁷ κύματα ἐπέβαλεν⁸ εἰς τὸ πλοῖον, ὥστε αὐτὸ ἥδη γεμίζεσθαι.⁹ **38** Καὶ ἦν αὐτὸς¹⁰ ἐπὶ¹¹ τῇ πρύμνῃ, ἐπὶ τὸ προσκεφάλαιον καθεύδων· καὶ διεγείρουσιν¹² αὐτόν καὶ λέγουσιν αὐτῷ, «Διδάσκαλε, οὐ μέλει σοι ὅτι ἀπολλύμεθα;» **39** Καὶ διεγερθεὶς, ἐπετίμησεν τῷ ἀνέμῳ καὶ εἶπεν τῇ θαλάσῃ, «Σιώπα· πεφίμωσο.» Καὶ ἐκόπασεν ὁ ἄνεμος, καὶ ἐγένετο γαλήνη μεγάλη. **40** Καὶ εἶπεν αὐτοῖς· «Τί δειλοὶ ἐστε οὕτως;¹³ Πῶς οὐκ¹⁴ ἔχετε πίστιν;» **41** Καὶ ἐφοβήθησαν φόβον μέγαν, καὶ ἔλεγον πρὸς ἀλλήλους, «Τίς ἄρα οὗτός ἐστιν, ὅτι καὶ ὁ ἄνεμος καὶ ἡ θάλασσα ὑπακούουσιν αὐτῷ;»¹⁵

The 'legion'

5:1 Καὶ ἦλθον¹⁶ εἰς τὸ πέραν τῆς θαλάσσης, εἰς τὴν χώραν τῶν Γαδαρηνῶν.¹⁷ **2** Καὶ ἐξελθόντι αὐτῷ¹⁸ ἐκ τοῦ πλοίου,

¹ ἐδυναντο f³⁵ A,D,W [60%] HF,RP,CP | ηδυναντο NB,C [40%] TR,OC,NU

² αυτοις rell | 1 τον λογον [1%] OC

³ μαθηταις αυτου f³⁵ A,D,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC | ~ ιδιοις 1 NB,C [0.5%] NU | 1 [0.5%] | one other variant

⁴ δε f³⁵ A,D [98%] HF,RP,CP,TR,OC | --- NB,C(W) [1%] NU | τα οντα [1%]

⁵ πλοιαρια f³⁵ [70%] HF,RP,CP,TR | πλοια NA,B,C [30%] OC,NU | πλοιαι D | πολλοι W

⁶ ανεμου μεγαλη f³⁵ A [96%] HF,RP,CP,TR,OC | ~ 21 P^{45v}B,D [3%] NU | 1 μεγαλου C [1%] | ~ μεγας 1 N | ~ μεγαλου 1 W

⁷ τα δε f³⁵ A [90%] HF,RP,CP,TR,OC | ~ και 1 NB,C,D,W [10%] NU

⁸ επεβαλεν f³⁵ N [69%] HF,CP | επεβαλλεν A,B,C [30%] RP,TR,OC,NU | εβαλεν D | εισεβαλλεν W | επεβαλον [1%] | two other variants

⁹ αυτο ηδη γεμιζεσθαι f³⁵ A,W [96%] HF,RP,CP,TR | ~ 23 το πλοιον (P^{45v})B,C,D [1.5%] NU | 12 βυθιζεσθαι [1%] | ~ 21 βυθιζεσθαι [0.5%] OC | --- N | six other variants [1%]

¹⁰ ην αυτος f³⁵ A,D,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC | ~ 21 NB,C [1%] NU

¹¹ επι f³⁵ [80%] HF,RP,CP,TR,OC | εν NA,B,C,D,W [20%] NU

¹² διεγειρουσιν f³⁵ A [98%] HF,RP,CP,TR,OC | εγειρουσιν NB,C [1.5%] NU | διεγειραντες D,W [0.5%] | εγειραντες [1%]

¹³ ουτως f³⁵ (P^{45v})A,C,W (98.7%) HF,RP,CP,TR,OC | --- NB,D (1.3%) NU

¹⁴ πως ουκ f³⁵ A,C (97.4%) HF,RP,CP,TR,OC | 2 (0.5%) | 1 (0.1%) | ουπω P^{45v}NB,D (1.9%) NU | --- W

¹⁵ υπακουουσιν αυτω f³⁵ A,W (97.1%) HF,RP,CP,TR,OC | 1 αυτου (1.3%) | 1 D | ~ 2 υπακουει NC (1.3%) | υπακουει 2 B (0.3%) NU

¹⁶ ηλθον rell | ηλθεν C [15%] | ηλθαν W

¹⁷ γαδαρηνων f³⁵ A,C (95.5%) HF,RP,CP,TR | γεργεσηνων (4.1%) OC | γερασσηνων NB,D (0.3%) NU | γεργυστηνων W

¹⁸ εξελθοντι αυτω f³⁵ A [92%] HF,RP,CP,TR | εξελθοντος αυτου NB,C [8%] OC,NU |

εὐθέως¹ ἀπήντησεν² αὐτῷ ἐκ τῶν μνημείων ἄνθρωπος ἐν πνεύματι ἀκαθάρτῳ **3**—ὃς τὴν οἰκησιν³ εἶχεν ἐν τοῖς μνήμασιν.⁴ Καὶ οὔτε⁵ ἀλύσεσιν⁶ οὐδεις ἠδύνατο⁷ αὐτὸν δῆσαι, **4** διὰ τὸ αὐτὸν πολλάκις πέδαις καὶ ἀλύσεσιν δεδέσθαι, καὶ διεσπᾶσθαι ὑπ' αὐτοῦ τὰς ἀλύσεις, καὶ τὰς πέδας συντετριφθαι, καὶ οὐδεις αὐτὸν ἰσχυσεν⁸ δαμάσαι. **5** Καὶ διὰ παντός, νυκτὸς καὶ ἡμέρας, ἐν τοῖς μνήμασιν καὶ ἐν τοῖς ὄρεσιν,⁹ ἦν κράζων καὶ κατακόπτων ἑαυτὸν λίθοις. **6** Ἰδὼν δὲ¹⁰ τὸν Ἰησοῦν ἀπὸ μακρόθεν, ἔδραμεν καὶ προσεκύνησεν αὐτῷ,¹¹ **7** καὶ κράζας φωνῇ μεγάλῃ εἶπεν.¹² «Τί ἐμοὶ καὶ σοί, Ἰησοῦ, Υἱὲ τοῦ Θεοῦ τοῦ ὑψίστου; Ὁρκίζω σε τὸν Θεόν, μὴ με βασανίσῃς.» **8** Ἐλεγεν γὰρ αὐτῷ, «Ἐξέλθε, τὸ πνεῦμα τὸ ἀκάθαρτον, ἐκ τοῦ ἀνθρώπου.» **9** Καὶ ἐπηρώτα αὐτόν, «Τί σοι ὄνομά;»¹³ Καὶ ἀπεκρίθη, λέγων,¹⁴ «Λεγεὼν¹⁵ ὄνομά μοι, ὅτι πολλοὶ ἐσμεν.» **10** Καὶ παρεκάλει αὐτὸν πολλὰ ἵνα μὴ αὐτοὺς ἀποστείλῃ¹⁶ ἔξω τῆς χώρας. **11** Ἦν δὲ ἐκεῖ πρὸς τῷ ὄρει ἀγέλη χοίρων μεγάλῃ βοσκομένη.¹⁷ **12** Καὶ παρεκάλεσαν αὐτὸν πάντες οἱ δαίμονες,¹⁸ λέγοντες,

εξελθοντων αυτων D,W

- ¹ ευθεως f³⁵ A [99%] HF,RP,CP,TR,OC | ευθυς NC [1%] NU | --- B,W
² απηνητησεν f³⁵ A,W [90%] HF,RP,CP,TR,OC | υπηνητησεν NB,C,D [10%] NU
³ οικησιν f³⁵ [18%] | κατοικησιν NA,B,C(D,W) [71%] HF,RP,CP,TR,OC,NU | two other variants [1%]
⁴ μνημασιν *rell* | μνημειοις D,W [1%] TR
⁵ ουτε f³⁵ A [99%] HF,RP,CP,TR,OC | ουδε NB,C,D,W [1%] NU
⁶ αλυσεσιν f³⁵ A [97.5%] HF,RP,CP,TR,OC | 1 ουκετι ND [2%] | αλυσει ουκετι B,C(W) [0.5%] NU
⁷ ηδυνατο f³⁵ [40%] TR,OC | εδυνατο NA,B,C(D) [60%] HF,RP,CP,NU | εδυναντο W (Attic or Koine?)
⁸ αυτον ισχυσεν f³⁵ [22%] | 1 ισχυν [24%] HF,RP,CP,TR | ~ ισχυν 1 A,B,C(W) [37%] OC,NU | ~ 21 N [15%] | 1 ισχυν D | three other variants [2%]
⁹ μνημασιν και εν τοις ορεσιν f³⁵ NA,B,C [64%] CP,OC,NU | ~ 52341 [30%] HF,RP,TR | ~ 5234 μνημειοις D,W [2%] | μνημειοις 2345 [4%]
¹⁰ ιδων δε f³⁵ A,D,W [97%] HF,RP,CP,TR,OC | ~ και 1 NB,C [3%] NU
¹¹ αυτω *rell* | αυτον A,B,C [10%] OC
¹² ειπεν f³⁵ D [80%] HF,RP,CP,TR | λεγει NA,B,C,W [20%] OC,NU
¹³ σοι ονομα f³⁵ (D) [75%] HF,RP,CP,TR | ~ 21 NA,B,C,W [25%] OC,NU | ~ 2 σου [0.5%]
¹⁴ απεκριθη λεγων f³⁵ [75%] HF,RP,CP,TR,OC | λεγει αυτω NA,B,C,W [25%] NU | 1 D [0.5%]
¹⁵ λεγεων f³⁵ A(C)W [99.5%] HF,RP,CP,TR,OC | λεγιων NB(D) [0.5%] NU
¹⁶ αυτους αποστειλη f³⁵ D [83%] HF,RP,CP,TR | ~ 21 A [15%] OC | αυτα 2 B,C [0.5%] NU | αυτον 2 N [0.5%] | ~ 2 αυτον W [1%] | two other variants
¹⁷ προς τω ορει αγελη χοιρων μεγαλη βοσκομενη f³⁵ B,C [90%] HF,RP,CP,NU | ~ 456 βοσκομενων 123 A | 124567 N | 1 τα ορη 4567 [0.5%] TR | 1 το 34567 [0.5%] | ~ 4561237 W [1%] | 123457 D [1%] | 4567 [0.5%] | ~ 4567123 [5%] OC | at least three further variants
¹⁸ παντες οι δαιμονες f³⁵ A [92%] HF,RP,CP,TR,OC | --- NB,C(W) [5%] NU | τα δαιμονια

«Πέμψον ἡμᾶς εἰς τοὺς χοίρους, ἵνα εἰς αὐτοὺς εἰσέλθωμεν.» **13** Καὶ ἐπέτρεψεν αὐτοῖς εὐθέως ὁ Ἰησοῦς·¹ καὶ ἐξελθόντα τὰ πνεύματα τὰ ἀκάθαρτα εἰσῆλθον εἰς τοὺς χοίρους, καὶ ὥρμησεν ἡ ἀγέλη κατὰ τοῦ κρημνοῦ εἰς τὴν θάλασσαν (ἦσαν δὲ² ὡς δισχίλιοι), καὶ ἐπνίγοντο ἐν τῇ θαλάσῃ.

14 Οἱ δὲ³ βόσκοντες τοὺς χοίρους⁴ ἔφυγον, καὶ ἀνήγγειλαν⁵ εἰς τὴν πόλιν καὶ εἰς τοὺς ἀγρούς. Καὶ ἐξῆλθον⁶ ἰδεῖν τί ἐστὶν τὸ γεγονός. **15** Καὶ ἔρχονται πρὸς τὸν Ἰησοῦν καὶ θεωροῦσιν τὸν δαιμονιζόμενον καθήμενον καὶ⁷ ἱματισμένον καὶ σωφρονοῦντα, τὸν ἐσχηκότα τὸν Λεγεῶνα·⁸ καὶ ἐφοβήθησαν. **16** Διηγῆσαντο δὲ⁹ αὐτοῖς οἱ ἰδόντες πῶς ἐγένετο τῷ δαιμονιζομένῳ, καὶ περὶ τῶν χοίρων. **17** Καὶ ἤρξαντο παρακαλεῖν αὐτὸν ἀπελθεῖν ἀπὸ τῶν ὁρίων αὐτῶν.

18 Καὶ ἐμβάντος¹⁰ αὐτοῦ εἰς τὸ πλοῖον, παρεκάλει αὐτὸν ὁ δαιμονισθεὶς ἵνα ἦ μετ' αὐτοῦ.¹¹ **19** Ὁ δὲ Ἰησοῦς¹² οὐκ ἀφῆκεν αὐτόν, ἀλλὰ λέγει αὐτῷ, «Ὑπάγε εἰς τὸν οἶκόν σου πρὸς τοὺς σοὺς καὶ ἀνάγγειλον¹³ αὐτοῖς ὅσα σοι ὁ Κύριος πεποίηκεν·¹⁴ καὶ ἡλέησέν σε.» **20** Καὶ ἀπῆλθεν καὶ ἤρξατο κηρύσσειν ἐν τῇ Δεκαπόλει ὅσα ἐποίησεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· καὶ πάντες ἐθαύμαζον.

21 Καὶ διαπεράσαντος τοῦ Ἰησοῦ ἐν τῷ πλοίῳ¹⁵ πάλιν εἰς τὸ πέραν, συνήχθη ὄχλος πολὺς ἐπ' αὐτόν· καὶ ἦν παρὰ τὴν θάλασσαν.

A hemorrhage and a dead girl

22 Καὶ ἰδοῦ,¹⁶ ἔρχεται εἰς τῶν ἀρχισυναγῶγων, ὀνόματι Ἰάειρος,¹⁷ καὶ

D | 23 [2%] | παντα τα δαιμονια [0.5%]

¹ ευθεως ο ιησους f³⁵ A(D) [97%] HF,RP,CP,TR,OC | --- xB,C,W [2%] NU | 23 [1%]

² ησαν δε f³⁵ A [99%] HF,RP,CP,TR,OC | --- xB,C,D,W [1%] NU

³ οι δε f³⁵ D [80%] HF,RP,CP,TR | και οι xA,B,C,W [20%] OC,NU

⁴ τους χοιρους f³⁵ A [94%] HF,RP,CP,TR,OC | αυτους xB,C [5%] NU | αυτος D | --- [0.5%]

⁵ ανηγγειλαν f³⁵ (W) [60%] HF,RP,CP,TR | απηγγειλαν (x)A,B,C,D [40%] OC,NU

⁶ εξηλθον f³⁵ xC,D,W [75%] HF,RP,CP,TR,OC | ηλθον A,B [25%] NU

⁷ και f³⁵ A,C [85%] HF,RP,CP,TR,OC | --- xB,D [15%] NU | long omission W

⁸ λεγεωνα f³⁵ A,B,C,W [99.5%] HF,RP,CP,TR,OC | λεγιωνα x [0.5%] NU | --- D

⁹ διηγησαντο δε f³⁵ D [50%] HF,RP,CP | ~ και 1 P^{45v} xA,B,C,W [50%] TR,OC,NU

¹⁰ εμβαντος f³⁵ [80%] HF,RP,CP,TR | εμβαινοντος xA,B,C(D,W) [20%] OC,NU | two other variants

¹¹ η μετ αυτου f³⁵ D [70%] HF,RP,CP,TR | ~ 231 xA,C,W [30%] OC,NU | ~ 23 ην B

¹² ο δε ιησους f³⁵ D [70%] HF,RP,CP,TR | και xA,B,C,W [29%] OC,NU | ~ και 13 [1%]

¹³ αναγγειλον f³⁵ A [97%] HF,RP,CP,TR,OC | απαγγειλον xB,C [1%] NU | διαγγειλον P^{45v}D,W [2%]

¹⁴ σοι ο κυριος πεποιηκεν f³⁵ A,W [96%] HF,RP,CP,OC | ~ 2314 B,C [0.5%] NU | ~ 2341 x | 123 εποιησεν [3%] TR | 12 θεος εποιησεν D | four other variants [0.5%]

¹⁵ εν τω πλοιω f³⁵ xA,C,N(W) (96.9%) HF,RP,CP,TR,OC[NU] | 13 B (0.7%) | --- D (2.2%) | εις το πλοιον (0.2%)

¹⁶ ιδου f³⁵ P^{45v}A,C,N,W [99.5%] HF,RP,CP,TR | --- xB,D [0.5%] OC,NU

¹⁷ ιαιρος *rell* | ιαιρος x [0.5%] NU

ιδὼν αὐτὸν πίπτει πρὸς τοὺς πόδας αὐτοῦ **23** καὶ παρεκάλει¹ αὐτὸν πολλά, λέγων ὅτι «Τὸ θυγάτριόν μου ἐσχάτως ἔχει· ἵνα ἐλθὼν ἐπιθῇς αὐτῇ τὰς χειράς² ὅπως³ σωθῇ, καὶ ζήσεται.»⁴ **24** Καὶ ἀπῆλθεν μετ’ αὐτοῦ. Καὶ ἠκολούθει αὐτῷ ὄχλος πολὺς, καὶ συνέθλιβον αὐτόν.

The hemorrhage

25 Καὶ γυνή τις⁵ οὖσα—ἐν ῥύσει αἵματος ἔτη δώδεκα,⁶ **26** καὶ πολλὰ παθοῦσα ὑπὸ πολλῶν ἱατρῶν, καὶ δαπανήσασα τὰ παρ’ αὐτῆς⁷ πάντα, καὶ μηδὲν ὠφεληθεῖσα ἀλλὰ μᾶλλον εἰς τὸ χειρὸν ἐλθοῦσα—**27** ἀκούσασα περὶ τοῦ Ἰησοῦ, ἐλθοῦσα ἐν τῷ ὄχλῳ ὅπισθεν ἤψατο τοῦ ἱματίου αὐτοῦ. **28** (Ἐλεγεν γὰρ⁸ ὅτι «Κἂν τῶν ἱματίων αὐτοῦ ἄψωμαι,⁹ σωθήσομαι.)) **29** Καὶ εὐθέως¹⁰ ἐξηράνθη ἡ πηγὴ τοῦ αἵματος αὐτῆς, καὶ ἔγνω τῷ σώματι ὅτι ἴαται ἀπὸ τῆς μάστιγος. **30** Καὶ εὐθέως¹¹ ὁ Ἰησοῦς, ἐπιγνοὺς ἐν ἑαυτῷ τὴν ἐξ αὐτοῦ δύναμιν ἐξελθοῦσαν, ἐπιστραφεὶς ἐν τῷ ὄχλῳ ἔλεγεν, «Τίς μου ἤψατο τῶν ἱματίων;» **31** Καὶ ἔλεγον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, «Βλέπεις τὸν ὄχλον συνθλίβοντά σε, καὶ λέγεις, <Τίς μου ἤψατο;>» **32** Καὶ περι-εβλέπετο ἰδεῖν τὴν τοῦτο ποιήσασαν. **33** Ἡ δὲ γυνή, φοβηθεῖσα καὶ τρέμουσα, εἰδυῖα ὃ γέγονεν ἐπ’¹² αὐτῇ, ἦλθεν καὶ προσέπεσεν αὐτῷ καὶ εἶπεν αὐτῷ πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν. **34** Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῇ· «Θύγατερ,¹³ ἡ πίστις σου σέσωκέν σε. Ὑπαγε εἰς εἰρήνην καὶ ἴσθι ὑγιὲς ἀπὸ τῆς μάστιγός σου.»

The dead girl

35 Ἐτι αὐτοῦ λαλοῦντος, ἔρχονται ἀπὸ τοῦ ἀρχισυναγώγου, λέγοντες ὅτι «Ἡ θυγάτηρ σου ἀπέθανεν. Τί ἔτι σκύλλεις τὸν διδάσκαλον;» **36** Ὁ δὲ Ἰησοῦς εὐθέως ἀκούσας¹⁴ τὸν λόγον λαλούμενον λέγει τῷ ἀρχισυναγώγῳ, «Μὴ

¹ παρεκαλει f³⁵ B,N,W [97%] HF,RP,CP,TR,OC | παρακαλει xA,C [3%] NU | παρακαλων D

² αυτη τας χειρας f³⁵ N [95%] HF,RP,CP,TR,OC | ~ 231 xB,C,W [1%] NU | αυτω 23 P^{45v}A [2%] | ~ 23 αυτω [0.5%] | ~ χειρα 1 [0.5%] | αυτης εκ των χειρων σου D | at least five further variants [1%]

³ οπως f³⁵ A,N [97%] HF,RP,CP,TR,OC | ινα xB,C,D,W [3%] NU

⁴ ζησεται f³⁵ A,N,W [97%] HF,RP,CP,TR,OC | ζηση xB,C,D [3%] NU

⁵ τις f³⁵ D,N [99%] HF,RP,CP,TR,OC | --- xA,B,C,W [1%] NU

⁶ ετη δωδεκα f³⁵ A,D,N [97%] HF,RP,CP,TR,OC | ~ 21 xB,C,W [3%] NU

⁷ αυτης f³⁵ A,B [80%] HF,RP,CP,NU | εαυτης xC,D,N,W [20%] TR,OC

⁸ γαρ *rell* | 1 εν εαυτη (D) [15%] OC

⁹ καν των ιματιων αυτου αψωμαι (~ 54 W) f³⁵ A,N(W) [99%] HF,RP,CP,TR | ~ εαν 51 (—κ. B 1%) 23 (του ιματιου x) 4 (xB)C [1%] OC,NU | 1 του ιματιου εαυτου 5 D

¹⁰ ευθεως f³⁵ A,D,N,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC | ευθυς xB,C [1%] NU

¹¹ *Ibid.*

¹² επ f³⁵ A,N,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC | --- xB,C,D [1%] NU

¹³ θυγατερ f³⁵ xA,N [99%] HF,RP,CP,TR,OC | θυγατηρ B,D,W [1%] NU (C illegible)

¹⁴ ευθεως ακουσας f³⁵ A,C [91%] HF,RP,CP,TR,OC | ~ 21 N [4%] | 2 [4%] | παρακουσας (x)B,W [0.5%] NU | 2 τουτον D

φοβοῦ· μόνον πίστευε.» **37** Καὶ οὐκ ἀφῆκεν οὐδένα αὐτῶ¹ συνα-κολουθῆσαι, εἰ μὴ² Πέτρον καὶ Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην, τὸν ἀδελφὸν Ἰακώβου. **38** Καὶ ἔρχεται³ εἰς τὸν οἶκον τοῦ ἀρχισυναγώγου καὶ θεωρεῖ θόρυβον⁴—κλαίοντας καὶ ἀλαλάζοντας πολλά. **39** Καὶ εἰσελθὼν λέγει αὐτοῖς· «Τί θορυβεῖσθε καὶ κλαίετε; Τὸ παιδίον οὐκ ἀπέθανεν, ἀλλὰ καθεύδει.» **40** Καὶ κατεγέλων αὐτοῦ. Ὁ⁵ δὲ ἐκβαλὼν πάντας,⁶ παρα-λαμβάνει τὸν πατέρα τοῦ παιδίου καὶ τὴν μητέρα, καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ, καὶ εἰσπορεύεται ὅπου ἦν τὸ παιδίον ἀνακειμένον.⁷ **41** Καὶ κρατήσας τῆς χειρὸς τοῦ παιδίου λέγει αὐτῇ, «Ταλιθά, κουμι,»⁸ ὃ ἐστὶν μεθερμηνευ-όμενον, «Τὸ κοράσιον, σοὶ λέγω, ἔγειραι.»⁹ **42** Καὶ εὐθέως¹⁰ ἀνέστη τὸ κοράσιον καὶ περιεπάτει (ἦν γὰρ ἐτῶν δώδεκα). Καὶ ἐξέστησαν¹¹ ἐκστάσει μεγάλη. **43** Καὶ διεστείλατο αὐτοῖς πολλά ἵνα μηδεὶς γνῶ¹² τοῦτο, καὶ εἶπεν δοθῆναι αὐτῇ φαγεῖν.

A visit to Natsareth

6:1 Καὶ ἐξῆλθεν ἐκεῖθεν καὶ ἦλθεν¹³ εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ,¹⁴ καὶ ἀκολουθοῦσιν αὐτῶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. **2** Καὶ γενομένου σαββάτου, ἤρξατο ἐν τῇ συναγωγῇ διδάσκειν.¹⁵ Καὶ πολλοὶ ἀκούοντες ἐξεπλήσσοντο, λέγοντες· «Πόθεν τούτω ταῦτα;» καί, «Τίς ἢ σοφία ἢ δοθεῖσα αὐτῷ;»¹⁶ καί,¹⁷ «Δυνάμεις

¹ ουδενα αυτω f³⁵ A(D)N [97%] HF,RP,CP,TR | ~ 21 W [1%] OC | 1 μετ αυτου xB,C [0.5%] NU | 1 αυτων [1%] | one other variant

² μη f³⁵ A,D,N [99.5%] HF,RP,CP,TR,OC | 1 τον xB,C [0.5%] NU | 1 μονον W

³ ερχεται f³⁵ N,W [96%] HF,RP,CP,TR,OC | ερχονται xA,B,C,D [4%] NU

⁴ θορυβον f³⁵ D [65%] HF,RP,CP,TR | 1 και xA,B,C,N,W [35%] OC,NU (OC is in small print)

⁵ ο f³⁵ A,N,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC | αυτος xB,C,D [1%] NU

⁶ παντας f³⁵ xA,B,C,N,W [99%] HF,RP,CP,OC,NU | απαντας [1%] TR | D is wild

⁷ ανακειμενον f³⁵ A,C,N [95%] HF,RP,CP,TR,OC | κατακειμενον W [4%] | κατακεκλιμενον [0.5%] | --- xB,D [0.5%] NU | one other variant

⁸ κουμι f³⁵ (A)(D)N (82.4%) HF,RP,TR,OC | κουμ xB,C (17.4%) CP,NU | --- W | long omissions (0.1%)

⁹ εγειραι f³⁵ [55%] HF,RP,CP,TR | εγειρε xA,B,C,D,N,W [45%] OC,NU | two other variants

¹⁰ ευθεως f³⁵ A,C,D,N,W [98.5%] HF,RP,CP,TR,OC | ευθυς xB [1.5%] NU

¹¹ εξεστησαν f³⁵ P⁴⁵ A,N,W (96.3%) HF,RP,CP,TR,OC | 1 οι γονεις (1.2%) | 1 οι γονεις αυτης (1.3%) | 1 ευθυς xB,C (0.5%) [NU] | 1 παντες D (0.1%) | long omissions (0.5%)

¹² γνω f³⁵ xC,N [99%] HF,RP,CP,TR,OC | γνοι P⁴⁵ A,B,D,W [1%] NU

¹³ ηλθεν f³⁵ A(D)N [98%] HF,RP,CP,TR,OC | ερχεται xB,C [0.5%] NU | --- W [1%] | καπηλθεν D | one other variant

¹⁴ αυτου rell | εαυτου OC

¹⁵ εν τη συναγωγη διδασκειν f³⁵ P^{45v} A,N,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC | ~ 4123 xB,C,D [1%] NU

¹⁶ αυτω f³⁵ A,N,W [95%] HF,RP,CP,OC | 1 οτι [0.5%] TR | τουτω xB [0.5%] NU | τουτω ινα C | 1 ινα D [4%]

¹⁷ και f³⁵ A,C,D,W [98%] HF,RP,CP,TR,OC | 1 αι xB,N [1%] NU | --- [1%]

τοιαῦται διὰ τῶν χειρῶν αὐτοῦ γίνονται.¹ **3** Οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ τέκτων, ὁ υἱὸς² Μαρίας, ἀδελφὸς δὲ³ Ἰακώβου καὶ Ἰωσή⁴ καὶ Ἰούδα καὶ Σίμωνος; Καὶ οὐκ εἰσὶν αἱ ἀδελφαὶ αὐτοῦ ὧδε πρὸς ἡμᾶς;» Καὶ ἐσκανδαλίζοντο ἐν αὐτῷ. **4** Ἐλεγεν δὲ⁵ αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς ὅτι «Οὐκ ἔστιν προφήτης ἄτιμος, εἰ μὴ ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ καὶ ἐν τοῖς συγγενέσιν⁶ καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ.» **5** Καὶ οὐκ ἠδύνατο⁷ ἐκεῖ οὐδεμίαν δύναμιν ποιῆσαι,⁸ εἰ μὴ ὀλίγοις ἀρρώστοις ἐπιθεῖς τὰς χεῖρας ἐθεράπευσεν. **6** Καὶ ἐθαύμαζεν διὰ τὴν ἀπιστίαν αὐτῶν. Καὶ περιῆγεν τὰς κόμας κύκλῳ, διδάσκων.

The Twelve commissioned and sent

7 Καὶ προσκαλεῖται τοὺς δώδεκα καὶ ἤρξατο αὐτοὺς ἀποστέλλειν δύο δύο, καὶ ἐδίδου αὐτοῖς ἐξουσίαν τῶν πνευμάτων τῶν ἀκαθάρτων. **8** Καὶ παρήγγειλεν⁹ αὐτοῖς ἵνα μηδὲν αἴρωσιν εἰς ὁδόν, εἰ μὴ ῥάβδον μόνον—μὴ πήραν, μὴ ἄρτον,¹⁰ μὴ εἰς τὴν ζώνην χαλκόν—**9** ἀλλ'¹¹ ὑποδεδεμένους σανδάλια, καὶ μὴ ἐνδύσησθε¹² δύο χιτῶνας. **10** Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς· «Ὅπου ἐὰν εἰσέλθῃτε εἰς οἰκίαν, ἐκεῖ μένετε ἕως ἂν ἐξέλθῃτε ἐκεῖθεν. **11** Καὶ ὅσοι¹³ ἐὰν¹⁴ μὴ¹⁵ δέξωνται¹⁶ ὑμᾶς μηδὲ ἀκούσωσιν ὑμῶν, ἐκπορευόμενοι ἐκεῖθεν, ἐκτινάξατε τὸν χοῦν τὸν ὑποκάτω τῶν ποδῶν ὑμῶν εἰς μαρτύριον αὐτοῖς. Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἀνεκτότερον ἔσται Σοδόμοις ἢ Γομόρροις ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως

¹ γίνονται f³⁵ (A)(C)N(W) [98%] HF,RP,CP,TR,OC | γινομεναι N(B) [0.5%] NU | γινωνται (D) [1%] | one other variant

² υιος f³⁵ A,D,N [94%] HF,RP,CP,TR | 1 της NB,C,W [4%] OC,NU | 1 και της [0.5%] | 1 και [1%] | 1 δε [0.5%]

³ αδελφος δε f³⁵ A,N,W [97%] HF,RP,CP,TR,OC | 1 [1%] | ~ και 1 B,C [1%] NU | ~ και ο 1 ND [0.5%] | two other variants

⁴ ιωση f³⁵ A,C,N,W (97.7%) HF,RP,CP,TR,OC | ιωσηφ N (0.9%) | ιωσητος B,D (1.2%) NU | three other variants (0.2%)

⁵ ελεγεν δε f³⁵ A,N,W [98%] HF,RP,CP,TR,OC | ~ και 1 NB,C,D [1%] NU | four other variants

⁶ και εν τοις συγγενεσιν f³⁵ (A,D,W) [70%] HF,RP,CP,TR,OC | 123 συγγενευσιν [25%] | 1234 αυτου C [2%] | 123 συγγενευσιν αυτου B(N) [3%] NU | --- N

⁷ ηδυνατο f³⁵ ND,N [85%] HF,RP,CP,TR,OC | εδυνατο A,B,C,W [15%] NU

⁸ ουδεμιαν δυναμιν ποιησαι f³⁵ A,N [98%] HF,RP,CP,TR,OC | ~ 312 NB,C [1%] NU | ~ 132 D [0.5%] | ~ 32 W

⁹ παρηγγειλεν rel | παρηγγελεν [1%] CP | παρηγγελλεν W [2%]

¹⁰ πηραν μη αρτον f³⁵ A(D)N,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC | ~ 321 NB,C [1%] NU

¹¹ αλλ rel | αλλα NA,B,C,D [25%]

¹² ενδυσησθε f³⁵ NC [92%] HF,RP,CP,TR,NU | ενδυσασθε B [0.5%] | ενδυσησθαι A,D,W [3%] | ενδυσασθαι [3%] some TRs | ενδεδυσθαι N [1%] OC | four other variants [0.5%]

¹³ οσοι f³⁵ A,D,N [97%] HF,RP,CP,TR,OC | ος NB,C,W [2%] NU | οπου [1%]

¹⁴ εαν f³⁵ A,D,N [60%] CP,OC | αν NB,C,W [40%] HF,RP,TR,NU | three other variants

¹⁵ μη f³⁵ A,C,D,N [99%] HF,RP,CP,TR,OC | τοπος 1 NB,W [1%] NU

¹⁶ δεξωνται f³⁵ A,D,N [88%] HF,RP,CP,TR,OC | δεξονται [10%] | δεξηται NB,C,W [2%] NU

ἢ τῇ πόλει ἐκείνῃ.»¹ **12** Καὶ ἐξελθόντες ἐκήρυσσον² ἵνα μετανοήσωσιν,³ **13** καὶ δαιμόνια πολλὰ ἐξέβαλλον,⁴ καὶ ἥλειφον ἐλαίῳ πολλοὺς ἀρρώστους καὶ ἐθεράπευον.

Herod had executed John the Baptizer

14 Καὶ ἤκουσεν ὁ βασιλεὺς Ἡρώδης,⁵ φανερόν γὰρ ἐγένετο τὸ ὄνομα αὐτοῦ, καὶ ἔλεγεν⁶ ὅτι «Ἰωάννης ὁ βαπτίζων⁷ ἐκ νεκρῶν ἠγέρθη,⁸ καὶ διὰ τοῦτο ἐνεργοῦσιν αἱ δυνάμεις⁹ ἐν αὐτῷ.» **15** Ἄλλοι¹⁰ ἔλεγον ὅτι «Ἡλίας ἐστίν.» Ἄλλοι δὲ ἔλεγον ὅτι «Προφήτης ἐστίν ὡς¹¹ εἷς τῶν προφητῶν.» **16** Ἀκούσας δὲ ὁ¹² Ἡρώδης εἶπεν¹³ ὅτι¹⁴ «Ὁν ἐγὼ ἀπεκεφάλισα Ἰωάννην, οὗτός ἐστιν· αὐτὸς¹⁵ ἠγέρθη ἐκ νεκρῶν.»¹⁶

17 Αὐτὸς γὰρ ὁ Ἡρώδης ἀποστείλας ἐκράτησεν τὸν Ἰωάννην, καὶ ἔδησεν αὐτὸν ἐν φυλακῇ,¹⁷ διὰ Ἡρωδιάδα, τὴν γυναῖκα Φιλίππου τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ· ὅτι αὐτὴν ἐγάμησεν **18**—ἔλεγεν γὰρ ὁ Ἰωάννης τῷ Ἡρώδῃ ὅτι «Οὐκ ἔξεστίν σοι ἔχειν τὴν γυναῖκα τοῦ ἀδελφοῦ σου.» **19** Ἡ δὲ Ἡρωδιάς ἐνεῖχεν αὐτῷ καὶ ἤθελεν αὐτὸν ἀποκτεῖναι· καὶ οὐκ ἠδύνατο, **20** ὁ γὰρ Ἡρώδης ἐφοβεῖτο τὸν Ἰωάννην, εἰδὼς αὐτὸν ἄνδρα δίκαιον καὶ ἅγιον, καὶ συνετήρει

¹ αμην λεγω υμιν ανεκτοτερον εσται σοδομοις η γομορροις εν ημερα κρισεως η τη πολει εκεινη f³⁵ A,N [98%] HF,RP,CP,TR,OC | --- XB,C,D,W [1%] NU (There are some 15 minor variations within the longer reading; all under 1%.)

² εκηρυσσον f³⁵ A,N,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC | εκηρυξαν (X)B,C,D [1%] NU

³ μετανοησωσιν f³⁵ XA,C [99%] HF,RP,CP,TR,OC | μετανοωσιν B,D,W [0.5%] NU | μετανοησουσιν N

⁴ εξεβαλλον rell | εξεβαλον C,D [10%] CP | εξεπεμπον W

⁵ ηρωδης rell | 1 την ακοην ιησου [25%]

⁶ ελεγεν f³⁵ XA,C,N (99%) HF,RP,CP,TR,OC | ελεγον B,W (0.7%) NU | ελεγοσαν D (0.1%) | ειπεν (0.1%)

⁷ βαπτιζων f³⁵ XA,B,C,N (91.9%) HF,RP,CP,TR,OC,NU | βαπτιστης D,W (8.1%)

⁸ εκ νεκρων ηγερθη f³⁵ N,W (91.5%) HF,RP,CP,TR,OC | ~ 312 C (0.6%) | ~ 3 απο των 2 (1.3%) | 12 ανεστη A (5.7%) | ~ εγηγερται 12 XB,D (0.7%) NU | three other variants (0.2%)

⁹ ενεργουσιν αι δυναμεις rell | ~ 231 N [20%]

¹⁰ αλλοι f³⁵ [68%] HF,RP,CP,TR | 1 δε XA,B,C,D,N,W [30%] OC,NU | --- [2%]

¹¹ εστιν ως f³⁵ A,N [97%] HF,RP,CP,OC | 2 XB,C,W [1%] NU | 1 η 2 [0.5%] TR | η 2 [1%] | --- D | two other variants

¹² ο f³⁵ XA,B,N,W [60%] TR,OC,NU | --- C,D [40%] HF,RP,CP

¹³ ειπεν f³⁵ A,D,N,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC | ελεγεν P^{45v}XB,C [1%] NU

¹⁴ οτι f³⁵ P⁴⁵A,C,N,W [98%] HF,RP,CP,TR,OC | --- XB,D [2%] NU

¹⁵ εστιν αυτος f³⁵ A,C,N (98%) HF,RP,CP,TR,OC | --- (X)B(D)W (1%) NU | 1 (0.4%) | three other variants (0.2%) | long omission (0.3%)

¹⁶ εκ νεκρων f³⁵ A(D) [96%] HF,RP,CP,TR,OC | απο των 2 C,N [3%] | --- XB,W [1%] NU

¹⁷ εν φυλακη f³⁵ X(A)B,C,N (93.3%) HF,RP,CP,OC,NU | εις φυλακην (0.5%) | 1 τη 2 W (5.1%) TR | και εβαλεν εις φυλακην D (0.9%) | two other variants (0.1%)

αὐτόν. Καὶ ἀκούων¹ αὐτοῦ πολλὰ ἐποίει,² καὶ ἡδέως αὐτοῦ ἤκουεν.

21 Καὶ γενομένης ἡμέρας εὐκαίρου ὅτε Ἡρώδης τοῖς γενεσίοις αὐτοῦ δεῖπνον ἐποίει³ τοῖς μεγιστᾶσιν αὐτοῦ καὶ τοῖς χιλιάρχοις καὶ τοῖς πρώτοις τῆς Γαλιλαίας. **22** Καὶ εἰσελθούσης τῆς θυγατρὸς αὐτῆς τῆς⁴ Ἡρωδιάδος καὶ ὀρχησαμένης, καὶ ἀρεσάσης⁵ τῷ Ἡρώδῃ καὶ τοῖς συνανακειμένοις, εἶπεν ὁ βασιλεὺς⁶ τῷ κορασίῳ, «Αἴτησόν με ὃ ἐὰν θέλῃς, καὶ δώσω σοί.» **23** Καὶ ὤμοσεν αὐτῇ⁷ ὅτι «Ὁ⁸ ἐάν με⁹ αἰτήσῃς δώσω σοί, ἕως ἡμῖσους τῆς βασιλείας μου.»

24 Ἡ δὲ¹⁰ ἐξελθοῦσα εἶπεν τῇ μητρὶ αὐτῆς, «Τί αἰτήσομαι;»¹¹ Ἡ δὲ εἶπεν, «Τὴν κεφαλὴν Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ.»¹² **25** Καὶ εἰσελθοῦσα εὐθέως¹³ μετὰ σπουδῆς πρὸς τὸν βασιλέα ᾗτήσατο, λέγουσα, «Θέλω ἵνα μοι δῶς ἐξαυτῆς¹⁴ ἐπὶ πίνακι τὴν κεφαλὴν Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ.» **26** Καὶ περίλυπος γενόμενος ὁ βασιλεὺς, διὰ τοὺς ὅρκους, καὶ τοὺς συνανακει-μένους,¹⁵ οὐκ ἠθέλησεν αὐτὴν ἀθετῆσαι.¹⁶ **27** Καὶ εὐθέως¹⁷ ἀποστείλας ὁ βασιλεὺς σπεκουλάτωρα¹⁸ ἐπέταξεν ἐνεχθῆναι¹⁹ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ. Ὁ δὲ²⁰ ἀπελθὼν ἀπεκεφάλισεν αὐτὸν ἐν τῇ φυλακῇ **28** καὶ ἤνεγκεν τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ἐπὶ

¹ ακουων f³⁵ [18%] | ακουσας xA,B,C,D,N,W [82%] HF,RP,CP,TR,OC,NU

² εποιει f³⁵ A,C,D,N (98.4%) HF,RP,CP,TR,OC | α 1 (1%) | ηπορει xB (0.4%) NU | ηπορειτο W | --- (0.2%)

³ εποιει f³⁵ A,N [98%] HF,RP,CP,TR,OC | εποιησεν xB,C,D,W [2%] NU

⁴ αυτης της f³⁵ A,C,N (96.5%) HF,RP,CP,TR,OC | 2 (1.3%) | αυτου 2 (0.9%) | αυτου xB,D (0.4%) NU | 1 W (0.7%) | two other variants (0.2%)

⁵ και αρεσασης f³⁵ P⁴⁵A,D,N,W [99.5%] HF,RP,CP,TR,OC | ηρεσεν xB,C [0.5%] NU

⁶ ειπεν ο βασιλευς rel | ~ 2 δε 31 xB,C [0.5%] ECM | 1 δε 23 A

⁷ αυτη f³⁵ xA,B,C,N [99%] HF,RP,CP,TR,OC,ECM | 1 πολλα D [0.5%] [NU] | πολλα P⁴⁵ | long omission W [1%]

⁸ ο f³⁵ xA,C,N [97%] HF,RP,CP,TR,OC | --- P⁴⁵B(D) [2%] NU | long omission W [1%]

⁹ με rel | --- xN [2%] CP | long omission W [1%]

¹⁰ η δε f³⁵ A,C,D,N,W [99.5%] HF,RP,CP,TR,OC | και xB [0.5%] NU

¹¹ αιτησομαι f³⁵ [94%] HF,RP,CP,TR,OC | αιτησωμαι xA,B,C,D,N,W [6%] NU

¹² βαπτιστου f³⁵ A,C,D,N,W [99.5%] HF,RP,CP,TR,OC | βαπτιζοντος xB [0.5%] NU

¹³ ευθεως f³⁵ A [97%] HF,RP,CP,TR,OC | ευθυσ P⁴⁵xB,C,N,W [2%] NU | --- D [1%]

¹⁴ μοι δως εξαυτης f³⁵ A [98%] HF,RP,CP,TR,OC | ~ 321 xB,C [0.5%] NU | ~ 213 N | ~ δος 1 D | 1 δωσης W | μη δος 3 [0.5%] | two other variants

¹⁵ συνανακειμενους f³⁵ xA,D,N [99%] HF,RP,CP,TR,OC | ανακειμενους B,C,W [1%] NU

¹⁶ αυτην αθετησαι f³⁵ A,D,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC | ~ 21 xB,C,N [1%] NU

¹⁷ ευθεως f³⁵ A(D)N,W [99.5%] HF,RP,CP,TR,OC | ευθυσ xB,C [0.5%] NU

¹⁸ σπεκουλατωρα f³⁵ [50%] CP,TR,OC | σπεκουλατορα xA,B,C(D)N(W) [50%] HF,RP,NU

¹⁹ ενεχθηναι f³⁵ A,D,N,W (98.7%) HF,RP,CP,TR,OC | ανεχθηναι (0.5%) | εχθηναι (0.1%) | ενεγκαι xB,C (0.4%) NU | long omission (0.2%)

²⁰ ο δε f³⁵ A,D,N (97.6%) HF,RP,CP,TR,OC | και B,C,W (1.1%) NU | --- x (1.3%) omit a whole line [homoioteleuton]

πίνακι, καὶ ἔδωκεν αὐτὴν τῷ κορασίῳ· καὶ τὸ κοράσιον ἔδωκεν αὐτὴν τῇ μητρὶ αὐτῆς. **29** Καὶ ἀκούσαντες, οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἦλθον καὶ ἦραν τὸ πτῶμα αὐτοῦ καὶ ἔθηκαν αὐτὸ ἐν¹ μνημείῳ.

The Twelve return

30 Καὶ συνάγονται οἱ ἀπόστολοι πρὸς τὸν Ἰησοῦν, καὶ ἀπήγγειλαν αὐτῷ πάντα, καὶ² ὅσα ἐποίησαν καὶ ὅσα ἐδίδαξαν. **31** Καὶ εἶπεν³ αὐτοῖς, «Δεῦτε ὑμεῖς αὐτοὶ κατ' ἰδίαν εἰς ἔρημον τόπον καὶ ἀναπαύεσθε⁴ ὀλίγον»· ἦσαν γὰρ οἱ ἐρχόμενοι καὶ οἱ ὑπάγοντες πολλοί, καὶ οὐδὲ φαγεῖν εὐκαίρουν.⁵

Bread for 5,000 men

32 Καὶ ἀπῆλθον⁶ εἰς ἔρημον τόπον τῷ πλοίῳ⁷ κατ' ἰδίαν. **33** Καὶ εἶδον⁸ αὐτοὺς ὑπάγοντας⁹ καὶ ἐπέγνωσαν αὐτοὺς¹⁰ πολλοί, καὶ πεζῇ ἀπὸ πασῶν τῶν πόλεων συνέδραμον ἐκεῖ καὶ προῆλθον αὐτοὺς καὶ συνῆλθον πρὸς αὐτόν.¹¹ **34** Καὶ ἐξελθὼν εἶδεν ὁ Ἰησοῦς¹² πολὺν ὄχλον, καὶ ἐσπλαγχνίσθη ἐπ' αὐτοῖς,¹³ ὅτι ἦσαν ὡς πρόβατα μὴ ἔχοντα ποιμένα, καὶ ἤρξατο διδάσκειν αὐτοὺς πολλὰ.

35 Καὶ ἤδη ὥρας πολλῆς γενομένης, προσελθόντες αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ λέγουσιν¹⁴ ὅτι «Ἐρημός ἐστιν ὁ τόπος, καὶ ἤδη ὥρα πολλή. **36** Απόλυσον αὐτούς, ἵνα ἀπελθόντες εἰς τοὺς κύκλῳ ἀγροὺς καὶ κώμας ἀγοράσωσιν ἑαυτοῖς ἄρτους· τί γὰρ φάγωσιν οὐκ ἔχουσιν.»¹⁵ **37** Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς, «Δότε αὐτοῖς ὑμεῖς φαγεῖν.» Καὶ λέγουσιν αὐτῷ,

¹ εν *rell* | 1 τω D [1%] TR

² και *f*³⁵ A,W [85%] HF,RP,CP,TR,OC | --- *XB,C,D,N* [15%] NU

³ ειπεν *f*³⁵ A,D,N,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC | λεγει *XB,C* [1%] NU

⁴ αναπαυεσθε *f*³⁵ N [92%] HF,RP,CP,TR,OC | αναπαυσεσθαι *XD,W* [2%] | αναπαυσασθε A,B [5%] NU | αναπαυσασθαι C [0.5%]

⁵ ευκαιρουν *f*³⁵ *XA,B,N* [90%] HF,RP,CP,OC,NU | ηυκαιρουν C,W [10%] TR | ευκαιρος ειχον D

⁶ απηλθον *rell* | απηλθεν [15%]

⁷ εις ερημον τοπον τω πλοιω *f*³⁵ A,W [95%] HF,RP,CP,TR | ~ εν 4 (-τ. *X*) 5123 (*X*)B [1.5%] NU | ~ 1 το πλοιον 123 D | 123 εν 45 N [0.5%] | 123 εν 5 [1%] OC | 123 το πλοιον [0.5%] | 1234 πλοιαρεω [0.5%] | four other variants [0.5%] (C vacant)

⁸ ειδον *rell* | ιδον *XB,N,W* [10%] | ιδοντες [0.5%] | ειδαν D

⁹ υπαγοντας *rell* | 1 οι οχλοι W [1%] TR

¹⁰ αυτους *f*³⁵ *XA,N* [55%] OC | αυτον [43%] HF,RP,CP,TR | --- (B,D)W [2%] NU | two other variants

¹¹ και συνηλθον (ηλθον CP, συνεδραμον A) προς αυτον *f*³⁵ (A)N [97%] HF,RP(CP)TR,OC | --- *XB(D)(W)* [3%] NU

¹² ειδεν ο ιησους *f*³⁵ (D) [73%] HF,RP,CP,TR | ~ 231 A,N [25%] OC | 1 (*X*)B,W [2%] NU

¹³ αυτοις *f*³⁵ A,N,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC | αυτους *XB,D* [1%] NU

¹⁴ λεγουσιν *f*³⁵ A(W) [95%] HF,RP,CP,TR,OC | ελεγον *XB* [0.5%] NU | 1 αυτω D [4%] | λεγοντες N [0.5%]

¹⁵ αρτους τι γαρ φαγωσιν (φαγουσιν N 0.5%; φαγειν 0.5%) ουκ εχουσιν *f*³⁵ A(N) [98%] HF,RP,CP,TR,OC | 23456 [0.5%] | 24 P⁴⁵B,W [0.5%] NU | βρωματα 24 *X* | 2 φαγειν D

«Ἀπελθόντες ἀγοράσωμεν δηναρίων διακοσίων¹ ἄρτους καὶ δώμεν² αὐτοῖς φαγεῖν;» **38** Ὁ δὲ λέγει αὐτοῖς· «Πόσους ἄρτους ἔχετε; Ὑπάγετε καὶ³ ἴδετε.» Καὶ γνόντες λέγουσιν, «Πέντε, καὶ δύο ἰχθύας.»

39 Καὶ ἐπέταξεν αὐτοῖς ἀνακλῖναι⁴ πάντα συμπόσια συμπόσια ἐπὶ τῷ γλωρῷ χόρτῳ. **40** Καὶ ἀνέπεσον⁵ πρασιαὶ πρασιαὶ ἀνὰ⁶ ἑκατὸν καὶ ἀνὰ πενήκοντα. **41** Καὶ λαβὼν τοὺς πέντε ἄρτους καὶ τοὺς δύο ἰχθύας, ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν εὐλόγησεν καὶ κατέκλασεν τοὺς ἄρτους καὶ ἐδίδου τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ,⁷ ἵνα παραθῶσιν⁸ αὐτοῖς· καὶ τοὺς δύο ἰχθύας ἐμέρισεν πᾶσιν. **42** Καὶ ἔφαγον πάντες καὶ ἐχορτάσθησαν. **43** Καὶ ἦσαν κλασμάτων⁹ δώδεκα κοφίνους πλήρεις,¹⁰ καὶ ἀπὸ τῶν ἰχθύων. **44** Καὶ ἦσαν οἱ φαγόντες τοὺς ἄρτους¹¹ πεντακισχίλιοι ἄνδρες.

Jesus retires to pray

45 Καὶ εὐθέως¹² ἠνάγκασεν τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ ἐμβῆναι εἰς τὸ πλοῖον καὶ προάγειν εἰς τὸ πέραν, πρὸς Βηθσαϊδάν, ἕως αὐτὸς ἀπολύσει¹³ τὸν ὄχλον. **46** Καὶ ἀποταξάμενος αὐτοῖς ἀπῆλθεν εἰς τὸ ὄρος προσεύξασθαι.

A walk on water

47 Καὶ ὀψίας γενομένης, ἦν τὸ πλοῖον ἐν μέσῳ τῆς θαλάσσης· καὶ αὐτὸς μόνος ἐπὶ τῆς γῆς. **48** Καὶ εἶδεν¹⁴ αὐτοὺς βασανιζομένους ἐν τῷ ἐλαύνειν, ἦν γὰρ ὁ ἄνεμος ἐναντίος αὐτοῖς. Καὶ¹⁵ περὶ τετάρτην φυλακὴν τῆς νυκτὸς ἔρχεται πρὸς αὐτοὺς περιπατῶν ἐπὶ τῆς θαλάσσης, καὶ ἤθελεν παρελθεῖν

¹ δηναριων διακοσιων *rell* | ~ 21 D,N [6%] TR

² δωμεν *f*³⁵ W [97%] HF,RP,CP,TR,OC | δωσωμεν P⁴⁵A,B [1%] NU | δωσωμεν *XD,N* [2%]

³ και *f*³⁵ A,N [98.5%] HF,RP,CP,TR,OC | --- *XB,D,W* [1.5%] NU

⁴ ανακλιναι *f*³⁵ A,D,N,W (89.2%) HF,RP,CP,TR,OC,NU | ανακλιθηναι *XB* (10.8%)

⁵ ανεπεσον *f*³⁵ A,D [90%] HF,RP,CP,TR,OC | ανεπεσαν *X(B)N,W* [10%] NU

⁶ ανα *f*³⁵ A,N(W) [99.8%] HF,RP,CP,TR,OC,ECM | κατα *XB,D* NU (twice) (P⁴⁵ omits last five words of verse)

⁷ αυτου *f*³⁵ P⁴⁵A,D,N,W [99%] HF,RP,CP,TR[NU] | --- *XB* [1%] OC

⁸ παραθωσιν *f*³⁵ P⁴⁵A,D,N [98.5%] HF,RP,CP,TR,OC | παρατιθωσιν *XB,W* [1.5%] NU

⁹ κλασματων *f*³⁵ *XA,D,N,W* [98.5%] HF,RP,CP,TR,OC | κλασματα P⁴⁵B [1%] NU | --- [0.5%]

¹⁰ κοφινους πληρεις *f*³⁵ A,D,N [97.5%] HF,RP,CP,TR,OC | κοφινων πληρωματα P⁴⁵*XB* [2%] NU | 1 πληρωματα W [0.5%]

¹¹ τους αρτους *f*³⁵ A,B,N [92%] HF,RP,CP,OC[NU] | 12 ωσει [5%] TR | ως *X* [0.5%] | ωσει [1%] | --- P⁴⁵D,W (1.8%)

¹² ευθεως *f*³⁵ A,D,N [99%] HF,RP,CP,TR,OC | ευθυς *XB,W* [1%] NU | one other variant

¹³ απολυσει *f*³⁵ [69%] CP | απολυει *XB(D)* [1%] NU | απολυση P⁴⁵A,N,W [30%] HF,RP,TR,OC

¹⁴ ειδεν *f*³⁵ P^{45v} [94%] HF,RP,CP,TR | ιδων *XB,D,W* [1%] OC,NU | ιδεν A,N [5%]

¹⁵ και *f*³⁵ A,D,N [98.5%] HF,RP,CP,TR,OC | --- *XB* [0.5%] NU | σφοδρα 1 W [1%]

αὐτούς· **49** οἱ δέ, ἰδόντες αὐτὸν περιπατοῦντα ἐπὶ τῆς θαλάσσης,¹ ἔδοξαν φάντασμα εἶναι,² καὶ ἀνέκραξαν· **50** πάντες γὰρ αὐτὸν εἶδον³ καὶ ἐταράχθησαν. Καὶ εὐθέως⁴ ἐλάλησεν μετ’ αὐτῶν, καὶ λέγει αὐτοῖς· «Θαρσεῖτε, ἐγὼ εἰμι· μὴ φοβεῖσθε.» **51** Καὶ ἀνέβη πρὸς αὐτοὺς εἰς τὸ πλοῖον,⁵ καὶ ἐκόπασεν ὁ ἄνεμος. Καὶ λίαν ἐκ περισσοῦ⁶ ἐν ἑαυτοῖς ἐξίσταντο, καὶ ἐθαύμαζον.⁷ **52** Οὐ γὰρ συνῆκαν ἐπὶ τοῖς ἄρτοις—ἦν γὰρ⁸ αὐτῶν ἡ καρδιά⁹ πεπωρωμένη.

In Genesaret

53 Καὶ διαπεράσαντες, ἦλθον¹⁰ ἐπὶ τὴν γῆν¹¹ Γενησαρετ¹² καὶ προσωμίσθησαν. **54** Καὶ ἐξελθόντων αὐτῶν ἐκ τοῦ πλοίου, εὐθέως¹³ ἐπιγνόντες αὐτόν, **55** περιδραμόντες¹⁴ ὅλην τὴν περίχωρον¹⁵ ἐκείνην¹⁶ ἤρξαντο ἐπὶ τοῖς κραββάτοις¹⁷ τοὺς κακῶς ἔχοντας περιφέρειν ὅπου ἤκουον ὅτι ἐκεῖ¹⁸ ἐστίν. **56** Καὶ ὅπου ἂν εἰσεπορεύετο—εἰς κώμας ἢ¹⁹ πόλεις ἢ²⁰ ἀγρούς—ἐν ταῖς

¹ περιπατοῦντα ἐπὶ τῆς θαλάσσης **f**³⁵ A,D,N,W [98.5%] HF,RP,CP,TR,OC | ~ 2341 **XB** [1%] NU | --- [0.5%]

² φαντασμα ειναι **f**³⁵ A,D,N(W) [98.5%] HF,RP,CP,TR,OC | οτι 1 εστιν **XB** [1%] NU | three other variants [0.5%]

³ ειδον **rell** | ειδαν **XB**,NU | ιδον **N** [5%] | --- **D**

⁴ και ευθεως **f**³⁵ A,N,W [98.5%] HF,RP,CP,TR,OC | ο δε ευθυς **XB** [0.5%] NU | 1 **D** | ο δε 2 [0.5%] | four other variants [0.5%]

⁵ προς αυτους εις το πλοιον **rell** | ~ 34512 **D** [0.5%] **OC**

⁶ λιαν εκ περισσου **f**³⁵ A,N (96.9%) HF,RP,CP,TR,OC[NU] | 12 περι σου (1.7%) | 23 **W** (0.5%) | 1 **XB** (0.7%) | περισσως **D** (0.2%)

⁷ και εθαυμαζον **f**³⁵ A,D,N,W (98.7%) HF,RP,CP,TR,OC | --- **XB** (1.2%) NU | two other variants (0.1%)

⁸ ην γαρ **f**³⁵ A,D,N,W [98%] HF,RP,CP,TR | ~ αλλ 1 **XB** [1.5%] **OC**,NU | four other variants [0.5%]

⁹ αυτων η καρδια **f**³⁵ **XA**,B,N,W [85%] HF,RP,CP,OC,NU | ~ 231 **D** [15%] **TR**

¹⁰ ηλθον **rell** | απηλθον [1%] **OC**

¹¹ ηλθον επι την γην **f**³⁵ A,D,N [96.5%] HF,RP,CP,TR,OC | 1234 εις (**W**) [0.5%] | ~ 2341 εις **XB** [0.5%] NU | 1 εις 34 [1.5%] | 1 εις 3 [0.5%] | four other variants [0.5%]

¹² γενησαρετ **f**³⁵ [49%] **TR** | γεννησαρετ **XA**,**W** [45%] HF,RP,CP,OC,NU | γεννησαρεθ **B** [5%] | γενησαρεθ **N** [1%] | γεννησαρ **D**

¹³ ευθεως **f**³⁵ A,D,N [98%] HF,RP,CP,TR,OC | ευθυς **XB**,**W** [2%] **NU**

¹⁴ περιδραμοντες **f**³⁵ A,N [95%] HF,RP,CP,TR | περιεδραμον **XB**(**W**) [3%] **OC**,NU | και 1 [1%] | 1 δε **D** | three other variants [0.5%]

¹⁵ περιχωρον **f**³⁵ A,D,N,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC | χωραν **XB** [1%] **NU**

¹⁶ εκεινην **f**³⁵ A,D,N [97%] HF,RP,CP,TR | 1 και **XB**,**W** [3%] **OC**,NU

¹⁷ κραββατοις **f**³⁵ [77%] HF,RP,CP,TR | κραβαττοις A,B,N(**W**) [20%] **OC**,NU |

κραβακτοις **X** | γραβαττοις (**D**) | κρεβαντοις [1%] | κραβατοις [1%] | one other variant

¹⁸ εκει **f**³⁵ A,C,N(**W**) (98.1%) HF,RP,CP,TR,OC | --- **XB** (1.5%) NU | wild **D** (0.2%) | long omission (0.2%)

¹⁹ η **f**³⁵ A,**W** [99%] HF,RP,CP,TR,OC | 1 εις **XB**(**D**)**N** [1%] **NU**

²⁰ η **f**³⁵ A,N,**W** [99%] HF,RP,CP,TR,OC | 1 εις **XB**(**D**) [1%] **NU**

ἀγοραῖς ἐτίθουν¹ τοὺς ἀσθενοῦντας, καὶ παρεκάλουν αὐτὸν ἵνα κἂν τοῦ κρασπέδου τοῦ ἱματίου αὐτοῦ ἄψωνται· καὶ ὅσοι ἂν ἤπτοντο² αὐτοῦ ἐσφύζοντο.

Jesus rebuts scribes and Pharisees

7:1 Καὶ συνάγονται πρὸς αὐτὸν οἱ Φαρισαῖοι καὶ τινες τῶν γραμματέων, ἐλθόντες ἀπὸ Ἱεροσολύμων. **2** Καὶ ἰδόντες τινὰς τῶν μαθητῶν αὐτοῦ³ κοιναῖς χερσίν—τοῦτ' ἔστιν, ἀνίπτοις—ἐσθίοντας⁴ ἄρτους,⁵ ἐμέμψαντο.⁶ **3** (Οἱ γὰρ Φαρισαῖοι καὶ πάντες οἱ Ἰουδαῖοι, ἐὰν μὴ πυγμῇ νύψωνται τὰς χεῖρας, οὐκ ἐσθίουσιν, κρατοῦντες τὴν παράδοσιν τῶν πρεσβυτέρων. **4** Καὶ ἀπὸ⁷ ἀγορᾶς, ἐὰν μὴ βαπτίσωνται,⁸ οὐκ ἐσθίουσιν. Καὶ ἄλλα πολλὰ ἐστὶν ἃ παρέλαβον κρατεῖν—βαπτισμοὺς ποτηρίων καὶ ξεστῶν καὶ χαλκείων⁹ καὶ κλινῶν.)¹⁰

5 Ἐπειτα¹¹ ἐπερωτῶσιν αὐτὸν οἱ Φαρισαῖοι καὶ οἱ γραμματεῖς, «Διὰ τί οἱ μαθηταί σου οὐ περιπατοῦσιν¹² κατὰ τὴν παράδοσιν τῶν πρεσβυτέρων, ἀλλὰ¹³ ἀνίπτοις¹⁴ χερσίν ἐσθίουσιν τὸν ἄρτον;» **6** Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς¹⁵ εἶπεν αὐτοῖς ὅτι¹⁶ «Καλῶς προεφήτευσεν¹⁷ Ἡσαΐας¹⁸ περὶ ὑμῶν τῶν ὑποκριτῶν, ὡς γέγραπται·¹⁹ Ὁ ὅτις ὁ λαὸς τοῖς χεῖλεσίν με τιμᾷ, ἡ δὲ καρδιά αὐτῶν πόρρω

¹ ἐτιθουν **f**³⁵ A(D)N,W [99%] HF,RP,CP,TR | ἐτιθεσαν **xB** [1%] OC,NU | two other variants

² ἤπτοντο **f**³⁵ A,N [96%] HF,RP,CP,TR,OC | ἠψαντο **xB,D,W** [4%] NU

³ αὐτοῦ **f**³⁵ A,D,N [98.5%] HF,RP,CP,TR,OC | 1 ὅτι **xB** [1.5%] NU | 1 τινὰς W

⁴ ἐσθιόντας **f**³⁵ A,D,N,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC | ἐσθίουσιν **xB** [1%] NU

⁵ ἄρτους **f**³⁵ A [95.5%] HF,RP,CP,TR,OC | τοὺς 1 B,D,N,W [3%] NU | ἄρτον **x** [0.5%] | αὐτοὺς [1%]

⁶ ἐμέμψαντο **f**³⁵ N,W [98%] HF,RP,CP,TR,OC | --- **xA,B** [2%] NU | κατεγνώσαν D

⁷ ἀπο **f**³⁵ **xN** [98%] HF,RP,CP,TR,OC | ἀπ A,B,D,W [2%] NU

⁸ βαπτίσωνται **f**³⁵ A,D (78.7%) HF,RP,CP,TR,OC,NU | βαπτισονται (15.9%) | ραντίζονται **xB** (3.6%) | νύψονται (0.2%) | long omissions (1.5%)

⁹ χαλκείων **f**³⁵ A [30%] | χαλκιῶν **xB,D,W** [70%] HF,RP,CP,TR,OC,NU (N vacant)

¹⁰ καὶ κλινῶν **f**³⁵ A,D,W (99.3%) HF,RP,CP,TR,OC[NU] | --- **xB** (0.5%) | long omission (0.2%)

¹¹ ἐπειτα **f**³⁵ A,W [97.5%] HF,RP,CP,TR,OC | καὶ **xB,D** [2%] NU | four other variants [0.5%]

¹² οἱ μαθηταί σου οὐ περιπατοῦσιν **f**³⁵ P⁴⁵A,D,W [98.5%] HF,RP,CP,TR | ~ 45123 **xB** [1.5%] OC,NU

¹³ ἀλλὰ *rell* | ἀλλ [4%] OC

¹⁴ ἀνίπτοις **f**³⁵ A [97%] HF,RP,CP,TR,OC | κοιναῖς P⁴⁵**x**(B)(D,W) [3%] NU

¹⁵ ἀποκριθεὶς **f**³⁵ P⁴⁵A,D,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC | --- **xB** [1%] NU

¹⁶ ὅτι **f**³⁵ P⁴⁵A,D,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC | --- **xB** [1%] NU

¹⁷ προεφήτευσεν **f**³⁵ A,W [98.5%] HF,RP,CP,TR,OC | ἐπροφήτευσεν **xB,D** [1.5%] NU

¹⁸ ἡσαΐας **f**³⁵ TR,OC | ἡσαιας HF,RP,NU | ισαιας CP

¹⁹ γεγραπται **f**³⁵ A,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC,ECM | 1 ὅτι **xB** [0.5%] [NU] | εἶπεν D [0.5%]

ἀπέχει ἀπ' ἐμοῦ. **7** Μάτην δὲ σέβονται με, διδάσκοντες διδασκαλίας ἐντάλματα ἀνθρώπων.» **8** Ἀφέντες γὰρ¹ τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ, κρατεῖτε τὴν παράδοσιν τῶν ἀνθρώπων—βαπτισμοὺς ξεστῶν καὶ ποτηρίων, καὶ ἄλλα παρόμοια τοιαῦτα πολλὰ ποιεῖτε.»² **9** Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς· «Καλῶς ἀθετεῖτε τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ, ἵνα τὴν παράδοσιν ὑμῶν τηρήσητε.»³ **10** Μωσῆς⁴ γὰρ εἶπεν, «Τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα σου» καί, «Ὁ κακολογῶν πατέρα ἢ μητέρα θανάτῳ τελευτάτω.» **11** Ὑμεῖς δὲ λέγετε ἐὰν εἴπῃ ἄνθρωπος τῷ πατρὶ ἢ τῇ μητρί, «Κορβᾶν» (ὃ ἐστίν, δῶρον) «ὃ ἐὰν ἐξ ἐμοῦ ὠφεληθῇς,» **12** καὶ⁵ οὐκέτι ἀφίετε αὐτὸν οὐδὲν ποιῆσαι τῷ πατρὶ αὐτοῦ⁶ ἢ τῇ μητρὶ αὐτοῦ,⁷ **13** ἀκυροῦντες τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ τῇ παραδόσει⁸ ὑμῶν ἣ παρεδώκατε. Καὶ παρόμοια τοιαῦτα πολλὰ ποιεῖτε.»

That which really defiles

14 Καὶ προσκαλεσάμενος πάντα⁹ τὸν ὄχλον ἔλεγεν αὐτοῖς· «Ἀκούετέ¹⁰ μου πάντες, καὶ συνίετε.»¹¹ **15** Οὐδὲν ἐστίν ἔξωθεν τοῦ ἀνθρώπου εἰσπορευόμενον εἰς αὐτὸν ὃ δύναται αὐτὸν κοινῶσαι·¹² ἀλλὰ τὰ ἐκπορευόμενα ἀπ' αὐτοῦ, ἐκεῖνά¹³ ἐστίν τὰ κοινῶντα τὸν ἄνθρωπον. **16** Εἴ τις ἔχει ὥτα ἀκούειν, ἀκουέτω.»¹⁴

17 Καὶ ὅτε εἰσῆλθεν εἰς οἶκον ἀπὸ τοῦ ὄχλου, ἐπηρώτων αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ περὶ τῆς παραβολῆς.¹⁵ **18** Καὶ λέγει αὐτοῖς· «Οὕτως καὶ ὑμεῖς ἀσύνετοί ἐστε; Οὐ¹⁶ νοεῖτε ὅτι πᾶν τὸ ἔξωθεν εἰσπορευόμενον εἰς τὸν

¹ γαρ f³⁵ A [99%] HF,RP,CP,TR,OC | --- P⁴⁵xB,D,W [1%] NU

² βαπτισμοὺς ξεστῶν καὶ ποτηρίων καὶ ἄλλα παρομοια τοιαυτα πολλὰ ποιεῖτε f³⁵ (A,D) (98.3%) HF,RP,CP, TR,OC | --- P⁴⁵xB,W (1.7%) NU

³ τηρήσητε f³⁵ xA (98%) HF,RP,CP,TR,OC | τηρήτε B (0.5%) | στηρήτε D,W (0.7%) NU | ποιήσητε (0.1%) | κρατήσητε (0.2%) | long omission (0.4%)

⁴ μωσῆς f³⁵ A [85%] HF,RP,CP,TR | μωυσης xB,D,W [15%] OC,NU

⁵ καὶ f³⁵ P⁴⁵A,W [97%] HF,RP,CP,TR,OC,ECM | --- xB,D [3%] NU

⁶ αὐτοῦ f³⁵ A [96%] HF,RP,CP,TR,OC | --- xB,D,W [4%] NU

⁷ αὐτοῦ f³⁵ A [97%] HF,RP,CP,TR,OC | --- xB,D,W [3%] NU

⁸ παραδοσει *rell* | παραδωσει [2%] CP | παραδωσιν [0.5%]

⁹ παντα f³⁵ A,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC | παλιν xB,D [0.5%] NU | --- [0.5%]

¹⁰ ἀκούετε f³⁵ xA,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC | ἀκουσατε B,D [1%] NU

¹¹ συνίετε f³⁵ xA,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC | συνετε B [1%] NU | συνίτε D

¹² αὐτον κοινῶσαι f³⁵ P⁴⁵vA,D,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC | ~ 21 x [0.5%] NU | ~ κοινουν 1 B | 2 [0.5%]

¹³ ἐκπορευόμενα απ αὐτοῦ ἐκεῖνα f³⁵ A [97%] HF,RP,CP,TR | 1 OC | ἐκ τοῦ ἀνθρώπου 1 xB [0.5%] NU | ἐκ τοῦ ἀνθρώπου 14 D,W [0.5%] | 1 ἐξ 34 [1%] | 1 [0.5%] | six other variants [0.5%]

¹⁴ εἰ τις ἔχει ὥτα ἀκούειν ἀκουέτω f³⁵ A,D,W (98.8%) HF,RP,CP,TR | --- xB (1.1%) OC,NU | two other variants (0.1%)

¹⁵ περὶ τῆς παραβολῆς f³⁵ A,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC | τὴν παραβολὴν xB,D [1%] NU

¹⁶ ου *rell* | ουπω x [2%] OC

ἄνθρωπον οὐ δύναται αὐτὸν κοινῶσαι, **19** ὅτι οὐκ εἰσπορεύεται αὐτοῦ εἰς τὴν καρδίαν, ἀλλ' εἰς τὴν κοιλίαν, καὶ εἰς τὸν ἀφεδρῶνα ἐκπορεύεται, καθαρίζον¹ πάντα τὰ βρώματα;» **20** Ἔλεγεν δὲ ὅτι «Τὸ ἐκ τοῦ ἀνθρώπου ἐκπορευόμενον, ἐκεῖνο κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον. **21** Ἔσωθεν γάρ, ἐκ τῆς καρδίας τῶν ἀνθρώπων, οἱ διαλογισμοὶ οἱ κακοὶ ἐκπορεύονται—μοιχεῖται, πορνεῖται, φόνοι, **22** κλοπαί,² πλεονεξίαι, πονηρίαι· δόλος, ἀσέλγεια,³ ὀφθαλμοὶς πονηρός, βλασφημία, ὑπερηφανία, ἀφροσύνη—**23** πάντα ταῦτα τὰ πονηρὰ ἔσωθεν ἐκπορεύεται καὶ κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον.»

Unusual faith

24 Καὶ ἐκεῖθεν⁴ ἀναστὰς ἀπῆλθεν εἰς τὰ μεθόρια⁵ Τύρου καὶ Σιδῶνος.⁶ Καὶ εἰσελθὼν εἰς⁷ οἰκίαν οὐδένα ἤθελεν γνῶναι, καὶ οὐκ ἡδυνήθη λαθεῖν. **25** Ἀκούσασα γὰρ⁸ γυνὴ περὶ αὐτοῦ, ἧς εἶχεν τὸ θυγάτριον αὐτῆς⁹ πνεῦμα ἀκάθαρτον, ἐλθοῦσα προσέπεσεν πρὸς τοὺς πόδας αὐτοῦ. **26** Ἦν δὲ ἡ γυνὴ¹⁰ Ἑλληνίς, Συρα-Φοινίκισσα¹¹ τῷ γένει, καὶ ἡρώτα αὐτὸν ἵνα τὸ δαιμόνιον ἐκβάλῃ¹² ἐκ τῆς θυγατρὸς αὐτῆς. **27** Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν¹³ αὐτῇ, «Ἄφες πρῶτον χορτασθῆναι τὰ τέκνα· οὐ γὰρ καλὸν ἐστίν¹⁴ λαβεῖν τὸν ἄρτον τῶν τέκνων καὶ βαλεῖν τοῖς κυναρίοις.»¹⁵ **28** Ἡ δὲ ἀπεκρίθη καὶ λέγει αὐτῷ, «Ναί,¹⁶

¹ καθαρίζον **f**³⁵ [80%] HF,RP,CP,TR,OC | καθαρίζων **NA**,B,W [20%] NU | καθαρίζει D | four other variants

² μοιχευται πορνευται φονοι κλοπαι **f**³⁵ A,N [98%] HF,RP,CP,TR,OC | ~ 2431 **NB** [0.5%] NU | ~ 1243 (W) [1%] | ~ 2 κλεμματα 13 (D) | four other variants [0.5%]

³ ασελγεια *rell* | ασελγεια [2%] CP | ασελγαι [0.5%] | ασελγια **NA** [2%]

⁴ και εκειθεν **f**³⁵ A(D)N [99%] HF,RP,CP,TR,OC | 1 W | ~ 2 δε **N**(B) [1%] NU

⁵ μεθορια **f**³⁵ A,N [97%] HF,RP,CP,TR,OC | ορια **NB**,D,W [3%] NU | one other variant

⁶ και σιδωνος **f**³⁵ **NA**,B,N [99.5%] HF,RP,CP,TR,OC | --- D,W [0.5%] NU

⁷ εις *rell* | 1 την D,W [1%] TR

⁸ ακουσασα γαρ **f**³⁵ A,N,W [98%] HF,RP,CP,TR,OC | αλλ ευθυς 1 (**N**)B [1%] NU | ~ δε ευθεως ως 1 D | 1 [0.5%] | two other variants

⁹ αυτης *rell* | --- P⁴⁵**ND**,W [5%] CP

¹⁰ ην δε η γυνη **f**³⁵ A,N [94%] HF,RP,CP,TR | ~ 3241 P⁴⁵**NB**,D,W [5%] OC,NU | ~ 324 [1%]

¹¹ συρα-φοινικισσα **f**³⁵ (B) [42%] | συραφοινικισσα N [42%] HF,RP,CP | συραφοινισσα W [0.5%] | συροφοινικισσα P⁴⁵**NA** [15%] OC,NU | συροφοινισσα [0.5%] TR | φυνισσα D | at least four further spellings (the available evidence does not permit percentages for the first two readings, so I just divided the total)

¹² εκβαλη **f**³⁵ P⁴⁵**NA**,B,D,N,W [94%] HF,RP,CP,OC,NU | εκβαλει [1%] | εκβαλλη [3%] TR | εκβαλλει [2%] | two other variants

¹³ ο δε ιησους ειπεν **f**³⁵ A,N,W [98.5%] HF,RP,CP,TR,OC | 12 κυριος 4 [0.5%] | και ελεγεν **NB** [0.5%] NU | και λεγει D [0.5%]

¹⁴ καλον εστιν **f**³⁵ A,N,W [90%] HF,RP,CP,TR | ~ 21 **NB**,D [10%] OC,NU

¹⁵ βαλειν τοις κυναριοις **f**³⁵ A,D,N,W [99%] HF,RP,CP,TR | ~ 231 P⁴⁵**NB** [1%] OC,NU

¹⁶ ναι **f**³⁵ **NA**,B,N [99%] HF,RP,CP,TR,OC | --- P⁴⁵D,W [1%] NU

Κύριε, καὶ γὰρ¹ τὰ κυνάρια ὑποκάτω τῆς τραπέζης ἐσθίει² ἀπὸ τῶν ψυχίων τῶν παιδίων.» **29** Καὶ εἶπεν αὐτῇ, «Διὰ τοῦτον τὸν λόγον ὕπαγε· ἐξεληλύθεν τὸ δαιμόνιον ἐκ τῆς θυγατρὸς σου.»³ **30** Καὶ ἀπελθοῦσα εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς εὗρεν τὸ δαιμόνιον ἐξεληλυθὸς καὶ τὴν θυγατέρα βεβλημένην ἐπὶ τῆς κλίνης.⁴

Jesus heals a deaf mute

31 Καὶ πάλιν, ἐξελθὼν ὁ Ἰησοῦς⁵ ἐκ τῶν ὁρίων Τύρου καὶ Σιδῶνος, ἦλθεν⁶ πρὸς⁷ τὴν θάλασσαν τῆς Γαλιλαίας ἀνὰ μέσον τῶν ὁρίων Δεκαπόλεως. **32** Καὶ φέρουσιν αὐτῷ κωφὸν⁸ μογγιλάλον⁹ καὶ παρακαλοῦσιν αὐτὸν ἵνα ἐπιθῇ αὐτῷ τὴν χεῖρα. **33** Καὶ ἀπολαβόμενος¹⁰ αὐτὸν ἀπὸ τοῦ ὄχλου κατ' ἰδίαν, ἔβαλεν τοὺς δακτύλους αὐτοῦ εἰς τὰ ὦτα αὐτοῦ· καὶ πτύσας ἤψατο τῆς γλώσσης αὐτοῦ. **34** Καὶ ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν ἐστέναξεν, καὶ λέγει αὐτῷ, «Ἐφφαθά,» ὃ ἐστίν, «Διανοίχθητι.» **35** Καὶ εὐθέως¹¹ διηνοιχθησαν¹² αὐτοῦ αἱ ἀκοαί, καὶ ἐλύθη ὁ δεσμὸς τῆς γλώσσης αὐτοῦ, καὶ ἐλάλει ὀρθῶς. **36** Καὶ διεστείλατο αὐτοῖς ἵνα μηδενὶ εἴπωσιν.¹³ ὅσον δὲ αὐτὸς¹⁴ αὐτοῖς διεστέλλετο,¹⁵ μᾶλλον περισσότερον ἐκήρυσσον. **37** Καὶ ὑπερπερισσῶς ἐξεπλυσοντο, λέγοντες· «Καλῶς πάντα πεποίηκεν. Καὶ τοὺς κωφοὺς ποιεῖ ἀκούειν καὶ τοὺς¹⁶ ἀλάλους λαλεῖν.»

¹ γαρ f³⁵ A,N [98%] HF,RP,CP,TR | --- P⁴⁵xB,W [2%] OC,NU | αλλα και D

² υποκατω της τραπεζης εσθιει f³⁵ A,N [95%] HF,RP,CP,TR | 123 εσθιουσιν B,D,W [5%] OC,NU | ~ εσθιουσιν 123 x

³ το δαιμονιον εκ της θυγατρος σου f³⁵ P⁴⁵A,D,N,W [98%] HF,RP,CP,TR,OC | ~ 345612 xB [1%] NU | 12 απο 456 [1%]

⁴ το δαιμονιον εξεληλυθος και την θυγατερα βεβλημενην επι της κλινης f³⁵ P⁴⁵A,N,W [97%] HF,RP,CP,TR | ~ 5 θυγατερα 78 την κλινην 4123 (D) [1%] | ~ το παιδον 78 την κλινην 4123 xB [1.5%] OC,NU one other variant

⁵ ο ιησους f³⁵ [50%] | --- P^{45v}xA,B,D,N,W [50%] HF,RP,CP,TR,OC,NU

⁶ και σιδωνος ηλθεν f³⁵ P⁴⁵A,N,W (98.9%) HF,RP,CP,TR,OC | ~ 3 δια 2 xB,D (0.7%) NU | three other variants (0.2%) | long omission (0.2%)

⁷ προς f³⁵ A,N [96%] HF,RP,CP,TR,OC | εις xB,D,W [3%] NU | παρα [1%]

⁸ κωφον f³⁵ P⁴⁵A,N [99%] HF,RP,CP,TR,OC | 1 και xB,D,W [1%] NU

⁹ μογγιλαλον f³⁵ N,W [95%] HF,RP,CP | μογιλαλον P⁴⁵xA,B,D [5%] TR,OC,NU (Since the following context indicates that there was indeed a problem with the tongue, the change to the single consonant was predictable; the reverse change seems highly unlikely.)

¹⁰ απολαβομενος rel | επιλαβομενος [5%] CP | προσλαβομενος W

¹¹ ευθεως f³⁵ P⁴⁵A,N,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC[NU] | --- xB,D [1%]

¹² διηνοιχθησαν f³⁵ A,N [97.5%] HF,RP,CP,TR,OC | ηνοιγησαν B [1%] NU | ηνυγησαν xD | διηνοιγησαν (W) [0.5%] | two other variants [0.5%]

¹³ ειπωσιν f³⁵ A,D,N [99%] HF,RP,CP,TR,OC | λεγωσιν P^{45v}xB,W [1%] NU

¹⁴ αυτος f³⁵ P^{45v}N [97%] HF,RP,CP,TR,OC | --- xA,B,W [3%] NU (D is wild)

¹⁵ διεστελλετο f³⁵ A,W [98%] HF,RP,CP,TR,OC | 1 αυτοι xB,N [2%] NU (D is wild)

¹⁶ τους f³⁵ A,D,N [99%] HF,RP,CP,TR,OC[NU] | --- xB(W) [1%]

Food for 4,000 men

8:1 Ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις, παμπολλοῦ¹ ὄχλου ὄντος καὶ μὴ ἐχόντων τί φάγωσιν, προσκαλεσάμενος ὁ Ἰησοῦς² τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ³ λέγει αὐτοῖς· **2** «Σπλαγχνίζομαι ἐπὶ τὸν ὄχλον, ὅτι ἤδη ἡμέρας τρεῖς⁴ προσμένουσίν μοι καὶ οὐκ ἔχουσιν τί φάγωσιν. **3** Καὶ ἐὰν ἀπολύσω αὐτοὺς νήστις⁵ εἰς οἶκον αὐτῶν, ἐκλυθήσονται ἐν τῇ ὁδῷ, τινὲς γὰρ⁶ αὐτῶν⁷ μακρόθεν ἤκουσιν.»⁸ **4** Καὶ ἀπεκρίθησαν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ,⁹ «Πόθεν τούτους δυνήσεται τις ὧδε χορτάσαι ἄρτων ἐπ' ἐρημίας;» **5** Καὶ ἐπηρώτα¹⁰ αὐτούς, «Πόσους ἔχετε ἄρτους;» Οἱ δὲ εἶπον,¹¹ «Ἑπτὰ.» **6** Καὶ παρήγγειλεν¹² τῷ ὄχλῳ ἀναπεσεῖν ἐπὶ τῆς γῆς· καὶ λαβὼν τοὺς ἑπτὰ ἄρτους καὶ¹³ εὐχαριστήσας, ἐκλασεν καὶ ἐδίδου τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ἵνα παραθῶσιν,¹⁴ καὶ παρέθηκαν τῷ ὄχλῳ. **7** Καὶ εἶχον ἰχθύδια ὀλίγα· καὶ εὐλογήσας¹⁵ εἶπεν παραθεῖναι καὶ αὐτά.¹⁶ **8** Ἐφαγον δὲ¹⁷ καὶ ἐχορτάσθησαν· καὶ ἦσαν περισσεύματα κλασμάτων ἑπτὰ σφυρίδας. **9** Ἦσαν δὲ οἱ φαγόντες¹⁸ ὡς τετρακισχίλιοι· καὶ ἀπέλυσεν αὐτούς. **10** Καὶ

¹ παμπολλου f³⁵ A [90.7%] HF,RP,CP,TR | παμπολου [4%] | πανπολλου [1%] | παλιν πολλου NB,D,N,W (3.3%) OC,NU | πολλου (0.5%) | two other variants (0.3%) | long omissions (0.2%)

² ο ιησους f³⁵ [75%] HF,RP,CP,TR,OC | --- NA,B,D,N,W [25%] NU

³ αυτου f³⁵ A,B,W [98%] HF,RP,CP,TR,OC | --- ND,N [2%] NU

⁴ ημερας τρεις f³⁵ [75%] CP,TR | ημεραι 2 NA(D)N,W [25%] HF,RP,OC,NU | ημεραις τρισιν B

⁵ νηστις f³⁵ NW [30%] CP | νηστεις A,B,D,N [70%] HF,RP,TR,OC,NU

⁶ τινες γαρ f³⁵ A,N [98.5%] HF,RP,CP,TR,OC | ~ και 1 NB(D)W [1.5%] NU

⁷ αυτων f³⁵ A,N [93%] HF,RP,CP,TR | 1 απο NB,D,W [7%] OC,NU

⁸ ηκουσιν f³⁵ [75%] HF,RP | ηκασιν NA,D,N,W [25%] CP,TR,OC,NU | εισιν B [0.3%] (Since the present tense of ἤκω has the force of the perfect, the majority reading is correct.)

⁹ αυτου f³⁵ A,D,N [99%] HF,RP,CP,TR,OC | 1 οτι B [0.5%] NU | 1 και ειπαν N | --- W

¹⁰ επιρωτα f³⁵ A,D,N [97%] HF,RP,CP,TR,OC | επερωτα NB [2%] | ηρωτα NB [0.5%] NU | επιρωτησεν [0.5%] | ηρωτησεν W | one other variant

¹¹ ειπον *rell* | ειπαν NB,N,W [1%] NU

¹² παρηγγειλεν f³⁵ A,C,N,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC | παραγγελλει NB,D [0.5%] NU | one other variant

¹³ και f³⁵ C,D [40%] | --- NA,B,N,W [60%] HF,RP,CP,TR,OC,NU

¹⁴ παραθωσιν f³⁵ A,D,N,W [98%] HF,RP,CP,TR | παρατιθωσιν NB,C [2%] OC,NU | three other variants

¹⁵ ευλογησας f³⁵ (80%) HF,RP,CP,TR | ταυτα 1 A (9.1%) | αυτα 1 N,W (7.8%) OC | 1 αυτα NB,C (2.2%) NU | ευχαριστησας D (0.5%) | long omissions (0.4%)

¹⁶ παραθειναι και αυτα f³⁵ [80%] HF,RP,CP,TR | παραθηναι 23 [15%] | παρατεθηναι 23 A | παρατιθηναι 23 OC | ~ 2 ταυτα παρατιθεναι B [0.5%] NU | ~ 2 ταυτα παραθετε C | παρεθηκεν N | παραθεναι W | 1 [2%] | 1 αυτοις N | at least seven further variants [1%] (D is wild)

¹⁷ εφαγον δε f³⁵ A,N [98%] HF,RP,CP,TR,OC | ~ και 1 (N)B,C,D,W [2%] NU

¹⁸ οι φαγοντες f³⁵ A,C,D,N,W [99%] HF,RP,CP,TR | --- (N)B [1%] OC,NU

εὐθέως ἐμβὰς¹ εἰς τὸ πλοῖον μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ἦλθεν εἰς τὰ μέρη Δαλμανουθά.

Bad leaven

11 Καὶ ἐξῆλθον οἱ Φαρισαῖοι καὶ ἤρξαντο συζητεῖν αὐτῷ, ζητοῦντες παρ' αὐτοῦ σημεῖον ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ, πειράζοντες αὐτόν. **12** Καὶ ἀναστενάξας τῷ πνεύματι αὐτοῦ λέγει· «Τί ἡ γενεὰ αὕτη σημεῖον ἐπιζητεῖ;² Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, εἰ δοθήσεται τῇ γενεᾷ ταύτῃ σημεῖον.» **13** Καὶ ἀφείς αὐτούς, ἐμβὰς πάλιν³ εἰς πλοῖον⁴ ἀπῆλθεν εἰς τὸ πέραν.⁵

14 (Καὶ ἐπελάθοντο οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ⁶ λαβεῖν ἄρτους· καὶ εἰ μὴ ἓνα ἄρτον οὐκ εἶχον μεθ' ἑαυτῶν ἐν τῷ πλοίῳ.) **15** Καὶ διεστέλλετο αὐτοῖς, λέγων, «Ὁρᾶτε· βλέπετε ἀπὸ τῆς ζύμης τῶν Φαρισαίων καὶ τῆς ζύμης Ἡρώδου.» **16** Καὶ διελογίζοντο πρὸς ἀλλήλους, λέγοντες⁷ ὅτι «Ἄρτους οὐκ ἔχομεν.»⁸ **17** Καὶ γνοὺς ὁ Ἰησοῦς⁹ λέγει αὐτοῖς· «Τί διαλογίζεσθε ὅτι ἄρτους οὐκ ἔχετε; Οὐπω νοεῖτε οὐδὲ συνίετε; Ἐτι¹⁰ πεπωρωμένην ἔχετε τὴν καρδίαν ὑμῶν; **18** Ὁφθαλμοὺς ἔχοντες οὐ βλέπετε, καὶ ὦτα ἔχοντες οὐκ ἀκούετε, καὶ οὐ μνημονεύετε; **19** Ὅτε τοὺς πέντε ἄρτους ἔκλασα εἰς τοὺς πεντακισχιλίους,¹¹ πόσους κοφίνους πλήρεις κλασμάτων¹² ἤρατε;» Λέγουσιν αὐτῷ, «Δώδεκα.» **20** «Ὅτε δὲ¹³ τοὺς ἐπτὰ εἰς τοὺς τετρακισχιλίους, πόσων σφυρίδων πληρώματα κλασμάτων ἤρατε;» Οἱ δὲ εἶπον,¹⁴ «Ἐπτὰ.» **21** Καὶ

¹ ευθεως εμβας f³⁵ [92%] HF,RP,CP,TR | ~ 21 A,N [5%] | ευθους 2 KB,C [0.5%] NU | ~ 2 ευθους (W) [2%] OC | 2 [0.5%] | αυτος ανεβη D | two other variants

² σημειον επιζητει f³⁵ A,N,W [97.5%] HF,RP,CP,TR,OC | 1 αιτει P⁴⁵ | ~ ζητει 1 KB,C,D [2%] NU | two other variants [0.5%]

³ εμβας παλιν f³⁵ A,N [97%] HF,RP,CP,TR | ~ 21 P⁴⁵KB,C(D,W) [2%] NU | 2 [0.5%] | 1 [0.5%] | --- OC

⁴ εἰς πλοῖον f³⁵ A (62.1%) HF,RP,CP | 1 το 2 P⁴⁵D,N,W (37.5%) TR,OC | --- KB,C (0.4%) NU

⁵ εἰς το πέραν *rell* | παλιν OC | --- [0.5%]

⁶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ f³⁵ P⁴⁵W [60%] | 12 D [0.5%] | --- KA,B,C,N [40%] HF,RP,CP,TR,OC, NU

⁷ λεγοντες f³⁵ A,C,N [99%] HF,RP,CP,TR,OC | --- P⁴⁵KB,D,W [1%] NU

⁸ εχομεν f³⁵ KA,C,N [98%] HF,RP,CP,TR,OC | εχουσιν P⁴⁵B,W [1%] NU | ειχαν D | ελαβομεν [0.5%]

⁹ ο ιησους f³⁵ KA,C,D,N,W (99.6%) HF,RP,CP,TR,OC | --- B (0.3%) NU | long omission (0.1%)

¹⁰ ετι f³⁵ A [96%] HF,RP,CP,TR,OC | --- P⁴⁵KB,C,D,N,W [2%] NU | και 1 [0.5%] | οτι [1%] | three other variants

¹¹ πεντακισχιλιους *rell* | 1 και KC,D [2%] OC

¹² πληρεις κλασματος f³⁵ P⁴⁵(A)N,W [95.5%] HF,RP,TR | ~ 21 KB,C(D) [3.5%] CP,OC,NU | 2 [1%]

¹³ οτε δε f³⁵ A,D,W (95.9%) HF,RP,CP,TR,OC | 1 B (1.3%) NU | 12 και C,N (0.7%) | 1 και K (0.4%) | και 1 (0.4%) | long omissions (1.3%)

¹⁴ οἱ δε ειπον f³⁵ P⁴⁵A,D,N,W (98.2%) HF,RP,CP,TR,OC | 123 αυτω (0.4%) | και λεγουσιν

λέγει¹ αὐτοῖς, «Πῶς οὐπω² συνίετε;»

A blind man

22 Καὶ ἔρχεται³ εἰς Βηθσαϊδάν·⁴ καὶ φέρουσιν αὐτῷ τυφλὸν καὶ παρακαλοῦσιν αὐτὸν ἵνα αὐτοῦ ἄψῃται. 23 Καὶ ἐπιλαβόμενος τῆς χειρὸς τοῦ τυφλοῦ ἐξήγαγεν⁵ αὐτὸν ἔξω τῆς κώμης, καὶ πτύσας εἰς τὰ ὄμματα αὐτοῦ, ἐπιθείς τὰς χεῖρας αὐτῷ, ἐπηρώτα αὐτὸν εἴ τι βλέπει.⁶ 24 Καὶ ἀναβλέψας ἔλεγεν, «Βλέπω τοὺς ἀνθρώπους ὅτι⁷ ὡς δένδρα ὁρῶ,⁸ περιπατοῦντας.» 25 Εἴτα πάλιν ἐπέθηκεν τὰς χεῖρας ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ, καὶ ἐποίησεν αὐτὸν ἀναβλέσαι·⁹ καὶ ἀποκατεστάθη¹⁰ καὶ ἐνέβλεπεν¹¹ τηλαυγῶς ἅπαντας.¹² 26 Καὶ ἀπέστειλεν αὐτὸν εἰς τὸν¹³ οἶκον αὐτοῦ, λέγων, «Μηδὲ εἰς τὴν κώμην εἰσέλθῃς μηδὲ εἴπῃς τινὶ ἐν τῇ κώμῃ.»¹⁴

Jesus declares His death, and ministers on that basis

Peter is inspired

8:27 Καὶ ἐξῆλθεν ὁ Ἰησοῦς καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ εἰς τὰς κώμας Καισαρείας τῆς Φιλίππου· καὶ ἐν τῇ ὁδῷ ἐπηρώτα τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, λέγων αὐτοῖς, «Τίνα με λέγουσιν οἱ ἄνθρωποι εἶναι;» 28 Οἱ δὲ ἀπεκρίθησαν,¹⁵ «Ἰωάννην

αὐτῷ B,C (1.1%) [NU] | λεγουσιν X (0.2%) | --- (0.1%)

¹ λέγει f³⁵ P⁴⁵D,W [44%] | ελεγεν XA,B,C(N) [55%] HF,RP,CP,TR,OC,NU | ειπεν [1%]

² πως ουπω f³⁵ A,D,N,W [58%] | 1 ου B [40%] HF,RP,CP,TR | 2 XC [2%] OC,NU | 1 ουν 2 [0.5%]

³ ερχεται f³⁵ XA,N [97%] HF,RP,CP,TR,OC | ερχονται P⁴⁵B,C,D,W [3%] NU

⁴ βηθσαιδαν f³⁵ P⁴⁵XA,B(W) (73.6%) HF,RP,TR,NU | βηθσαιδα C,N (26.1%) CP,OC | βηθανιαν D (0.3%) | one other variant

⁵ εξηγαγεν f³⁵ A,D,N,W (98.8%) HF,RP,CP,TR,OC | εξηνεγκεν XB,C (1%) NU | three other variants (0.2%)

⁶ βλέπει f³⁵ XA,N(W) (98.9%) HF,RP,CP,TR,OC | βλέπεις B,C,D (0.7%) NU | βλέπειν (0.2%) | two other variants (0.2%)

⁷ οτι f³⁵ XA,B,C,N [85%] HF,RP,TR,NU | --- D,W [15%] CP,OC

⁸ ορω f³⁵ XA,B,C,N [85%] HF,RP,TR,NU | --- D,W [15%] CP,OC

⁹ εποιησεν αυτον αναβλεψαι f³⁵ A,N [98%] HF,RP,CP,TR,OC | διεβλεπεν XB,C,W [1%] NU | conflation [0.5%] | ηρξατο 3 D | three other variants [0.5%]

¹⁰ αποκατεσταθη f³⁵ D [65%] HF,RP,CP,TR,OC | απεκατεσταθη A,N,W [34%] | απεκατεστη XC [0.5%] NU | αποκατεστη B

¹¹ ενεβλεπεν f³⁵ A,C,N [68%] RP,TR,OC | ανεβλεπεν [30%] HF,CP | ενεβλεπεν B [1%] NU | εβλεπεν X [0.5%] | ανεβλεπεν W [0.5%] | αναβλεψαι D

¹² απαντας f³⁵ A,N [98%] HF,RP,CP,TR,OC | απαντα (X)B(C) [2%] NU | παντα D(W)

¹³ τον f³⁵ W [97%] HF,RP,CP,TR,OC | --- (X)A,B,C,D,N [3%] NU

¹⁴ μηδε ειπης τινι εν τη κωμη f³⁵ A,C,N (97.3%) HF,RP,CP,TR,OC | μηδενι 21456 (1.8%) | --- XB,W (0.5%) NU | μηδενι 2 εις 56 D | four other variants (0.3%)

¹⁵ απεκριθησαν f³⁵ A,N [96%] HF,RP,CP,TR,OC | ειπαν αυτω λεγοντες οτι XB[NU] | 1 αυτω λεγοντες οι μεν [1%] | ειπαν αυτω λεγοντες οι μεν C | 1 αυτω λεγοντες D [0.5%] | 1 λεγοντες οι μεν W [1%] | 1 αυτω [1%] | four other variants

τὸν Βαπτιστὴν, καὶ ἄλλοι Ἡλίαν, ἄλλοι δὲ ἓνα¹ τῶν προφητῶν.» **29** Καὶ αὐτὸς λέγει αὐτοῖς,² «Ὑμεῖς δὲ τίνα με λέγετε εἶναι;» Ἀποκριθεὶς δὲ³ ὁ Πέτρος λέγει αὐτῷ, «Σὺ εἶ ὁ Χριστός.» **30** Καὶ ἐπετίμησεν αὐτοῖς ἵνα μηδενὶ λέγωσιν περὶ αὐτοῦ.

31 Καὶ ἤρξατο διδάσκειν αὐτοὺς ὅτι δεῖ τὸν Υἱὸν τοῦ Ἀνθρώπου πολλὰ παθεῖν, καὶ ἀποδοκιμασθῆναι ἀπὸ⁴ τῶν πρεσβυτέρων καὶ τῶν⁵ ἀρχιερέων καὶ τῶν⁶ γραμματέων, καὶ ἀποκτανθῆναι, καὶ μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἀναστῆναι. **32** Καὶ παρρησίᾳ τὸν λόγον ἐλάλει. Καὶ προσλαβόμενος αὐτὸν ὁ Πέτρος⁷ ἤρξατο ἐπιτιμᾶν αὐτῷ. **33** Ὁ δέ, ἐπιστραφεὶς καὶ ἰδὼν τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, ἐπετίμησεν τῷ⁸ Πέτρῳ, λέγων·⁹ «Ὑπαγε ὀπίσω μου, Σατανᾶ· ὅτι οὐ φρονεῖς τὰ τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ τὰ τῶν ἀνθρώπων.»

The cost of discipleship

34 Καὶ προσκαλεσάμενος τὸν ὄχλον, σὺν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, εἶπεν αὐτοῖς· «Ὅστις¹⁰ θέλει ὀπίσω μου ἀκολουθεῖν,¹¹ ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καὶ ἀκολουθείτω μοι. **35** Ὃς γὰρ ἂν¹² θέλῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι ἀπολέσει αὐτήν· ὃς δ' ἂν ἀπολέσῃ¹³ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ¹⁴ ἔνεκεν ἐμοῦ καὶ τοῦ εὐαγγελίου, οὗτος¹⁵ σώσει αὐτήν. **36** Τί γὰρ ὠφελήσει¹⁶ ἄνθρωπον ἔαν κερδήσῃ τὸν κόσμον ὅλον,¹⁷ καὶ ζημιωθῇ¹⁸ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ; **37** Ἡ τί δώσει¹⁹ ἄνθρωπος ἀντάλλαγμα τῆς ψυχῆς αὐτοῦ; **38** Ὃς γὰρ ἐὰν²⁰

¹ ενα f³⁵ A,N,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC | οτι εις XB,C [0.5%] NU | ως 1 D

² λεγει αυτοις f³⁵ A,N,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC | επηρωτα αυτους XB,C(D) [1%] NU

³ αποκριθεις δε f³⁵ XC,D,W [98%] HF,RP,CP,TR,OC | και 1 A,N [1%] | 1 B [1%] NU

⁴ απο f³⁵ A,W [85%] HF,RP,CP,TR,OC | υπο XB,C,D,N [15%] NU

⁵ των f³⁵ XB,C(D)W [85%] HF,RP,CP,OC,NU | --- A,N [15%] TR

⁶ των f³⁵ XB,C,D [80%] HF,RP,CP,OC,NU | --- A,N,W [20%] TR

⁷ αυτον ο πετρος f³⁵ XA,C,W [99.5%] HF,RP,CP,TR,OC | ~ 231 B NU | 23 D (N absent)

⁸ τω f³⁵ A,C,W [99.5%] HF,RP,CP,TR,OC | --- XB,D [0.5%] NU

⁹ λεγων f³⁵ A,D,W [99.5%] HF,RP,CP,TR,OC | και λεγει XB,C [0.5%] NU

¹⁰ οστις f³⁵ A [92%] HF,RP,CP,TR,OC | ει τις XB,C(D,W) [8%] NU

¹¹ ακολουθειν f³⁵ P⁴⁵C,D,W [80%] HF,RP,CP,OC,NU | ελθειν XA,B [20%] TR

¹² αν f³⁵ A,D,W [93%] HF,RP,CP,TR,OC | εαν XB,C [7%] NU

¹³ απολεσει f³⁵ A,W [93%] HF,RP,CP,TR,OC | απολεσει XB,C [7%] NU | --- D

¹⁴ ψυχην αυτου f³⁵ P^{45v}XA,B,C [65%] TR,NU | ~ εαυτου 1 W [35%] HF,RP,CP,OC | --- D | two other variants

¹⁵ ουτος f³⁵ [92%] HF,RP,CP,TR,OC | --- P⁴⁵XA,B,C,D,W [8%] NU | ουτως [0.5%]

¹⁶ ωφελισει f³⁵ A,C,D [99%] HF,RP,CP,TR,OC | ωφελει W [0.5%] NU | ωφελι XB | one other variant

¹⁷ εαν κερδηση τον κοσμον ολον f³⁵ P^{45v}A,D,W [98%] HF,RP,CP,TR,OC | ~ 13452 C [1%] | κερδησαι 345 XB [0.5%] NU | two other variants

¹⁸ ζημιωθη f³⁵ A,C,D,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC | ζημιωθηναι XB [1%] NU

¹⁹ η τι δωσει f³⁵ A,C [98%] HF,RP,CP,TR,OC | 2 γαρ 3 P⁴⁵W [1%] | 2 γαρ δοι XB NU | 12 γαρ 3 D | 12 δωση [0.5%]

²⁰ εαν f³⁵ P⁴⁵XB,C [70%] HF,RP,OC,NU | αν (D)W [30%] TR | --- A [0.5%] CP

ἐπαισχυνθῇ με καὶ τοὺς ἐμοὺς λόγους ἐν τῇ γενεᾷ ταύτῃ τῇ μοιχαλίδι καὶ ἁμαρτωλῷ, καὶ ὁ Υἱὸς τοῦ Ἀνθρώπου ἐπαισχυνθήσεται αὐτὸν ὅταν ἔλθῃ ἐν τῇ δόξῃ τοῦ Πατρὸς αὐτοῦ μετὰ τῶν ἀγγέλων τῶν ἁγίων.»

A miniature of the Kingdom

9:1 Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς, «Ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι εἰσὶν τινες τῶν ὧδε ἐστηκότων¹ οἵτινες οὐ μὴ γεύσονται² θανάτου ἕως ἂν ἴδωσιν τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ ἐληλυθυῖαν ἐν δυνάμει.» **2** Καὶ μεθ'³ ἡμέρας ἕξ παραλαμβάνει ὁ Ἰησοῦς τὸν Πέτρον καὶ τὸν⁴ Ἰάκωβον καὶ τὸν⁵ Ἰωάννην καὶ ἀναφέρει αὐτοὺς εἰς ὄρος ὑψηλὸν κατ' ἰδίαν μόνους. Καὶ μετεμορφώθη ἔμπροσθεν αὐτῶν. **3** καὶ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ ἐγένετο⁶ στίλβοντα, λευκὰ λίαν, ὥς χιῶν,⁷ οἷα κναφεὺς⁸ ἐπὶ τῆς γῆς οὐ δύναται⁹ λευκᾶναι. **4** Καὶ ὥφθη αὐτοῖς Ἥλιος, σὺν Μωϋσῇ,¹⁰ καὶ ἦσαν συλλαλοῦντες τῷ Ἰησοῦ. **5** Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Πέτρος λέγει τῷ Ἰησοῦ, «Ραββί, καλὸν ἐστὶν ἡμᾶς ὧδε εἶναι, καὶ ποιήσωμεν σκηνὰς τρεῖς.¹¹ σοὶ μίαν καὶ Μωσεὶ¹² μίαν καὶ Ἠλίᾳ μίαν.» **6** (Οὐ γὰρ ᾔδει τί λαλήσει,¹³ ἦσαν γὰρ ἔκφοβοι.)¹⁴ **7** Καὶ ἐγένετο νεφέλη ἐπισκιάζουσα αὐτοῖς,¹⁵ καὶ ἦλθεν¹⁶ Φωνὴ ἐκ τῆς νεφέλης.¹⁷ «Οὗτός ἐστιν ὁ Υἱός μου, ὁ ἀγαπητός. Αὐτοῦ

¹ των ωδε εστηκοτων f³⁵ A,C,N,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC,ECM | ~ 213 B(D) NU | 12 εστωτων x [0.5%] | ~ 132 P^{45v} [0.5%]

² γευσονται rell | γευσονται N [35%]

³ μεθ f³⁵ P⁴⁵A,N,W [99.5%] HF,RP,CP,TR,OC | μετα xB,C,D [0.5%] NU

⁴ τον rell | --- [30%] (OC is in small print)

⁵ τον f³⁵ P⁴⁵xC,D,W [60%] TR,OC,NU | --- A,B,N [40%] HF,RP,CP (OC is in small print)

⁶ εγενετο f³⁵ P⁴⁵xB,C,W [50%] CP,TR,OC,NU | εγενοντο A(D)N [50%] HF,RP

⁷ ως χιων f³⁵ A(D)N (73.3%) HF,RP,CP,TR,OC | ωσει 2 (25.6%) | --- P^{45v}xB,C(W) (1%) NU | one other variant

⁸ κναφευς f³⁵ [20%] | γναφευς xA,B,C,N,W [80%] HF,RP,CP,TR,OC,NU | --- D

⁹ δυναται f³⁵ (P⁴⁵)A(D)W [96%] HF,RP,CP,TR | 1 ουτως xB,C(N) [4%] OC,NU

¹⁰ μωυση f³⁵ xB,W [45%] | μωυσει D,N [10%] OC,NU | μωσει A [25%] CP,TR | μωση P⁴⁵C [20%] HF,RP | two other variants

¹¹ σκηνας τρεις f³⁵ A,D,N,W [98%] HF,RP,CP,TR,OC | ~ 21 P⁴⁵xB,C [2%] NU

¹² μωσει f³⁵ A [40%] CP,TR | μωση C [30%] HF,RP | μωυσει xB,D,N [10%] OC,NU | μωση W [20%]

¹³ λαλησει f³⁵ A,D,N [97%] HF,RP,CP | λαληση [1%] TR,OC | λαλει P⁴⁵W [0.5%] | αποκριθη B,C [1.5%] NU | απεκριθη x | two other variants

¹⁴ ησαν γαρ εκφοβοι (εμφοβοι 1% CP) f³⁵ A,N,W [98.5%] (CP)HF,RP,TR,OC | ~ 32 εγενοντο xB,C,D [1%] NU | ~ 321 [0.5%]

¹⁵ αυτοις rell | αυτους W [20%]

¹⁶ ηλθεν f³⁵ A,D,N [98.5%] HF,RP,CP,TR,OC | εγενετο (x)B,C [1%] NU | --- W [0.5%] | one other variant

¹⁷ νεφελης f³⁵ (x)B,C,N [75%] HF,RP,CP,NU | 1 λεγουσα A,D,W [25%] TR,OC

ἀκούετε.»¹ **8** Καὶ ἐξάπινα περιβλεψάμενοι, οὐκέτι οὐδένα εἶδον ἀλλὰ² τὸν Ἰησοῦν μόνον μεθ' ἑαυτῶν.

9 Καταβαινόντων δὲ³ αὐτῶν ἀπὸ⁴ τοῦ ὄρους, διεστείλατο αὐτοῖς ἵνα μηδενὶ διηγήσωνται ἃ εἶδον,⁵ εἰ μὴ ὅταν ὁ Υἱὸς τοῦ Ἀνθρώπου ἐκ νεκρῶν ἀναστῇ. **10** Καὶ τὸν λόγον ἐκράτησαν πρὸς ἑαυτούς, συζητοῦντες τί ἐστὶν τὸ ἐκ νεκρῶν ἀναστῆναι. **11** Καὶ ἐπηρώτων αὐτόν, λέγοντες, «Ὅτι λέγουσιν οἱ γραμματεῖς ὅτι Ἥλιαν δεῖ ἐλθεῖν πρῶτον;» **12** Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν⁶ αὐτοῖς· «Ἥλιος μὲν ἐλθὼν πρῶτον ἀποκαθιστᾷ⁷ πάντα· καὶ πῶς γέγραπται ἐπὶ τὸν Υἱὸν τοῦ Ἀνθρώπου ἵνα πολλὰ πάθῃ καὶ ἐξουδενωθῇ.⁸ **13** Ἀλλὰ λέγω ὑμῖν ὅτι καὶ «Ἥλιος» ἐλήλυθεν, καὶ ἐποίησαν αὐτῷ ὅσα ἠθέλησαν»⁹ (καθὼς γέγραπται ἐπ' αὐτόν).

The nine couldn't do it

14 Καὶ ἐλθὼν¹⁰ πρὸς τοὺς μαθητάς, εἶδεν¹¹ ὄχλον πολὺν περὶ αὐτούς, καὶ γραμματεῖς συζητοῦντας αὐτοῖς.¹² **15** Καὶ εὐθέως¹³ πᾶς ὁ ὄχλος ἰδὼν¹⁴ αὐτὸν ἐξεθαμβήθη,¹⁵ καὶ προστρέχοντες ἠσπάζοντο αὐτόν. **16** Καὶ ἐπηρώτησεν τοὺς γραμματεῖς,¹⁶ «Τί συζητεῖτε πρὸς αὐτούς;»¹⁷ **17** Καὶ ἀποκριθεὶς¹⁸ εἶς ἐκ τοῦ

¹ αὐτου ακουετε f³⁵ A,N [97.5%] HF,RP,CP,TR,OC | ~ 21 xB,C,D,W [2%] NU | ~ ακουσατε 1 [0.5%]

² αλλα f³⁵ A,C,W [95.6%] HF,RP,TR,OC,NU | εἰ μὴ x(B)D,N (4.4%) CP

³ καταβαινοντων δε f³⁵ A,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC | ~ και 1 xB,C,D,N [1%] NU

⁴ απο f³⁵ xA,C,N,W [99.5%] HF,RP,CP,TR,OC | εκ B,D [0.5%] NU | one other variant

⁵ διηγησονται α ειδον f³⁵ A [88%] HF,RP,CP,TR,OC | διηγησονται 23 N [10%] | ~ 231 xB,C [1%] NU | ~ 23 εξηγησονται W [1%] | ~ 2 ειδοσαν 1 D | one other variant

⁶ αποκριθεις ειπεν f³⁵ A,D,N,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC | εφη xB,C [1%] NU

⁷ αποκαθιστα f³⁵ N [98%] HF,RP,CP,TR,OC | αποκαθιστανει A,W [1%] NU | αποκατιστανει B | αποκαταστανει (x)D | αποκαταστησει C [0.5%]

⁸ εξουδενωθη f³⁵ A,C [97.5%] HF,RP,CP,TR,OC | εξουθενωθη x [0.5%] | εξουδενηθη B,D [0.5%] NU | εξουθενηθη N,W [1.5%]

⁹ ηθελησαν f³⁵ A,N,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC | ηθελον xB,C,D [1%] NU

¹⁰ ελθων f³⁵ A,C,D,N [99%] HF,RP,CP,TR,OC | ελθοντες xB,W [0.5%] NU | προσελθων [0.5%]

¹¹ ειδεν f³⁵ A,C,D(N) [99.5%] HF,RP,CP,TR,OC | ειδον x(W) [0.5%] NU | ειδαν B

¹² αυτοις f³⁵ A,D,N [98%] HF,RP,CP,TR,OC | προς αυτους B,C,W [1.5%] NU | προς εαυτους x | αυτους [0.5%] | three other variants

¹³ ευθεως f³⁵ A,D,N [98%] HF,RP,CP,TR,OC | ευθυς xB,C,W [2%] NU

¹⁴ ιδων f³⁵ A,N [96%] HF,RP,CP,TR | ιδοντες xB,C(D)W [4%] OC,NU

¹⁵ εξεθαμβηθη f³⁵ A,N [96%] HF,RP,CP,TR | εξεθαμβηθησαν xB,C,W [4%] OC,NU | εθαμβησαν D | two other variants

¹⁶ τους γραμματεις f³⁵ A,C,N [98%] HF,RP,CP,TR,OC | αυτους xB,D,W [2%] NU

¹⁷ αυτους f³⁵ B,C,N [96%] HF,RP,TR,NU (some minuscules have aspiration) | εαυτους xA,W [3%] CP,OC | αλληλους [1%] | υμειν D | two other variants

¹⁸ αποκριθεις f³⁵ A,N [97%] HF,RP,CP,TR,OC | 1 αυτω C(W) [2%] | απεκριθη αυτω xB,D [1%] NU

ὄχλου εἶπεν·¹ «Διδάσκαλε, ἤνεγκα τὸν υἱόν μου πρὸς σε, ἔχοντα πνεῦμα ἄλαλον. **18** Καὶ ὅπου ἂν² αὐτὸν καταλάβῃ ῥήσσει αὐτόν, καὶ ἀφρίζει καὶ τρίζει τοὺς ὀδόντας αὐτοῦ,³ καὶ ξηραίνεται. Καὶ εἶπον⁴ τοῖς μαθηταῖς σου ἵνα αὐτὸ ἐκβάλωσιν, καὶ οὐκ ἴσχυσαν.» **19** Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς αὐτῷ⁵ λέγει·⁶ «Ὡ γενεὰ ἄπιστος, ἕως πότε πρὸς ὑμᾶς ἔσομαι, ἕως πότε ἀνέξομαι ὑμῶν; Φέρετε αὐτὸν πρὸς με.» **20** Καὶ ἤνεγκαν αὐτὸν πρὸς αὐτόν. Καὶ ἰδὼν⁷ αὐτόν, εὐθέως τὸ πνεῦμα ἐσπάραξεν⁸ αὐτόν, καὶ πεσὼν ἐπὶ τῆς γῆς ἐκυλίετο, ἀφρίζων. **21** Καὶ ἐπηρώτησεν τὸν πατέρα αὐτοῦ, «Πόσος χρόνος ἐστὶν ὡς τοῦτο γέγονεν αὐτῷ;» Ὁ δὲ εἶπεν·⁹ «Παιδιόθεν. **22** Καὶ πολλάκις αὐτόν καὶ εἰς πῦρ¹⁰ ἔβαλεν καὶ εἰς ὕδατα¹¹ ἵνα ἀπολέσῃ αὐτόν. Ἀλλ' εἴ τι δύνασαι,¹² βοήθησον ἡμῖν σπλαγχνισθεὶς ἐφ' ἡμᾶς.» **23** Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ, «Τὸ εἰ δύνασαι¹³ πιστεῦσαι·¹⁴ πάντα δυνατὰ τῷ πιστεύοντι.» **24** Καὶ εὐθέως¹⁵ κράζας ὁ πατὴρ τοῦ παιδίου, μετὰ δακρύων,¹⁶ ἔλεγεν, «Πιστεύω, Κύριε·¹⁷ βοήθει μου τῇ ἀπιστίᾳ.»

25 Ἰδὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς ὅτι ἐπισυντρέχει ὁ¹⁸ ὄχλος, ἐπετίμησεν τῷ πνεύματι τῷ ἀκαθάρτῳ, λέγων αὐτῷ, «Τὸ πνεῦμα τὸ ἄλαλον καὶ κωφόν,¹⁹ ἐγὼ σοὶ ἐπιτάσσω,²⁰ ἔξελθε ἐξ αὐτοῦ καὶ μηκέτι εἰσέλθῃς εἰς αὐτόν.» **26** Καὶ κράξαν²¹

¹ εἶπεν **f**³⁵ A,C,N(W) [99.5%] HF,RP,CP,TR,OC | --- **xB**,D [0.5%] NU

² αν **f**³⁵ C,D,N,W [98%] HF,RP,CP,TR,OC | εαν A,B [1.5%] NU | --- **x** [0.5%]

³ αυτου **f**³⁵ A,N [98%] HF,RP,CP,TR,OC | --- **xB**,C,D,W [2%] NU

⁴ ειπον *rell* | ειπα **xB**,W [1%] NU

⁵ αυτω **f**³⁵ (N) [95%] HF,RP,CP,TR,OC | αυτοις (P⁴⁵)**xA**,B,D(W) [4%] NU | --- C [1%]

⁶ λεγει *rell* | ειπεν P⁴⁵ [0.5%] CP

⁷ ιδον **f**³⁵ [18%] | ιδων *rell* (It was the demon that saw Him, so the gender is neuter.)

⁸ ευθεως το πνευμα εσπαραξεν **f**³⁵ P⁴⁵A,N,W [98%] HF,RP,CP,TR,OC | ~ 23 ευθυς συνεσπαραξεν **xB**,C [1%] NU | 23 εταραξεν D | three other variants

⁹ ειπεν **f**³⁵ A [97%] HF,RP,CP,TR,OC | 1 εκ **xB**,C(D)N(W) [3%] NU

¹⁰ αυτον και εις πυρ **f**³⁵ N [87%] TR,OC | 123 το 4 A [10%] HF,RP,CP | ~ 2341 **xB**,C [1%] NU | 134 P⁴⁵W [1.5%] | ~ 1342 D | three other variants [0.5%]

¹¹ υδατα *rell* | το υδωρ CP

¹² δυνασαι **f**³⁵ A,C,N [98.5%] HF,RP,CP,TR,OC | δυνη P⁴⁵**xB**,D,W [1.5%] NU

¹³ δυνασαι **f**³⁵ A,C [98.5%] HF,RP,CP,TR,OC | δυνη P⁴⁵**xB**,D,N,W [1.5%] NU

¹⁴ πιστευσαι **f**³⁵ A,D [98.5%] HF,RP,CP,TR,OC | --- P⁴⁵**xB**,C,N,W [1.5%] NU

¹⁵ και ευθεως **f**³⁵ A,D,N,W [99.5%] HF,RP,CP,TR,OC | 1 **xC** | ευθυς B [0.2%] NU | two other variants

¹⁶ μετα δακρυων **f**³⁵ (D)N (98.9%) HF,RP,CP,TR,OC | --- (P⁴⁵)**xA**,B,C (1%) NU | W is wild | one other variant

¹⁷ κυριε **f**³⁵ N [99%] HF,RP,CP,TR,OC | --- **xA**,B,C,D,W [1%] NU

¹⁸ ο **f**³⁵ **xA**,W [90%] | --- B,C,D,N [10%] HF,RP,CP,TR,OC,NU

¹⁹ το πνευμα το αλαλον και κωφον **f**³⁵ A,N [98%] HF,RP,CP,TR,OC | ~ 34562 P⁴⁵**xB**,C,D,W [2%] NU

²⁰ σοι επιτασσω **f**³⁵ A,D,N [99%] HF,RP,CP,TR,OC | ~ 21 **xB**,C,W [1%] NU

²¹ κραξαν **f**³⁵ A,N [99%] HF,RP,CP,TR,OC | κραζας **xB**,C,D,W [1%] NU

καὶ πολλὰ σπαράξαν¹ αὐτὸν² ἐξῆλθεν. Καὶ ἐγένετο ὥσει νεκρός· ὥστε³ πολλοὺς λέγειν ὅτι ἀπέθανεν. **27** Ὁ δὲ Ἰησοῦς κρατήσας αὐτὸν τῆς χειρός⁴ ἤγειρεν αὐτόν, καὶ ἀνέστη. **28** Καὶ εἰσελθόντα αὐτὸν⁵ εἰς οἶκον, οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἐπηρώτων αὐτὸν κατ' ἰδίαν,⁶ «Ὅτι ἡμεῖς οὐκ ἠδυνήθημεν ἐκβαλεῖν αὐτό;» **29** Καὶ εἶπεν αὐτοῖς, «Τοῦτο τὸ γένος ἐν οὐδενὶ δύναται ἐξελεῖν εἰ μὴ ἐν προσευχῇ καὶ νηστεία.»⁷

Jesus predicts His death again

30 Καὶ ἐκειῖθεν⁸ ἐξελθόντες παρεπορεύοντο διὰ τῆς Γαλιλαίας, καὶ οὐκ ἤθελεν ἵνα τις γινῶ.⁹ **31** ἐδίδασκεν γὰρ τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς ὅτι, «Ὁ Υἱὸς τοῦ Ἀνθρώπου παραδίδοται εἰς χεῖρας ἀνθρώπων, καὶ ἀποκτενοῦσιν αὐτόν· καὶ ἀποκτανθεὶς τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ¹⁰ ἀναστήσεται.» **32** Οἱ δὲ ἠγνόουν τὸ ῥῆμα, καὶ ἐφοβοῦντο αὐτὸν ἐπερωτῆσαι.

About humility

33 Καὶ ἦλθεν¹¹ εἰς Καπερναοῦμ·¹² καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ γενόμενος ἐπηρώτα αὐτούς, «Τί ἐν τῇ ὁδῷ πρὸς ἑαυτοὺς¹³ διελογίζεσθε;» **34** Οἱ δὲ ἐσιώπων, πρὸς ἀλλήλους γὰρ διελέχθησαν ἐν τῇ ὁδῷ τίς μείζων. **35** Καὶ καθίσας ἐφώνησεν τοὺς δώδεκα καὶ λέγει αὐτοῖς, «Εἴ τις θέλει πρῶτος εἶναι, ἔσται¹⁴ πάντων ἔσχατος καὶ πάντων διάκονος.» **36** Καὶ λαβὼν παιδίον ἔστησεν αὐτὸ ἐν μέσῳ αὐτῶν, καὶ ἐναγκαλισάμενος αὐτὸ εἶπεν αὐτοῖς, **37** «Ὃς ἐὰν¹⁵ ἐν τῶν

¹ σπαράξαν f³⁵ A,N [99%] HF,RP,CP,TR,OC | σπαράζας xB,C,D,W [1%] NU

² αυτον f³⁵ xA,N [99%] HF,RP,CP,TR,OC | --- B,C,D,W [1%] NU

³ ωστε f³⁵ C,D,N,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC | 1 τους xA,B [1%] NU

⁴ αυτον της χειρος f³⁵ A,N [96%] HF,RP,TR,OC | αυτου 23 [0.5%] | ~ 23 αυτου P^{45v} xB,D [3%] CP,NU | 123 αυτου C | 23 W

⁵ εισελθοντα αυτον f³⁵ A,N [97%] HF,RP,CP,TR,OC | εισελθοντος αυτου xB,C,D,W [3%] NU | εισελθοντι αυτω P⁴⁵

⁶ επηρωτων αυτον κατ ιδιαν f³⁵ A,N [95%] HF,RP,CP,TR,OC | επηρωτησαν 234 [1%] | ~ 3412 x(B,C) [2%] NU | ~ 34 ηρωτων 2 D [0.5%] | ~ 34 και επηρωτησαν 2 W [1%] | και ηρωτησαν 2 P⁴⁵

⁷ και νηστεια f³⁵ A,C,D,N,W (1,651 mss) HF,RP,CP,TR,OC | --- xB (4 mss) NU

⁸ και εκειθεν f³⁵ A,C,N,W [98%] HF,RP,CP,TR,OC | κακειθεν xB,D [1.5%] NU | 1 [0.5%]

⁹ γνω f³⁵ A,N,W [99.5%] HF,RP,CP,TR,OC | γνοι xB,C,D [0.5%] NU

¹⁰ τη τριτη ημερα f³⁵ A,N,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC | μετα τρεις ημερας xB,C,D [1%] NU

¹¹ ηλθεν f³⁵ A,C,N [97%] HF,RP,CP,TR,OC | ηλθον xB,W [2%] NU | ηλθοσαν D | four other variants [1%]

¹² καπερναουμ f³⁵ A,C,N [99%] HF,RP,CP,TR,OC | καφαρναουμ xB,D,W [1%] NU

¹³ προς εαυτους f³⁵ A,N(W) [98.5%] HF,RP,CP,TR,OC | --- xB,C,D [1.5%] NU

¹⁴ εσται f³⁵ xA,B,C,N (80.6%) HF,RP,CP,TR,OC,NU | εστω (19.2%) | εστε W (0.2%) | --- D

¹⁵ εαν f³⁵ N [97%] HF,RP,CP,TR,OC | αν xA,B,C,D,W [3%] NU

τοιούτων παιδίων¹ δέξεται ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, ἐμὲ δέχεται· καὶ ὃς ἐὰν² ἐμὲ δέξεται,³ οὐκ ἐμὲ δέχεται ἀλλὰ τὸν ἀποστείλαντά με.»

Either for, or against

38 Ἀπεκρίθη δὲ⁴ αὐτῷ ὁ⁵ Ἰωάννης, λέγων,⁶ «Διδάσκαλε, εἶδομέν τινα⁷ τῷ ὀνόματί σου ἐκβάλλοντα δαιμόνια, ὃς οὐκ ἀκολουθεῖ ἡμῖν·⁸ καὶ ἐκωλύσαμεν⁹ αὐτόν, ὅτι οὐκ ἀκολουθεῖ¹⁰ ἡμῖν.»¹¹ **39** Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν· «Μὴ κωλύετε αὐτόν, οὐδεὶς γάρ ἐστιν ὃς ποιήσει δύναμιν ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου καὶ δυνήσεται ταχὺ κακολογήσαί με. **40** Ὃς γὰρ οὐκ ἔστιν καθ' ὑμῶν,¹² ὑπὲρ ὑμῶν¹³ ἐστιν. **41** Ὃς γὰρ ἂν ποτίσῃ ὑμᾶς ποτήριον ὕδατος ἐν¹⁴ ὀνόματί μου,¹⁵ ὅτι Χριστοῦ ἐστέ, ἀμὴν λέγω ὑμῖν,¹⁶ οὐ μὴ ἀπολέσῃ τὸν μισθὸν αὐτοῦ.

About offenses

42 »Καὶ ὃς ἐὰν¹⁷ σκανδαλίσῃ ἓνα τῶν μικρῶν¹⁸ τῶν πιστευόντων εἰς ἐμέ,¹⁹ καλὸν ἐστὶν αὐτῷ μᾶλλον εἰ περὶκεῖται λίθος μυλικὸς²⁰ περὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ καὶ βέβληται εἰς τὴν θάλασσαν. **43** Καὶ ἐὰν σκανδαλίξῃ σε ἡ χεὶρ σου, ἀπόκοψον αὐτήν· καλὸν σοί ἐστιν²¹ κυλλὸν εἰς τὴν ζωὴν

¹ τοιούτων παιδίων *rell* | ~ 21 (NC) [1%] CP

² εαν **f**³⁵ A,C,N [98%] HF,RP,CP,TR,OC | αν B,D,W [2%] NU | --- NC

³ δεξεται **f**³⁵ A,C,D,N,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC | δεχεται B [1%] NU | δεχετε NC

⁴ απεκριθη δε **f**³⁵ A,N [95%] HF,RP,CP,TR | εφη NB [1%] NU | και αποκριθεις W [1%] | 1 D [2.5%] OC | αποκριθεις 2 εφη C

⁵ ο **f**³⁵ NB,C,W [55%] CP,TR,OC,NU | --- A,D,N [45%] HF,RP

⁶ λεγων **f**³⁵ A,N [97.5%] HF,RP,CP,TR,OC | ειπεν D,W [1%] | λεγει [1%] | --- NB,C [0.5%] NU

⁷ τινα **f**³⁵ A [55%] HF,RP,CP,TR | 1 εν NB,C,D,N,W [45%] OC,NU | 1 επι [0.5%]

⁸ ος ουκ ακολουθει ημιν **f**³⁵ A(D)N,W (98.4%) HF,RP,CP,TR,OC | --- NB,C (1.5%) NU | long omission (0.1%)

⁹ εκωλυσαμεν **f**³⁵ A,C,N,W (90%) HF,RP,CP,TR,OC | εκωλυομεν NB,D (1.7%) NU | --- (8.3%) part of a larger omission

¹⁰ ακολουθει **f**³⁵ A,C,N (85.4%) HF,RP,CP,TR,OC | ηκολουθει NB,D (1.7%) NU | omit four words D,W (4.6%) | --- (8.3%) part of a larger omission

¹¹ και εκωλυσαμεν αυτον οτι ουκ ακολουθει ημιν *rell* | --- (8.3%) [Obvious homoioteleuton]

¹² υμων **f**³⁵ A,D,N [88%] HF,RP,CP,TR,OC | ημων NB,C,W [12%] NU, some TRs

¹³ υμων **f**³⁵ A,D,N [86%] HF,RP,CP,TR,OC | ημων NB,C,W [14%] NU, some TRs

¹⁴ εν **f**³⁵ NA,B,C,N,W (81.8%) HF,RP,CP,NU | 1 τω D (18%) TR,OC | --- (0.2%)

¹⁵ μου **f**³⁵ ND,W (95.1%) HF,RP,CP,TR,OC | --- A,B,C,N (4.9%) NU

¹⁶ υμιν **f**³⁵ A,N [98%] HF,RP,CP,TR,OC | 1 οτι NB,C,D,W [2%] NU

¹⁷ εαν **f**³⁵ A,C [95%] HF,RP,CP | αν NB,D,N,W [5%] TR,OC,NU

¹⁸ μικρων **f**³⁵ [75%] HF,RP,TR | 1 τουτων NA,B,C,D,N [25%] CP,OC,NU | 1 μου W

¹⁹ εις εμε **f**³⁵ A,B,N,W [99.5%] HF,RP,CP,TR,OC[NU] | --- NC,D [0.5%]

²⁰ λιθος μυλικος **f**³⁵ A,N [96%] HF,RP,CP,TR,OC | μυλος ονικος NB,C,D [3%] NU | ~ μυλωνικος 1 [1%] | μυλον ονικον W

²¹ σοι εστιν **f**³⁵ A,N,W [97%] HF,RP,CP,TR,OC | ~ 2 σε NB,C [2%] NU | ~ 21 D | two

εἰσελθεῖν¹ ἢ τὰς δύο χεῖρας ἔχοντα ἀπελθεῖν εἰς τὴν Γέενναν, εἰς τὸ πῦρ τὸ ἄσβεστον **44**—ὅπου «ὁ σκώληξ αὐτῶν οὐ τελευτᾷ καὶ τὸ πῦρ οὐ σβέννυται.»² **45** Καὶ ἐὰν ὁ πούς σου σκανδαλίζῃ σε, ἀπόκοψον αὐτόν· καλὸν ἐστὶν σοί³ εἰσελθεῖν εἰς τὴν ζωὴν χωλὸν ἢ τοὺς δύο πόδας ἔχοντα βληθῆναι εἰς τὴν Γέενναν, εἰς τὸ πῦρ τὸ ἄσβεστον **46**—ὅπου «ὁ σκώληξ αὐτῶν οὐ τελευτᾷ καὶ τὸ πῦρ οὐ σβέννυται.»⁴ **47** Καὶ ἐὰν ὁ ὀφθαλμός σου σκανδαλίζῃ σε, ἔκβαλε αὐτόν· καλὸν σοί ἐστιν⁵ μονόφθαλμον εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ ἢ⁶ δύο ὀφθαλμοὺς ἔχοντα βληθῆναι⁷ εἰς τὴν Γέενναν τοῦ πυρός⁸ **48**—ὅπου «ὁ σκώληξ⁹ οὐ τελευτᾷ καὶ τὸ πῦρ οὐ σβέννυται.»

49 »Πᾶς γὰρ πυρὶ ἀλισθήσεται, καὶ πᾶσα θυσία ἀλλὶ ἀλισθήσεται.¹⁰ **50** Καλὸν τὸ ἄλας, ἐὰν δὲ τὸ ἄλας ἄναλον γένηται, ἐν τίνι αὐτὸ ἀρτύσετε; Ἐχετε ἐν ἑαυτοῖς ἄλας,¹¹ καὶ εἰρηνεύετε ἐν ἀλλήλοις.»

Down with divorce!

10:1 Κακεῖθεν¹² ἀναστὰς ἔρχεται εἰς τὰ ὅρια τῆς Ἰουδαίας, διὰ τοῦ¹³ πέραν τοῦ Ἰορδάνου. Καὶ συμπορεύονται πάλιν ὄχλοι πρὸς αὐτόν, καὶ ὡς εἰώθει πάλιν ἐδίδασκεν αὐτούς. **2** Καὶ προσελθόντες¹⁴ Φαρισαῖοι ἐπηρώτησαν¹⁵ αὐτόν, «Εἰ ἔξεστιν ἀνδρὶ γυναῖκα ἀπολῦσαι;» πειράζοντες αὐτόν. **3** Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς, «Τί ὑμῖν ἐνετείλατο Μωσῆς;»¹⁶ **4** Οἱ δὲ εἶπον,

other variants

¹ εἰς τὴν ζωὴν εἰσελθεῖν f³⁵ N(W) [98%] HF,RP,CP,TR,OC | ~ 4123 xA,B,C(D) [2%] NU

² verse 44 f³⁵ A,D,N [98%] HF,RP,CP,TR,OC[[ECM]] | --- xB,C,W [2%] NU

³ ἐστιν σοί f³⁵ N [89%] HF,RP,CP,TR | 1 σε xA,B,C [5%] NU | ~ 21 D,W [5%] OC | ~ 1 σε [0.5%] | three other variants

⁴ εἰς τὸ πῦρ τὸ ἀσβεστον ὅπου ὁ σκώληξ αὐτῶν οὐ τελευτᾷ καὶ τὸ πῦρ οὐ σβέννυται f³⁵ A,D,N [97%] HF,RP,CP,TR,OC[[ECM]] | --- xB,C,W [3%] NU

⁵ σοί ἐστιν f³⁵ A,C,D,N [98%] HF,RP,CP,TR,OC | σε 1 xB [0.5%] NU | ~ 1 σε [1%] | 2 W [0.5%]

⁶ ἢ *rell* | 1 τοὺς [1%] OC

⁷ βληθῆναι *rell* | ἀπελθεῖν D [1%] OC

⁸ τοῦ πυρός f³⁵ A,C,N (97.3%) HF,RP,CP,TR,OC | --- xB,D,W (1.5%) NU | εἰς τὸ πῦρ (0.5%) | long omissions (0.7%)

⁹ σκώληξ f³⁵ [25%] | 1 αὐτῶν xA,B,C,D,N,W [75%] HF,RP,CP,TR,OC,NU

¹⁰ καὶ πᾶσα θυσία ἀλλὶ ἀλισθήσεται f³⁵ A,C(D)N (88.5%) HF,RP,CP,TR,OC | 1235 (4.4%) | --- (x)B(W) (7%) NU | one other variant

¹¹ ἄλας f³⁵ C,N [98.5%] HF,RP,CP,TR,OC | ἀλά xA,B,D,W [1.5%] NU

¹² κακεῖθεν f³⁵ A,N [95%] HF,RP,TR | καὶ ἐκεῖθεν xB,C,D,W [5%] CP,OC,NU

¹³ διὰ τοῦ f³⁵ A,N (84.7%) HF,RP,CP,TR,OC | 1 τοῦ (1%) | καὶ xB,C (0.7%) NU | εἰς τὸ (0.5%) | --- D,W (12.8%) | three other variants (0.2%)

¹⁴ προσελθόντες f³⁵ A,B (56.4%) HF,RP,CP,NU | 1 οἱ xC,N(W) (43.5%) TR,OC | --- D (0.1%)

¹⁵ ἐπηρώτησαν f³⁵ A,N,W [97%] HF,RP,TR | ἐπηρωτῶν xB,D [2%] CP,OC,NU | ἐπηρουν C | three other variants

¹⁶ μωσῆς f³⁵ A,C [80%] HF,RP,CP,TR | μωυσῆς xB,D,N,W [20%] OC,NU (twice)

«Μωσῆς ἐπέτρεπεν¹ βιβλίον ἀποστασίου γράψαι καὶ ἀπολῦσαι.» **5** Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ² Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· «Πρὸς τὴν σκληροκαρδίαν ὑμῶν ἔγραψεν ὑμῖν τὴν ἐντολὴν ταύτην. **6** Ἀπὸ δὲ ἀρχῆς κτίσεως, ἄρσεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν αὐτοὺς ὁ Θεός.^{3,4} **7** Ὅτι ἕνεκεν τούτου καταλείψει ἄνθρωπος τὸν πατέρα αὐτοῦ καὶ τὴν μητέρα καὶ προσκολληθήσεται πρὸς τὴν γυναῖκα αὐτοῦ,⁵ καὶ ἔσονται οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν.» **8** Ὡστε οὐκέτι εἰσὶν δύο ἀλλὰ σὰρξ μία.⁶ **9** Ὁ οὖν ὁ Θεὸς συνέζευξεν, ἄνθρωπος μὴ χωριζέτω.»

10 Καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ⁷ πάλιν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ⁸ περὶ τοῦ αὐτοῦ⁹ ἐπηρώτησαν¹⁰ αὐτόν. **11** Καὶ λέγει αὐτοῖς, «Ὅς ἐάν¹¹ ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ γαμήσῃ ἄλλην μοιχᾶται ἐπ’ αὐτήν. **12** καὶ ἐάν γυνὴ ἀπολύσῃ¹² τὸν ἄνδρα αὐτῆς¹³ καὶ γαμηθῇ ἄλλω,¹⁴ μοιχᾶται.»

Jesus blesses little children

13 Καὶ προσέφερον αὐτῷ παιδία, ἵνα ἅψεται αὐτῶν.¹⁵ οἱ δὲ μαθηταὶ ἐπετίμων τοῖς προσφέρουσιν.¹⁶ **14** Ἰδὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς ἠγανάκτησεν καὶ εἶπεν αὐτοῖς· «Ἄφετε τὰ παιδία ἔρχεσθαι πρὸς με·¹⁷ μὴ κωλύετε αὐτά, τῶν γὰρ τοιούτων ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ. **15** Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅς ἐάν¹⁸ μὴ δέξηται τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ ὡς παιδίον οὐ μὴ εἰσέλθῃ εἰς αὐτήν.» **16** Καὶ

¹ μωσῆς ἐπετρεπεν f³⁵ A,N,W [98.5%] HF,RP,CP,TR | ~ 21 xB,C,D [1.5%] OC,NU

² καὶ ἀποκριθεὶς ο f³⁵ A,D,N,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC | ο δε xB,C [1%] NU

³ ο θεος f³⁵ A,N(D,W) [99.5%] HF,RP,CP,TR,OC | --- xB,C [0.5%] NU

⁴ θεος rell | 1 καὶ εἶπεν D,N,W [4%] CP

⁵ καὶ προσκολληθήσεται πρὸς τὴν γυναῖκα αὐτοῦ f³⁵ D,W [98%] HF,RP,CP,TR,OC[NU] | 12 τὴ γυναῖκα 6 A,N [1.5%] | 12 γυναικαὶ 6 C | --- xB [0.3%]

⁶ σαρξ μία f³⁵ xA,C,W [70%] | ~ 21 B,D,N [30%] HF,RP,CP,TR,OC,NU

⁷ ἐν τῇ οἰκίᾳ f³⁵ A,C,N,W [99%] HF,RP,CP,TR | εἰς τὴν οἰκίαν xB,D [1%] OC,NU

⁸ αὐτοῦ f³⁵ A,D,N(W) [98%] HF,RP,CP,TR | --- xB,C [2%] OC,NU

⁹ τοῦ αὐτοῦ f³⁵ [77%] HF,RP,CP,TR | τούτου A,B,C,N [21%] OC,NU | 2 [1%] | τούτων x | --- W [1%] | 12 λόγου D

¹⁰ ἐπηρώτησαν f³⁵ A,D,N(W) [98%] HF,RP,CP,TR | ἐπηρωτων xB [1.5%] OC,NU | ἐπηρωτων C | ηρωτησαν [0.5%]

¹¹ ἐάν f³⁵ A,N,W [98%] HF,RP,CP,TR | αν xB,C,D [2%] OC,NU

¹² γυνὴ ἀπολύσῃ f³⁵ A,N(W) (96.3%) HF,RP,CP,TR | 1 ἀπολυσασα (1.8%) OC | 1 ἐξέλθῃ D (0.9%) | αὐτὴ ἀπολυσασα xB,C (0.6%) NU | two other variants (0.2%) | long omissions (0.2%)

¹³ αὐτῆς rell | --- D [2%] OC

¹⁴ καὶ γαμηθῇ ἄλλω f³⁵ A,N (95.9%) HF,RP,CP,TR | γαμῆσῃ ἄλλον xB(D) (0.4%) NU | 23 (1%) OC | 12 (0.3%) | 1 γαμῆσῃ 3 (0.5%) | 1 γαμῆσῃ ἄλλον (D)W (1.5%) | γαμῆσῃ 3 C (0.1%) | 1 κοιμηθῇ 3 (0.3%) | long omissions (0.2%)

¹⁵ ἀψεται αὐτῶν f³⁵ A,D,N,W (93.3%) HF,RP,CP,TR | ~ 21 xB,C (6.7%) OC,NU

¹⁶ ἐπετιμων τοῖς προσφέρουσιν f³⁵ A,D,N,W [98%] HF,RP,CP,TR,OC | ἐπετιμησαν αὐτοῖς xB,C [1%] NU | 12 φερουσιν [1%]

¹⁷ με f³⁵ B(N,W) [75%] HF,RP,CP,NU | 1 καὶ xA,C,D [25%] TR,OC

¹⁸ ἐάν f³⁵ A,N [97%] HF,RP,CP,TR,OC | αν xB,C,D,W [3%] NU

ἐναγκαλισάμενος αὐτά, τιθεὶς τὰς χεῖρας ἐπ' αὐτά, εὐλόγει αὐτά.¹

A rich young man

17 Καὶ ἐκπορευομένου αὐτοῦ εἰς ὁδόν, προσδραμών τις² καὶ γονυπετήσας αὐτὸν ἐπηρώτα αὐτόν, «Διδάσκαλε ἀγαθέ, τί ποιήσω ἵνα ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσω;» 18 Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ· «Τί με λέγεις ἀγαθόν; Οὐδεὶς ἀγαθὸς εἰ μὴ εἷς, ὁ Θεός. 19 Τὰς ἐντολὰς οἶδας· Μὴ μοιχεύσης, Μὴ φονεύσης,³ Μὴ κλέψης, Μὴ ψευδομαρτυρήσης, Μὴ ἀποστερήσης,⁴ Τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα.»⁵ 20 Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν⁶ αὐτῷ, «Διδάσκαλε, ταῦτα πάντα ἐφυλαξάμην ἐκ νεότητός μου.» 21 Ὁ δὲ Ἰησοῦς, ἐμβλέψας αὐτῷ, ἠγάπησεν αὐτόν, καὶ εἶπεν αὐτῷ· «Ἐν σοὶ⁷ ὑστερεῖ⁸ ὅτι ἔχεις πώλησον καὶ δὸς⁹ πτωχοῖς, καὶ ἔξεις θησαυρὸν ἐν οὐρανῷ· καὶ δεῦρο, ἀκολούθει μοι, ἄρας τὸν σταυρόν.»¹⁰ 22 Ὁ δὲ στυγ-νάσας ἐπὶ τῷ λόγῳ ἀπῆλθεν λυπούμενος, ἦν γὰρ ἔχων κτήματα πολλά.

23 Καὶ περιβλεψάμενος ὁ Ἰησοῦς λέγει τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, «Πῶς δυσκόλως οἱ τὰ χρήματα ἔχοντες εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ εἰσελεύσονται.» 24 Οἱ δὲ μαθηταὶ ἐθαμβοῦντο ἐπὶ τοῖς λόγοις αὐτοῦ. Ὁ δὲ Ἰησοῦς πάλιν ἀποκριθεὶς λέγει αὐτοῖς· «Τέκνα, πῶς δύσκολόν ἐστιν τοὺς πεποιθότας ἐπὶ χρήμασιν¹¹ εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ εἰσελθεῖν. 25 Εὐκο-πώτερόν γάρ¹² ἐστὶν κάμηλον διὰ¹³ τρυμαλιᾶς τῆς¹⁴ ραφίδος εἰσελθεῖν¹⁵ ἢ πλούσιον εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ εἰσελθεῖν.» 26 Οἱ δὲ περισσῶς ἐξεπλήσσοντο, λέγοντες

¹ τιθεὶς τὰς χεῖρας ἐπ' αὐτά εὐλογεῖ αὐτά f³⁵ A(D,W) [92.5%] HF,RP | 12345 ηὐλογεῖ 7 (N) [4%] CP,TR | 12345 εὐλογοῦσεν 7 [2%] | ~ κατεὐλογεῖ 12345 xB,C [0.5%] NU | ~ κατηὐλογεῖ 12345 [1%] OC (each verb has at least five variants)

² τις f³⁵ [18%] CP | εἰς xB,C,D,N [79%] HF,RP,TR,OC,NU | --- A,W [3%]

³ μοιχεύσης μὴ φονεύσης f³⁵ A,N,W (93.4%) HF,RP,CP,TR,OC | ~ 321 B,C (4%) NU | 1 (1.8%) | 3 x (0.3%) | 12 πορνεύσης D (0.4%) | 12 πορνεύσης 23 (0.2%)

⁴ μὴ ἀποστερήσης f³⁵ xA,C,D,N (83.9%) HF,RP,CP,TR,OC,NU | --- B,W (16.1%)

⁵ μητέρα f³⁵ A,B,D (87.9%) HF,RP,CP,TR,OC,NU | 1 σου xC,N,W (12.1%)

⁶ ἀποκριθεὶς εἶπεν f³⁵ A,D,N,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC | 1 ἐφη C | ἐφη xB [1%] NU

⁷ σοὶ f³⁵ A,D,N [98%] HF,RP,CP,TR | σε (x)B,C,W [2%] OC,NU

⁸ ὑστερεῖ rell | 1 εἰ θελεῖς τέλειος εἶναι [1%] OC

⁹ δὸς f³⁵ A,B,N,W [98%] HF,RP,CP,OC | 1 τοῖς xC,D [2%] TR[NU]

¹⁰ ἄρας τὸν σταυρόν f³⁵ A,N (96.1%) HF,RP,CP,TR | 123 σου (W) (2.5%) OC | --- xB,C,D (1.4%) NU

¹¹ τοὺς πεποιθότας ἐπὶ χρήμασιν f³⁵ A,C,N (92.1%) HF,RP,CP,OC | 234 (1.5%) | 123 χρήματα (0.9%) | 123 τοῖς 4 D (4%) TR | τοῖς πεποιθόσιν 3 τοῖς 4 (0.7%) | οἱ τὰ χρήματα ἔχοντες (0.4%) | πλούσιον W | --- xB (5 mss) NU | long omission (0.1%) (Is the omission not obviously inferior?)

¹² γάρ f³⁵ [18%] CP | δε A | --- xB,C(D)N,W [82%] HF,RP,TR,OC,NU

¹³ διὰ f³⁵ xA,C,D,N,W [95%] OC | 1 τῆς B [5%] HF,RP,CP,TR[NU]

¹⁴ τῆς f³⁵ B [60%] HF,RP,CP,TR[NU] | --- xA,C,D,N,W [40%] OC

¹⁵ εἰσελθεῖν f³⁵ xA,N,W [95%] HF,RP,CP,TR,OC,ECM | διελθεῖν B,C [5%] NU | διελυσσεται D

πρὸς ἑαυτούς, «Καὶ τίς δύναται σωθῆναι;» **27** Ἐμβλέψας δὲ¹ αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς λέγει, «Παρὰ ἀνθρώποις ἀδύνατον, ἀλλ' οὐ παρὰ² Θεῷ· πάντα γὰρ δυνατὰ ἐστίν³ παρὰ τῷ Θεῷ.»

It pays to serve Jesus

28 Ἦρξατο δὲ⁴ ὁ Πέτρος λέγειν αὐτῷ,⁵ «Ἰδοῦ, ἡμεῖς ἀφήκαμεν πάντα καὶ ἠκολουθήσαμεν⁶ σοι.» **29** Ἀποκριθεὶς δὲ⁷ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν·⁸ «Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐδεὶς ἐστίν ὃς ἀφῆκεν οἰκίαν ἢ ἀδελφούς ἢ ἀδελφὰς ἢ πατέρα ἢ μητέρα⁹ ἢ γυναῖκα¹⁰ ἢ τέκνα ἢ ἀγρούς, ἕνεκεν ἐμοῦ καὶ ἕνεκεν¹¹ τοῦ εὐαγγελίου, **30** ἐὰν μὴ λάβῃ ἑκατονταπλασίονα, νῦν ἐν τῷ καιρῷ τούτῳ—οἰκίας καὶ ἀδελφούς καὶ ἀδελφὰς καὶ πατέρα καὶ μητέρα¹² καὶ τέκνα καὶ ἀγρούς (μετὰ διωγμῶν)—καὶ ἐν τῷ αἰῶνι τῷ ἐρχομένῳ ζῶῃν αἰώνιον. **31** Πολλοὶ δὲ ἔσονται πρῶτοι ἔσχατοι καὶ¹³ ἔσχατοι πρῶτοι.»

Jesus predicts His death a third time

32 Ἦσαν δὲ ἐν τῇ ὁδῷ ἀναβαίνοντες εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ ἦν προάγων αὐτούς¹⁴ ὁ Ἰησοῦς· καὶ ἐθαμβοῦντο, καὶ¹⁵ ἀκολουθοῦντες ἐφοβοῦντο. Καὶ παραλαβὼν πάλιν τοὺς δώδεκα ἤρξατο αὐτοῖς λέγειν τὰ μέλλοντα αὐτῷ συμβαίνειν, **33** ὅτι «Ἰδοῦ, ἀναβαίνομεν εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ ὁ Υἱὸς τοῦ Ἀνθρώπου παραδοθήσεται τοῖς ἀρχιερεῦσιν καὶ τοῖς γραμματεῦσιν·¹⁶ καὶ

¹ δε f³⁵ A,D,N,W [99%] HF,RP,CP,TR | --- XB,C [1%] OC,NU

² παρα f³⁵ XB,C,N [96%] HF,RP,CP,OC,NU | 1 τω A(D)W [4%] TR

³ ἐστίν f³⁵ A,N [98%] HF,RP,CP,TR,OC | --- XB,C(D)W [2%] NU

⁴ δε f³⁵ N [60%] CP | --- XA,B,C,W [20%] HF,RP,OC,NU | ~ και D [20%] TR | two other variants [0.5%]

⁵ ο πετρος λεγειν αυτω f³⁵ A,N [98.5%] HF,RP,CP,TR,OC | ~ 3124 XB,C [0.5%] NU | ~ 4312 W [0.5%] | ~ 3412 [0.5%] | 234 D

⁶ ηκολουθησαμεν f³⁵ XA,N [99.5%] HF,RP,CP,TR,OC,ECM | ηκολουθηκαμεν B,C,D,W [0.5%] NU

⁷ αποκριθεις δε f³⁵ D [60%] HF,CP,TR,OC | 1 A,W [1%] RP | ~ και 1 C,N [38.5%] | --- XB [0.5%] NU

⁸ ο ιησους ειπεν f³⁵ A,C,N,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC | ~ εφη 12 B [0.3%] NU | ~ εφη αυτω 12 X [0.3%] | 12 D | one other variant

⁹ πατερα η μητερα f³⁵ XA,N [98%] HF,RP,CP,TR,OC | ~ 321 B,C,W [2%] NU | 3 D

¹⁰ η γυναικα f³⁵ A,C,N (98.1%) HF,RP,CP,TR,OC | --- XB,D,W (1.8%) NU | two other variants (0.1%)

¹¹ ενεκεν f³⁵ C,N,W [95%] HF,RP,CP,OC,NU | --- (X)A,B [4.5%] TR | ενεκα D [0.5%]

¹² πατερα και μητερα f³⁵ [90%] OC | ~ 321 [0.5%] | πατερας 2 μητερας N [1%] | ~ μητερας 2 πατερας [1%] | μητερας B [5%] HF,RP,CP,TR,NU | 3 A,C,D,W [1.5%] | long omission X | one other variant

¹³ και f³⁵ XA,D,W [95%] HF,RP,CP,OC | 1 οι B,C,N [5%] TR[NU]

¹⁴ αυτους rell | αυτων CP | αυτοις [2%]

¹⁵ και f³⁵ A,N [97%] HF,RP,CP,TR,OC | οι δε XB,C [1%] NU | --- D,W [2%]

¹⁶ και τοις γραμματευσιν f³⁵ A,B [25%] TR,NU | 13 C,D,N,W [75%] HF,RP,CP,OC | --- X [0.5%]

κατακρινουσιν αὐτὸν θανάτῳ καὶ παραδώσουσιν αὐτὸν τοῖς ἔθνεσιν· **34** καὶ ἐμπαΐξουσιν αὐτῷ, καὶ μαστιγώσουσιν αὐτόν, καὶ ἐμπτύσουσιν αὐτῷ,¹ καὶ ἀποκτενοῦσιν αὐτόν.² Καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ³ ἀναστήσεται.»

Selfish ambition rebuked

35 Καὶ προσπορεύονται αὐτῷ Ἰάκωβος καὶ Ἰωάννης, οἱ⁴ υἱοὶ Ζεβε-δαίου, λέγοντες,⁵ «Διδάσκαλε, θέλομεν ἵνα ὁ ἐὰν αἰτήσωμεν⁶ ποιήσης ἡμῖν.» **36** Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, «Τί θέλετε ποιῆσαί με⁷ ὑμῖν;» **37** Οἱ δὲ εἶπον⁸ αὐτῷ, «Δὸς ἡμῖν ἵνα εἷς ἐκ δεξιῶν σου⁹ καὶ εἷς ἐξ ἐυνώνυμων σου¹⁰ καθίσωμεν ἐν τῇ δόξῃ σου.» **38** Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· «Οὐκ οἶδατε τί αἰτεῖσθε. Δύνασθε πιεῖν τὸ ποτήριον ὃ ἐγὼ πίνω, καὶ¹¹ τὸ βάπτισμα ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι βαπτισθῆναι;» **39** Οἱ δὲ εἶπον¹² αὐτῷ, «Δυνάμεθα.» Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· «Τὸ μὲν¹³ ποτήριον ὃ ἐγὼ πίνω πίεσθε, καὶ τὸ βάπτισμα ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι βαπτισθῆσεσθε· **40** τὸ δὲ καθίσαι ἐκ δεξιῶν μου καὶ¹⁴ ἐξ ἐυνώνυμων μου¹⁵ οὐκ ἔστιν ἐμὸν δοῦναι, ἀλλ' οἷς ἡτοίμασται.»

41 Καὶ ἀκούσαντες οἱ δέκα ἤρξαντο ἀγανακτεῖν περὶ Ἰακώβου καὶ Ἰωάννου. **42** Ὁ δὲ Ἰησοῦς προσκαλεσάμενος αὐτοὺς¹⁶ λέγει αὐτοῖς· «Οἶδατε ὅτι οἱ δοκοῦντες ἄρχειν τῶν ἐθνῶν κατακυριεύουσιν αὐτῶν, καὶ οἱ μεγάλοι αὐτῶν κατεξουσιάζουσιν αὐτῶν. **43** Οὐχ οὕτως δὲ ἔσται¹⁷ ἐν ὑμῖν, ἀλλ' ὅς

¹ μαστιγώσουσιν αὐτον καὶ ἐμπτύσουσιν αὐτῷ f³⁵ A,W [94%] HF,RP,CP,TR,OC | 12342 [2%] | ~ 45312 (x)B,C [1%] NU | 12 [2%] | 1345 N | ἐμπτύξουσιν 5 D [0.5%]

² καὶ ἀποκτενοῦσιν αὐτον f³⁵ A,C,N,W [98%] HF,RP,CP,TR,OC | 12 xB [1%] NU | --- D [1%]

³ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ f³⁵ A,N,W (99%) HF,RP,CP,TR,OC | μετὰ τρεῖς ἡμέρας xB,C,D (0.7%) NU | long omission (0.3%)

⁴ οἱ f³⁵ xD,W (67.3%) HF,RP,CP,TR,NU | --- A,N (32.4%) OC | 1 δυο B,C (0.3%)

⁵ λεγοντες f³⁵ A,N,W [98.5%] HF,RP,CP,TR,OC | 1 αὐτῷ xB,C(D) [1.5%] NU

⁶ αἰτησωμεν f³⁵ [93%] HF,RP,CP,TR,OC | 1 σε (A)B,C [1.5%] NU | σε 1 N [5%] | σε ἐρωτησωμεν D [0.5%] | σε αἰτησωμεθα W | long omission x

⁷ ποιησαι με f³⁵ A,N (90.7%) HF,RP,CP,TR,OC | ~ 21 (0.9%) | 1 W (2.5%) | ποιησω C(D) (2.7%) | ποιησω 2 (0.1%) | ~ 2 ποιησω B (0.3%) [NU] | ἵνα ποιησω (2.1%) | long omissions x (0.6%)

⁸ ειπον *rell* | ειπαν B,C,D [0.5%] NU | long omission x

⁹ ἐκ δεξιῶν σου f³⁵ A,D,N,W [99.5%] HF,RP,CP,TR,OC | ~ 312 xB,C [0.5%] NU

¹⁰ ἐξ ἐυνωνυμων σου f³⁵ A,C,N [98.5%] HF,RP,CP,TR,OC | 12 D,W [1%] | ~ 312 x | 1 ἀριστερων B NU | one other variant

¹¹ καὶ f³⁵ A [95%] HF,RP,CP,TR,OC | ἡ xB,C,D,N,W [5%] NU

¹² ειπον *rell* | ειπαν xB,D,W [1%] NU | λεγουσιν [0.5%]

¹³ μεν f³⁵ A,D,N,W [99.5%] HF,RP,CP,TR,OC | --- xB,C [0.5%] NU

¹⁴ καὶ f³⁵ A,C,N [99%] HF,RP,CP,TR,OC | ἡ xB,D,W [1%] NU

¹⁵ μου f³⁵ [45%] TR | --- xA,B,C,D,N,W [55%] HF,RP,CP,OC,NU

¹⁶ ὁ δὲ ἰησους προσκαλεσαμενος αὐτους f³⁵ A,N [97.5%] HF,RP,CP,TR,OC | ~ καὶ 4513 (x)B,C,D [1%] NU | 1234 [1%] | 124 W [0.5%]

¹⁷ εσται f³⁵ A,N (97.5%) HF,RP,CP,TR,OC | εστιν xB,C(D,W) (1.6%) [NU] | εστε (0.8%) |

ἐὰν¹ θέλῃ γενέσθαι μέγας² ἐν ὑμῖν, ἔσται ὑμῶν διάκονος,³ **44** καὶ ὃς ἐὰν⁴ θέλῃ ὑμῶν γενέσθαι⁵ πρῶτος, ἔσται πάντων δοῦλος. **45** Καὶ γὰρ ὁ Υἱὸς τοῦ Ἀνθρώπου οὐκ ἦλθεν διακονηθῆναι, ἀλλὰ διακονῆσαι, καὶ δοῦναι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ λύτρον ἀντὶ πολλῶν.»

Blind Bartimaeus

46 Καὶ ἔρχονται εἰς Ἱεριχῶ.⁶ Καὶ ἐκπορευομένου αὐτοῦ ἀπὸ Ἱεριχῶ, καὶ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ καὶ ὄχλου ἱκανοῦ,⁷ υἱὸς Τιμαίου, Βαρτιμαῖος ὁ⁸ τυφλός, ἐκάθητο παρὰ τὴν ὁδὸν προσαιτῶν.⁹ **47** Καὶ ἀκούσας ὅτι Ἰησοῦς ὁ Ναζωραῖός ἐστιν,¹⁰ ἤρξατο κρᾶζειν καὶ λέγειν, «Ὁ υἱὸς¹¹ Δαυίδ, Ἰησοῦ, ἐλέησόν με.» **48** Καὶ ἐπετίμων αὐτῷ πολλοὶ ἵνα σιωπήσῃ, ὁ δὲ πολλῶ μᾶλλον ἔκραζεν, «Υἱὲ Δαυίδ, ἐλέησόν με.» **49** Καὶ στὰς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτὸν φωνηθῆναι.¹² Καὶ φωνοῦσιν τὸν τυφλόν, λέγοντες αὐτῷ, «Θάρσει, ἔγχειραι,¹³ φωνεῖ σε.» **50** Ὁ δὲ ἀποβαλὼν τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ, ἀναστὰς¹⁴ ἦλθεν πρὸς τὸν Ἰησοῦν. **51** Καὶ ἀποκριθεὶς λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς,¹⁵ «Τί θέλεις ποιήσω σοί;»¹⁶ Ὁ δὲ τυφλὸς εἶπεν αὐτῷ, «Ραββουνί,¹⁷ ἵνα ἀναβλέψω.» **52** Ὁ δὲ¹⁸ Ἰησοῦς εἶπεν

two other variants

- ¹ εαν f³⁵ A,C [98%] HF,RP,CP,TR,OC | αν xB,D(W) [2%] NU (N vacant)
- ² γενεσθαι μεγας f³⁵ A [95%] HF,RP,CP,TR,OC | ~ 21 xB,C(W) [5%] NU | ~ 2 ειναι D
- ³ υμων διακονος f³⁵ xA,B,C,D,W [99%] HF,RP,CP,OC,NU | ~ 21 [0.5%] TR | two other variants [0.5%]
- ⁴ εαν f³⁵ A,C [98%] HF,RP,CP,OC | αν xB,D,W [2%] TR,NU
- ⁵ υμων γενεσθαι f³⁵ A [95%] HF,RP,CP,TR,OC | ε υμιν ειναι xB,C [2.5%] NU | ~ 2 εν υμιν [0.5%] | ~ 21 [0.5%] | 1 ειναι D,W [1%] | 2 [0.5%]
- ⁶ ιεριχω f³⁵ OC | ιεριχω HF,RP,CP,TR,NU (twice)
- ⁷ ικανου f³⁵ A [94%] HF,RP,CP,TR | 1 ο xB,C,D,W [6%] OC,NU
- ⁸ ο f³⁵ A,C [98%] HF,RP,CP,TR | --- xB,D,W [2%] OC,NU
- ⁹ εκαθητο παρα την οδον προσαιτων f³⁵ A,W (99%) HF,RP,CP,TR,OC | 1234 C (0.2%) | ~ (+και x) προσαιτης 1234 (x)B (0.5%) NU | 1234 επαιτων D (0.2%) | two other variants
- ¹⁰ ο ναζωραιος εστιν f³⁵ xA,C (98.5%) HF,RP,CP,TR,OC | 1 ναζωρηνος 3 (0.4%) | 1 ναζαρηνος 3 (D)W (1.1%) NU | ~ 31 ναζαρηνος B | one other variant
- ¹¹ ο υιος f³⁵ A,W [97.5%] HF,RP,CP,TR | 2 D [1.5%] | υιε xB,C [1%] OC,NU
- ¹² αυτον φωνηθηναι f³⁵ A,D,W [95.5%] HF,RP,CP,TR | αυτω 2 [2%] | ~ 21 [1%] | ~ φωνησατε 1 xB,C [1.5%] OC,NU
- ¹³ εγειραι f³⁵ [74%] HF,RP,CP,TR | εγειρε xA,B,C,D,W [25%] OC,NU | εγειρου [1%]
- ¹⁴ αναστας f³⁵ A,C,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC | αναπηδησας xB,D [1%] NU
- ¹⁵ λεγει αυτω ο ιησους f³⁵ A,W [97%] HF,RP,CP,TR,OC | ~ 234 ειπεν xB,C,D [1%] NU | ~ 3412 [1.5%] | two other variants
- ¹⁶ θελεις ποιησω σοι f³⁵ A,D,W [97.5%] HF,RP,CP,TR | ~ 312 xB,C [2.5%] OC,NU
- ¹⁷ ραββουνι f³⁵ [25%] CP | ραββουνι xA,W [73%] HF,RP,OC,NU | ραββονι [1%] TR | ραββουνει B,C [0.5%] | κυριε ραββει D | two other variants [0.5%]
- ¹⁸ ο δε f³⁵ xA,C,D(W) [98.5%] HF,RP,CP,TR | ~ και 1 B [1.5%] OC,NU

αὐτῷ, «Ὑπάγε· ἡ πίστις σου σέσωκέν σε.» Καὶ εὐθέως¹ ἀνέβλεψεν, καὶ ἠκολούθησεν² τῷ Ἰησοῦ³ ἐν τῇ ὁδῷ.

The last week

The 'triumphal' entry—Sunday, 03/31/30 AD

11:1 Καὶ ὅτε ἐγγίζουσιν εἰς Ἱερουσαλήμ,⁴ εἰς Βηθσφαγῆ⁵ καὶ Βηθανίαν, πρὸς τὸ Ὅρος τῶν Ἐλαιῶν, ἀποστέλλει δύο τῶν μαθητῶν αὐτοῦ **2** καὶ λέγει αὐτοῖς· «Ὑπάγετε εἰς τὴν κώμην τὴν κατέναντι ὑμῶν· καὶ εὐθέως⁶ εἰσπορευόμενοι εἰς αὐτὴν εὐρήσετε πῶλον δεδεμένον, ἐφ' ὃν οὐδεὶς ἀνθρώπων⁷ κεκάθικεν. Λύσαντες αὐτὸν ἀγάγετε.⁸ **3** Καὶ ἐάν τις ὑμῖν εἴπῃ, «Τί ποιεῖτε τοῦτο;» εἶπατε ὅτι⁹ «Ὁ Κύριος αὐτοῦ χρειᾶν ἔχει,» καὶ εὐθέως¹⁰ αὐτὸν ἀποστέλλει¹¹ ὧδε.»

4 Ἀπῆλθον δὲ¹² καὶ εὔρον τὸν¹³ πῶλον δεδεμένον πρὸς τὴν¹⁴ θύραν, ἔξω ἐπὶ τοῦ ἀμφοδου, καὶ λύουσιν αὐτόν. **5** Καὶ τινες τῶν ἐκεῖ ἐστώτων¹⁵ ἔλεγον αὐτοῖς, «Τί ποιεῖτε, λύοντες τὸν πῶλον;» **6** Οἱ δὲ εἶπον¹⁶ αὐτοῖς καθὼς ἐνετείλατο^{17,18} ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἀφῆκαν αὐτούς. **7** Καὶ ἤγαγον¹⁹ τὸν πῶλον πρὸς

¹ ευθεως f³⁵ A,C,D,W [99.5%] HF,RP,CP,TR,OC | ευθυς XB [0.5%] NU

² ηκολουθησεν f³⁵ [20%] CP | ηκολουθει XA,B,C,D,W [79%] HF,RP,TR,OC,NU | ηκολουθη [1%]

³ τω ιησου f³⁵ [95%] HF,RP,CP,TR,OC | αυτω XA,B,C,D,W [5%] NU

⁴ ιερουσαλημ f³⁵ A [85%] HF,RP,CP,TR,OC | ιεροσολυμα XB,C,D,W [15%] NU

⁵ βηθσφαγη f³⁵ [95%] HF,RP,CP,OC | βηθφαγη XA,C,W [5%] TR,NU | βηδφαγη B | --- D

⁶ ευθεως f³⁵ A,C,D,W [99.5%] HF,RP,CP,TR,OC | ευθυς XB [0.5%] NU

⁷ ουδεις ανθρωπων f³⁵ D [97%] HF,RP,CP,TR,OC | 12 ουπω XC [1%] | 1 ουπω 2 B [0.5%] NU | ουπω 12 W [1.5%] | ουδεπω 12 [0.5%] | 1 πωποτε 2 A | two other variants [0.5%]

⁸ κεκαθικεν (-ηκεν 2%) λυσαντες αυτον αγαγετε f³⁵ A(D)(W) [99%] HF,RP,CP,TR,OC | εκαθισεν λυσате αυτον και φερετε XB,C [1%] NU

⁹ οτι f³⁵ XA,C,D,W [99.5%] HF,RP,CP,TR,OC,ECM | --- B [0.5%] NU

¹⁰ ευθεως f³⁵ A,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC | ευθυς XB,C,D [1%] NU

¹¹ αυτον αποστελλει f³⁵ A [95%] HF,RP,CP | ~ 21 [0.5%] | 1 αποστελει W [2%] TR | 12 παλιν XD [1%] OC,NU | ~ 2 παλιν 1 B | παλιν 12 C | four other variants [1%]

¹² απηλθον δε f³⁵ A,C,W [96.5%] HF,RP,CP,TR,OC | 1 ουν [1.5%] | ~ και 1 XB [1%] NU | ~ και απελθοντες D [0.5%] | 1 [0.5%]

¹³ τον f³⁵ XC [35%] TR,OC | --- A,B,D,W [65%] HF,RP,CP,NU

¹⁴ την f³⁵ XA,C,D [99%] HF,RP,CP,TR,OC | --- B,W [1%] NU

¹⁵ εστωτων f³⁵ W [40%] CP | εστηκοτων XA,B,C,D [60%] HF,RP,TR,OC,NU

¹⁶ ειπον rell | ειπαν A [1%] NU

¹⁷ εντεειλατο f³⁵ A [98%] HF,RP,CP,TR,OC | ειπεν XB,C,W [1.5%] NU | ειρηκει D

¹⁸ --- rell | αυτοις D,W [20%]

¹⁹ ηγαγον f³⁵ A,D [97.5%] HF,RP,CP,TR,OC | αγουσιν XC,W [2%] | φερουσιν B [0.5%] NU

τὸν Ἰησοῦν, καὶ ἐπέβαλον¹ αὐτῷ τὰ ἱμάτια αὐτῶν, καὶ ἐκάθισεν ἐπ' αὐτῷ.²
8 Πολλοὶ δὲ³ τὰ ἱμάτια αὐτῶν ἔστρωσαν εἰς τὴν ὁδόν, ἄλλοι δὲ στοιβάδας⁴
ἐκοπτον⁵ ἐκ τῶν δένδρων⁶ καὶ ἐστρώννουν εἰς τὴν ὁδόν.⁷ **9** Καὶ οἱ προάγοντες
καὶ οἱ ἀκολουθοῦντες ἔκραζον, λέγοντες·⁸ «Ὡσα-ννά.» «Εὐλογημένος ὁ
ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου.» **10** «Εὐλογημένη ἡ ἐρχομένη βασιλεία ἐν
ὀνόματι Κυρίου⁹ τοῦ πατρὸς ἡμῶν Δαυίδ.» «Ὡσαννά ἐν τοῖς ὑψίστοις.»

11 Καὶ εἰσῆλθεν εἰς Ἱεροσόλυμα ὁ Ἰησοῦς, καὶ¹⁰ εἰς τὸ ἱερόν. Καὶ
περιβλεψάμενος πάντα, ὁψίας ἤδη οὔσης τῆς ὥρας, ἐξῆλθεν εἰς Βηθανίαν
μετὰ τῶν δώδεκα.

A barren fig tree

12 Καὶ τῇ ἐπαύριον, ἐξελθόντων αὐτῶν ἀπὸ Βηθανίας, ἐπείνασεν. **13** Καὶ
ιδὼν συκὴν¹¹ μακρόθεν ἔχουσαν φύλλα, ἦλθεν εἰ ἄρα εὕρησει τι¹² ἐν αὐτῇ.
Καὶ ἐλθὼν ἐπ' αὐτὴν οὐδὲν εὔρεν εἰ μὴ φύλλα, οὐ γὰρ ἦν καιρὸς¹³ σύκων.
14 Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς¹⁴ εἶπεν αὐτῇ, «Μηκέτι ἐκ σοῦ εἰς τὸν αἰῶνα¹⁵
μυθεῖς καρπὸν φάγη.»¹⁶ Καὶ ἤκουον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ.

¹ επεβαλον f³⁵ A [97%] HF,RP,CP,TR,OC | επιβαλλουσιν xB,C,D,W [2%] NU | επιβαλλον [1%] | one other variant

² αυτω f³⁵ A,N,W [97%] HF,RP,CP,TR,OC | αυτον xB,C,D [3%] NU

³ πολλοι δε f³⁵ A,D,N,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC | ~ και 1 xB,C [1%] NU

⁴ στοιβαδας f³⁵ A,C [68%] HF,RP,CP,TR,OC | στιβαδας xB(D) [30%] NU | στυβαδας N | one other variant | long omission W [2%]

⁵ εκοπτον f³⁵ A,C,D,N (97.4%) HF,RP,CP,TR,OC | κοψαντες xB (0.5%) NU | long omissions W (2.1%)

⁶ δενδρων f³⁵ A,D,N (97.2%) HF,RP,CP,TR,OC | αγρων xB,C (0.6%) NU | long omissions W (2.2%)

⁷ και εστρωννουν εις την οδον f³⁵ A(D) (79.8%) HF,RP,CP,TR,OC | 12 εν τη οδω N (17.5%) | --- xB,C (0.6%) NU | long omissions W (2.1%)

⁸ λεγοντες f³⁵ A,D,N,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC | --- xB,C [0.5%] NU | one other variant

⁹ εν ονοματι κυριου f³⁵ A,N [95%] HF,RP,CP,TR,OC | --- xB,C,D,W [5%] NU

¹⁰ ο ιησους και f³⁵ A,N [96.5%] HF,RP,TR,OC | 12 [1.5%] CP | --- xB,C,W [1%] NU | 3 D [1%]

¹¹ συκην f³⁵ [88%] HF,RP,CP,TR | 1 απο A,B,C,N(D,W) [10%] OC,NU | 1 μιαν απο x [0.5%] | 1 μιαν [1.5%]

¹² ευρησει τι f³⁵ [90%] HF,RP,CP,TR | ~ 21 xA,B,C,N(W) [9%] OC,NU | ευρησων 2 [0.5%] | D is wild

¹³ ου γαρ ην καιρος f³⁵ A [98%] HF,RP,CP,TR,OC | 124 N | ~ ο 24 ουκ 3 xB,C [0.5%] NU | 123 ο 4 D,W [0.5%] | ουπω 234 [0.5%]

¹⁴ ο ιησους f³⁵ (W) [90%] HF,RP,CP,TR | --- xA,B,C,D,N [10%] OC,NU | two other variants

¹⁵ εκ σου εις τον αιωνα f³⁵ A,N [97.5%] HF,RP,CP,TR,OC | ~ 34512 xB,C(D)W [1.5%] NU | different word orders [1%]

¹⁶ φαγη f³⁵ D,W [20%] CP | φαγοι xA,B,C,N [80%] HF,RP,TR,OC,NU | two other variants [0.5%]

Jesus 'purifies' the temple (2nd time)—Monday, 04/01/30 AD

15 Καὶ ἔρχονται¹ εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ εἰσελθὼν ὁ Ἰησοῦς² εἰς τὸ ἱερὸν ἤρξατο ἐκβάλλειν τοὺς πωλοῦντας καὶ³ ἀγοράζοντας ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ τὰς τραπέζας τῶν κολλυβιστῶν καὶ τὰς καθέδρας τῶν πωλούντων τὰς περιστερὰς κατέστρεψεν. **16** Καὶ οὐκ ἤφιεν ἵνα τις διενέγκῃ σκεῦος διὰ τοῦ ἱεροῦ. **17** Καὶ ἐδίδασκεν λέγων⁴ αὐτοῖς· «Οὐ γέγραπται ὅτι ὁ οἶκός μου οἶκος προσευχῆς κληθήσεται πᾶσιν τοῖς ἔθνεσιν»; Ὑμεῖς δὲ ἐποιήσατε αὐτὸν⁵ σπήλαιον ληστῶν.»

18 Καὶ ἤκουσαν οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ ἀρχιερεῖς,⁶ καὶ ἐζήτουν πῶς αὐτὸν ἀπολέσουσιν.⁷ ἐφοβοῦντο γὰρ αὐτόν, ὅτι πᾶς⁸ ὁ ὄχλος ἐξεπλήσσετο ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ. **19** Καὶ ὅτε⁹ ὁψὲ ἐγένετο, ἐξεπορεύετο¹⁰ ἔξω τῆς πόλεως.

How to drown a mountain

20 Καὶ πρῶτὶ παραπορευόμενοι,¹¹ εἶδον τὴν συκὴν ἐξηραμμένην ἐκ ῥιζῶν. **21** Καὶ ἀναμνησθεὶς ὁ Πέτρος λέγει αὐτῷ· «Ραββί, ἴδε, ἡ συκὴ ἣν κατηράσω ἐξήρανται.» **22** Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ¹² Ἰησοῦς λέγει αὐτοῖς· «Ἔχετε πίστιν Θεοῦ. **23** Ἀμὴν γὰρ¹³ λέγω ὑμῖν ὅτι ὡς ἂν εἴπῃ τῷ ὄρει τούτῳ, Ἐρθητι καὶ βλήθητι εἰς τὴν θάλασσαν,» καὶ μὴ διακριθῇ ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ ἀλλὰ πιστεύσῃ¹⁴ ὅτι ἃ λέγει¹⁵ γίνεται, ἔσται αὐτῷ ὃ ἐὰν εἴπῃ.¹⁶ **24** Διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν, πάντα ὅσα

¹ ἐρχονται *rell* | 1 παλιν N [1%] OC

² ο ἱησους *f*³⁵ A,N [98%] HF,RP,CP,TR,OC | --- *XB*,C(D)W [2%] NU

³ και *f*³⁵ D [97%] HF,RP,CP,TR | 1 τους *XA*,B,C,N [3%] OC,NU | --- W

⁴ λεγων *f*³⁵ A,D,N,W [98.5%] HF,RP,CP,TR,OC | και ελεγεν *X*(B)C [1.5%] NU

⁵ εποιησατε αυτον *f*³⁵ *XC*(D)N,W [96.5%] HF,RP,CP,TR | ~ 21 A [2.5%] OC | πεποιηκατε 2 B [0.5%] NU | two other variants [0.5%]

⁶ γραμματεις και οι αρχιερεεις *f*³⁵ N [80%] HF,RP,CP,TR | ~ 4231 *XA*,B,C,D,W [19%] NU | 123 φαρισαιοι 234 [0.5%] OC | two other variants [0.5%]

⁷ απολεσουσιν *f*³⁵ [20%] TR | απολεσωσιν *XA*,B,C,D,N,W [80%] HF,RP,CP,OC,NU

⁸ οτι πας *f*³⁵ A,D,N [98.5%] HF,RP,CP,TR,OC | ~ 2 γαρ *XB*,C,W [1.5%] NU

⁹ οτε *f*³⁵ A,D,N [98%] HF,RP,CP,TR,OC | οταν *XB*,C,W [2%] NU

¹⁰ εξεπορευετο *f*³⁵ *XC*,D,N [98%] HF,RP,CP,TR,OC | εξεπορευοντο A,B(W) [2%] NU

¹¹ πρωι παραπορευομενοι *f*³⁵ A,N [97.5%] HF,RP,CP,TR | ~ 21 B,C(D)W [2.5%] OC,NU | ~ παρεπορευετο 1 *X*

¹² ο *rell* | --- [0.5%] TR

¹³ γαρ *f*³⁵ A,C,W [96%] HF,RP,CP,TR,OC,ECM | --- *XB*,D,N [4%] NU

¹⁴ πιστευση *f*³⁵ A,C,D,N,W [95%] HF,RP,TR | πιστευσει [3%] OC | πιστευη *XB* (0.7%) NU | πιστευει (0.7%) CP | four other variants (0.2%)

¹⁵ α λεγει *f*³⁵ A,C,W (98%) HF,RP,CP,TR,OC | ο 2 (0.2%) | 1 λαλει (0.3%) | 1 ειπη (0.1%) | ο λαλει *XB*,N (1.1%) NU | --- D (0.3%)

¹⁶ ο εαν ειπη *f*³⁵ A(D)N (98%) HF,RP,CP,TR,OC | οσα 23 (0.6%) | οτι 23 (0.2%) | --- *XB*,C,W (1.2%) NU

ἂν¹ προσευχόμενοι² αἰτήσθε,³ πιστεύετε ὅτι λαμβάνετε,⁴ καὶ ἔσται ὑμῖν.

25 »Καὶ ὅταν στήκητε⁵ προσευχόμενοι, ἀφίετε, εἴ τι ἔχετε κατὰ τινος, ἵνα καὶ ὁ Πατήρ ὑμῶν, ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ἀφῇ ὑμῖν τὰ παραπτώματα ὑμῶν. **26** Εἰ δὲ ὑμεῖς οὐκ ἀφίετε, οὐδὲ ὁ Πατήρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς⁶ ἀφήσει τὰ παραπτώματα ὑμῶν.»⁷

Jesus' authority questioned—Tuesday, 04/02/30 AD

27 Καὶ ἔρχονται πάλιν εἰς Ἱεροσόλυμα. Καὶ ἐν τῷ ἱερῷ περιπατοῦντος αὐτοῦ, ἔρχονται πρὸς αὐτὸν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι. **28** Καὶ λέγουσιν⁸ αὐτῷ, «Ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιεῖς;» καὶ⁹ «Τίς σοι τὴν ἐξουσίαν ταύτην ἔδωκεν¹⁰ ἵνα ταῦτα ποιῇς;» **29** Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀποκριθεὶς¹¹ εἶπεν αὐτοῖς· «Ἐπερωτήσω ὑμᾶς καὶ ἐγὼ¹² ἓνα λόγον· καὶ ἀποκριθῆτέ μοι, καὶ ἔρῳ ὑμῖν ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιῶ. **30** Τὸ βάπτισμα¹³ Ἰωάννου· ἐξ οὐρανοῦ ἦν ἢ ἐξ ἀνθρώπων;»¹⁴ **31** Καὶ ἐλογίζοντο¹⁵ πρὸς ἑαυτούς, λέγοντες· «Ἐὰν εἰπώμεν, «Ἐξ οὐρανοῦ,» ἔρεϊ, «Διὰ τί οὖν¹⁶ οὐκ ἐπιστεύσατε αὐτῷ;» **32** Ἀλλ' ¹⁷εἰπώμεν, «Ἐξ ἀνθρώπων» —ἐφοβοῦντο τὸν

¹ αν f³⁵ A [97.5%] HF,RP,CP,TR,OC | εαν N [1%] | --- XB,C,D,W [1.5%] NU

² προσευχομενοι f³⁵ A,N,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC | προσευχεσθε και XB,C,D [1%] NU

³ αιτησθε f³⁵ [50%] HF,RP,CP | αιτεισθε XA,B,C,D,W [49%] TR,OC,NU | αιτησησθε [0.5%] | four other readings N [0.5%]

⁴ λαμβανετε f³⁵ A,N (98.1%) HF,RP,CP,TR,OC | ελαβετε XB,C,W (0.7%) NU | ληψεσθε (0.5%) | λημψεσθε D (0.2%) | long omissions (0.5%)

⁵ στηκητε f³⁵ B,N,W [80%] HF,RP,CP,TR,OC | στηκετε A,C,D [20%] NU | στητε X

⁶ ο εν τοις ουρανοις *rell* | --- [1%] OC

⁷ whole verse 26 f³⁵ A(C)(D)(N) [98%] HF,RP,CP,TR,OC,[[ECM]] | --- XB,W [2%] NU (an easy case of homoioteleuton)

⁸ λεγουσιν f³⁵ A,D,N [98.5%] HF,RP,CP,TR,OC | ελεγον P^{45v}XB,C,W [1.5%] NU

⁹ και f³⁵ A,N,W [98%] HF,RP,CP,TR | η XB [1.5%] OC,NU | --- C | long omission D [0.5%]

¹⁰ την εξουσιαν ταυτην εδωκεν f³⁵ A,N [93%] HF,RP,CP,TR | 123 δεδωκεν P^{45v} [2%] | ~ 4123 XB,C [4%] OC,NU | ~ 4312 [1%] | ~ 3124 W | --- D

¹¹ αποκριθεις f³⁵ A,D,N,W [98.5%] HF,RP,CP,TR,OC | --- XB,C [1.5%] NU

¹² υμας και εγω f³⁵ [73%] HF,RP,CP | 1 καγω XD,N,W [25%] TR,OC | ~ καγω 1 A [1.5%] | 1 B,C [0.5%] NU

¹³ βαπτισμα f³⁵ N,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC | 1 το XA,B,C,D [1%] NU

¹⁴ ανθρωπων f³⁵ [18%] | 1 αποκριθητε μοι P⁴⁵XA,B,C,D,N,W [82%] HF,RP,CP,TR,OC,NU

¹⁵ ελογιζοντο f³⁵ A(N) [60%] HF,RP,CP,TR,OC | διελογιζοντο B,C,D,W [40%] NU | προσελογιζοντο X

¹⁶ ουν f³⁵ XB,D,N [94%] HF,RP,CP,TR,OC[NU] | --- A,C,W [6%]

¹⁷ αλλ f³⁵ N [91.5%] HF,RP,CP,ECM | αλλα XA,B,C [1.5%] OC,NU | 1 εαν W [5%] TR | εαν D [1%] | five other variants [1%]

λαόν,¹ ἅπαντες γὰρ εἶχον τὸν Ἰωάννην ὅτι ὄντως² προφήτης ἦν. **33** Καὶ ἀποκριθέντες λέγουσιν τῷ Ἰησοῦ,³ «Οὐκ οἶδαμεν.» Καὶ ὁ Ἰησοὺς ἀποκριθεὶς⁴ λέγει αὐτοῖς, «Οὐδὲ ἐγὼ λέγω ὑμῖν ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιῶ.»

Parable of wicked tenants

12:1 Καὶ ἤρξατο αὐτοῖς ἐν παραβολαῖς λέγειν·⁵ «Ἀμπελῶνα ἐφύτευσεν ἄνθρωπος⁶—καὶ περιέθηκεν φραγμὸν καὶ ὥρυξεν ὑπολήνιον καὶ ὠκοδόμησεν πύργον—καὶ ἐξέδοτο⁷ αὐτὸν γεωργοῖς καὶ ἀπεδήμησεν. **2** Καὶ ἀπέστειλεν πρὸς τοὺς γεωργοὺς τῷ καιρῷ δοῦλον, ἵνα παρὰ τῶν γεωργῶν λάβῃ ἀπὸ τοῦ καρποῦ⁸ τοῦ ἀμπελῶνος. **3** Οἱ δὲ⁹ λαβόντες αὐτόν, ἔδηραν¹⁰ καὶ ἀπέστειλαν κενόν. **4** Καὶ πάλιν ἀπέστειλεν πρὸς αὐτοὺς ἄλλον δοῦλον, κἀκεῖνον λιθοβολήσαντες¹¹ ἐκεφαλαίωσαν,¹² καὶ ἀπέστειλαν ἠτιμωμένον.¹³ **5** Καὶ πάλιν¹⁴ ἄλλον ἀπέστειλεν, κἀκεῖνον ἀπέκτειναν· καὶ πολλοὺς ἄλλους, τοὺς¹⁵ μὲν δαίροντες,¹⁶ τοὺς¹⁷ δὲ ἀποκτενόντες.¹⁸ **6** Ἔτι οὖν¹⁹ ἓνα υἱὸν ἔχων,²⁰

¹ λαον f³⁵ A,D,W (95.1%) HF,RP,CP,TR,OC | οχλον xB,C,N (4.6%) NU | four other variants (0.2%)

² οτι οντως f³⁵ A,W (93.8%) HF,RP,CP,TR | 1 x (3.2%) OC | ~ 21 B,C (0.9%) NU | 2 (0.1%) | ως N (1%) | six combinations with ως (0.7%) | 1 αληθως D | --- (0.1%)

³ λεγουσιν τω ιησου f³⁵ A,D [97.5%] HF,RP,CP,TR,OC | ~ 231 xB,C,N,W [2%] NU | four other variants [0.5%]

⁴ ο ιησους αποκριθεις f³⁵ W [94%] HF,RP,CP,TR,OC | ~ 312 A,D [4%] | 12 xB,C,N [1%] NU | ~ 3 δε 12 [1%]

⁵ λεγειν f³⁵ A,C,D(N) [98%] HF,RP,CP,TR,OC | λαλειν xB,W [2%] NU | one other variant

⁶ εφυτευσεν ανθρωπος f³⁵ A,D [98%] HF,RP,CP,TR,OC | ~ 21 xB,C(N)(W) [2%] NU

⁷ εξεδото f³⁵ D,N,W [98.5%] HF,RP,CP,TR,OC | εξεδετο xA,B,C [1.5%] NU

⁸ του καρπου f³⁵ A,D,W [97.5%] HF,RP,CP,TR,OC | των καρπων xB,C,N [2%] NU | three other variants [0.5%]

⁹ οι δε f³⁵ A,C,N,W [98.5%] HF,RP,CP,TR | και xB,D [1.5%] OC,NU

¹⁰ εδηραν f³⁵ [30%] | εδειραν xA,B,C,D(W) [70%] HF,RP,CP,TR,OC,NU | εδιραν N

¹¹ λιθοβολησαντες f³⁵ A,C,N [97%] HF,RP,CP,TR,OC | λιθοβολισαντες [1.5%] | --- xB,D,W [1.5%] NU

¹² εκεφαλαιωσαν f³⁵ A,C,D,N [98.5%] HF,RP,CP,TR,OC | εκεφαλαιωσαν xB [0.5%] NU | κεφαλαιωσαντες (W) [1%]

¹³ απεστειλαν ητιμωμενον f³⁵ A,C,N [99%] HF,RP,CP,TR,OC | ητιμασαν xB [0.5%] NU | ητιμησαν D | 1 ητιμασμενον W [0.5%] | one other variant

¹⁴ παλιν f³⁵ A,N,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC | --- xB,C,D [1%] NU

¹⁵ τους f³⁵ A,C,N,W [97%] HF,RP,CP,TR | ους xB,D [3%] OC,NU

¹⁶ δαιροντες f³⁵ [30%] CP | δεροντες xA,B,C,D,N,W [70%] HF,RP,TR,OC,NU

¹⁷ τους f³⁵ A,C,N,W [97%] HF,RP,CP,TR | ους xB [3%] OC,NU | αλλους D

¹⁸ αποκτενοντες f³⁵ N [96%] HF,RP,CP | αποκτεννοντες xA,C,D [2%] OC,NU | αποκτεινοντες [1%] TR | αποκτεννυντες B | αποκτινοντες W | four other spellings

¹⁹ ετι ουν f³⁵ A,C,D,N [97.5%] HF,RP,CP,TR,OC | 1 xB [1%] NU | υστερον δε W [0.5%] | υστερον δε 1 [1%]

²⁰ υιον εχων f³⁵ N [97%] HF,RP,CP,TR,OC | ~ 21 A,C,D [1%] | ~ ειχεν 1 xB [1%] NU |

ἀγαπητὸν αὐτοῦ,¹ ἀπέστειλεν καὶ² αὐτὸν πρὸς αὐτοὺς ἔσχατον,³ λέγων ὅτι Ἐντραπήσονται τὸν υἱόν μου. 7 Ἐκεῖνοι δὲ οἱ γεωργοὶ⁴ εἶπον πρὸς ἑαυτοὺς⁵ ὅτι Ὁὗτός ἐστιν ὁ κληρονόμος. Δεῦτε, ἀποκτείνωμεν αὐτόν, καὶ ἡμῶν ἔσται ἡ κληρονομία. 8 Καὶ λαβόντες αὐτὸν ἀπέκτειναν,⁶ καὶ ἐξέβαλον⁷ ἔξω τοῦ ἀμπελῶνος.

9 »Τί οὖν⁸ ποιήσει ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος; Ἐλεύσεται καὶ ἀπολέσει τοὺς γεωργοὺς,⁹ καὶ δώσει τὸν ἀμπελῶνα ἄλλοις. 10 Οὐδὲ τὴν Γραφὴν ταύτην ἀνέγνωτε· Ἀτίθον ὃν ἀπεδοκίμασαν οἱ οἰκοδομοῦντες, οὗτος ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν γωνίας· 11 παρὰ Κυρίου ἐγένετο αὕτη, καὶ ἔστιν θαυμαστὴ ἐν ὀφθαλμοῖς ἡμῶν;» 12 Καὶ ἐζήτουν αὐτὸν κρατῆσαι, καὶ ἐφοβήθησαν τὸν ὄχλον, ἔγνωσαν γὰρ ὅτι πρὸς αὐτοὺς τὴν παραβολὴν εἶπεν. Καὶ ἀφέντες αὐτὸν ἀπῆλθον.

Render to Caesar

13 Καὶ ἀποστέλλουσιν πρὸς αὐτόν τινας τῶν Φαρισαίων καὶ τῶν¹⁰ Ἡρωδιανῶν, ἵνα αὐτὸν ἀγρεύσωσιν λόγῳ. 14 Οἱ δὲ¹¹ ἐλθόντες λέγουσιν αὐτῷ· «Διδάσκαλε, οἶδαμεν ὅτι ἀληθὴς εἶ—καὶ οὐ μέλει σοι περὶ οὐδενός, οὐ γὰρ βλέπεις εἰς πρόσωπον ἀνθρώπων, ἀλλ’ ἐπ’ ἀληθείας τὴν ὁδὸν τοῦ Θεοῦ διδάσκεις¹²—ἐξεστὶν κῆνσον Καίσαρι δοῦναι,¹³ ἢ οὐ; 15 Δῶμεν, ἢ μὴ δῶμεν;» Ὁ δὲ εἰδὼς αὐτῶν τὴν ὑπόκρισιν, εἶπεν αὐτοῖς· «Τί με πειράζετε; Φέρετέ μοι δηνάριον ἵνα ἴδω.» 16 Οἱ δὲ ἥνεγκαν, καὶ λέγει αὐτοῖς, «Τίνος ἡ εἰκὼν αὕτη

12 τον [1%] | αυτον 2 τον W

¹ αυτου f³⁵ P^{45v} A,N,W [98.5%] HF,RP,CP,TR,OC | --- XB,C(D) [1%] NU | εαυτου [0.5%] | one other variant

² και f³⁵ A,C,N [98%] HF,RP,CP,TR,OC | --- XB(D)(W) [2%] NU

³ προς αυτους εσχατον f³⁵ A,N,W (89.3%) HF,RP,CP,TR | 12 (1.6%) | ~ 312 XB,C (8.5%) OC,NU | 1 αυτον 3 (0.4%) | 3 D (0.2%) | one other variant

⁴ γεωργοι *rell* | 1 θεασαμενοι αυτον ερχομενον [3%] OC | ιδοντες αυτον N [1%]

⁵ ειπον προς εαυτους f³⁵ A,N [96%] HF,RP(CP)TR | ~ 231 [1%] OC | ~ 2 αυτους 1 [1.5%] | ~ 23 ειπαν XB,C,W [0.5%] NU | 1 [1%] | ειπαν 23 D

⁶ αυτον απεκτειναν f³⁵ A,D,N,W [98%] HF,RP,CP,TR | ~ 21 XB,C [1%] OC,NU | a different transposition [1%]

⁷ εξεβαλον f³⁵ XW [95%] HF,RP,CP,TR | 1 αυτον A,B,C,D,N [5%] OC,NU

⁸ ουν f³⁵ XA,C,D,N,W [99.5%] HF,RP,CP,TR,OC[NU] | --- B [0.5%]

⁹ γεωργους *rell* | 1 τουτους [0.5%] OC | 1 εκεινους N [2%]

¹⁰ των *rell* | --- CP

¹¹ οι δε f³⁵ A,N,W (98.8%) HF,RP,CP,TR,OC | και XB,C(D) (1.1%) NU | --- (0.1%)

¹² διδασκεις *rell* | 1 ειπε ουν ημιν C,D,N [3%] OC | 1 ειπον ουν ημιν W [1%]

¹³ κηνσον καισαρι δουναι f³⁵ A,N (91.3%) HF,RP,CP,TR | ~ 312 XB,C (4.8%) OC,NU | ~ 132 (1.6%) | ~ 213 (1.3%) | ~ 231 (0.2%) | ~ 3 επικεφαλαιον 2 D (0.3%) | omit one of the three W (0.4%)

καὶ ἡ ἐπιγραφὴ;» Οἱ δὲ εἶπον¹ αὐτῷ,² «Καίσαρος.» **17** Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ³ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, «Ἀποδοτε τὰ Καίσαρος⁴ Καίσαρι, καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ τῷ Θεῷ.» Καὶ ἐθαύμασαν⁵ ἐπ’ αὐτῷ.

A hypothetical situation

18 Καὶ ἔρχονται Σαδδουκαῖοι πρὸς αὐτόν—οἵτινες λέγουσιν ἀνάστα-σιν μὴ εἶναι—καὶ ἐπηρώτησαν⁶ αὐτόν, λέγοντες· **19** «Διδάσκαλε, Μωσῆς⁷ ἔγραψεν ἡμῖν ὅτι ἐάν τις ἀδελφὸς ἀποθάνῃ καὶ καταλίπῃ γυναῖκα καὶ τέκνα μὴ ἀφῆ,⁸ ἵνα λάβῃ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ⁹ καὶ ἐξαναστήσῃ σπέρμα τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ. **20** Ἐπτά¹⁰ ἀδελφοὶ ἦσαν. Καὶ ὁ πρῶτος ἔλαβεν γυναῖκα, καὶ ἀποθνήσκων οὐκ ἀφῆκεν σπέρμα. **21** Καὶ ὁ δεῦτερος ἔλαβεν αὐτήν, καὶ ἀπέθανεν· καὶ οὐδὲ αὐτὸς ἀφῆκεν¹¹ σπέρμα. Καὶ ὁ τρίτος ὡσαύτως. **22** Καὶ ἔλαβον αὐτήν οἱ ἑπτὰ, καὶ¹² οὐκ ἀφῆκαν σπέρμα. Ἐσχάτη¹³ πάντων ἀπέθανεν καὶ ἡ γυνή.¹⁴ **23** Ἐν τῇ¹⁵ ἀναστάσει, ὅταν ἀναστῶσιν,¹⁶ τίνας αὐτῶν ἔσται γυνή;—οἱ γὰρ ἑπτὰ ἔσχον αὐτήν γυναῖκα.»

¹ ειπον P⁴⁵ *rell* | ειπαν $\aleph$ B,C(D)W [1%] NU | λεγουσιν A [0.5%]

² αυτω *rell* | --- P^{45v}W [2%] OC

³ και αποκριθεις ο f³⁵ A,N [98%] HF,RP,CP,TR,OC | 3 δε $\aleph$ B,C [1%] NU | 2 δε 3 D | 12 W [0.5%] | two other variants

⁴ αποδοτε τα καισαρος f³⁵ A(D)N [94%] HF,RP,CP,TR,OC | ~ 231 $\aleph$ B,C,W [1%] NU | 1 ουν 23 [5%]

⁵ εθαυμασαν f³⁵ A,C,N,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC | εξεθαυμαζον $\aleph$ B [0.5%] NU | εθαυμαζον [0.5%] | εθαυμαζοντο D

⁶ επηρωτησαν f³⁵ A,N,W [98%] HF,RP,CP,TR | επηρωτων $\aleph$ B,D [2%] OC,NU | επηρωτων C

⁷ μωσης f³⁵ A,C [94%] HF,RP,CP,TR | μουσης $\aleph$ B,D,N,W [6%] OC,NU

⁸ τεκνα μη αφη f³⁵ A,D [98.5%] HF,RP,CP,TR,OC | ~ 231 $\aleph$ C | τεκνον 23 W [1%] | ~ 23 τεκνον B [0.5%] NU (N vacant)

⁹ αυτου f³⁵ A,D [97%] HF,RP,CP,TR,OC | --- $\aleph$ B,C,W [3%] NU

¹⁰ επτα *rell* | 1 ουν (D) [2%] OC, some TRs | 1 δε [0.5%]

¹¹ και ουδε αυτος αφηκεν f³⁵ A,W (94.1%) HF,RP,CP,TR | 123 ουκ 4 D,OC | 12 ουτος 4 (2.6%) | μη καταλιπων $\aleph$ B,C (0.8%) NU | 1 ουκ 4 (0.6%) | long omissions (1.9%) (OC has small print)

¹² και (-κ. D) ελαβον αυτην (+ωσαυτως και A 1%) οι επτα και f³⁵ (A)(D) [98%] HF,RP,CP,TR,OC | 145 $\aleph$ B,C [1%] NU | 456 W | 1456 [0.5%]

¹³ εσχατη f³⁵ A [90%] HF,RP,CP,TR,OC | εσχατον $\aleph$ B,C,W [10%] NU | --- D | one other variant

¹⁴ απεθανεν και η γυνη f³⁵ A [97.5%] HF,RP,CP,TR,OC | ~ 2341 $\aleph$ B,C,D(W) [2.5%] NU

¹⁵ τη f³⁵ $\aleph$ B,C (62.4%) HF,RP,CP,NU | 1 ουν A (33.6%) TR,OC | ~ ουν D,W (2.9%) | γουν (0.3%) | long omission (0.7%)

¹⁶ οταν αναστωσιν f³⁵ A (97.2%) HF,RP,CP,TR,OC[NU] | --- $\aleph$ B,C,D,W (2.1%) | long omission (0.7%)

24 Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς·¹ «Οὐ διὰ τοῦτο πλανᾶσθε, μὴ εἰδότες τὰς Γραφὰς μηδὲ τὴν δύναμιν τοῦ Θεοῦ; 25 Ὅταν γὰρ ἐκ νεκρῶν ἀναστῶσιν, οὔτε γαμοῦσιν οὔτε γαμίσκονται,² ἀλλ' εἰσὶν ὡς ἄγγελοι³ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. 26 Περὶ δὲ τῶν νεκρῶν, ὅτι ἐγείρονται, οὐκ ἀνέγνωτε ἐν τῇ βίβλῳ Μωϋσέος,⁴ ἐπὶ τοῦ⁵ βάτου, ὡς⁶ εἶπεν αὐτῷ ὁ Θεός, λέγων, «Ἐγὼ ὁ Θεὸς Ἀβραάμ, καὶ ὁ⁷ Θεὸς Ἰσαάκ, καὶ ὁ⁸ Θεὸς Ἰακώβ»; 27 Οὐκ ἔστιν ὁ⁹ Θεὸς νεκρῶν, ἀλλὰ Θεὸς¹⁰ ζώντων. Ὑμεῖς οὖν¹¹ πολὺ¹² πλανᾶσθε.»

The greatest commandment

28 Καὶ προσελθὼν εἰς τῶν γραμματέων, ἀκούσας αὐτῶν συζητούντων, εἰδὼς¹³ ὅτι καλῶς αὐτοῖς ἀπεκρίθη,¹⁴ ἐπηρώτησεν αὐτόν, «Ποία ἐστὶν πρώτη πασῶν ἐντολῆ;»¹⁵ 29 Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀπεκρίθη αὐτῷ¹⁶ ὅτι «Πρώτη πασῶν τῶν ἐντολῶν.¹⁷ Ἐκούε, Ἰσραήλ, Κύριος ὁ Θεὸς ὑμῶν,¹⁸ Κύριος εἷς ἐστίν· 30 καὶ ἀγαπήσεις Κύριον τὸν Θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου καὶ ἐξ ὅλης τῆς διανοίας σου καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος σου.» Αὕτη

¹ και αποκριθεις ο ιησους ειπεν αυτοις f³⁵ A [97%] HF,RP,CP,TR,OC | ~ 2 δε 3456 D,W [2%] | ~ εφη 634 NB,C [1%] NU

² γαμίσκονται f³⁵ W [94%] HF,RP,TR | εκγαμίσκονται A [0.5%] CP | εκγαμίζονται [1%] | γαμίζονται NB,C [2.5%] OC,NU | γαμίζουσιν D

³ αγγελοι f³⁵ NC,D [85%] NU | 1 οι A [10%] HF,RP,CP,TR,OC | οι 1 W (0.2%) | οι 1 οι B (1%) | 1 θεου (3.1%) | 1 θεου οι (0.6%) | two other variants (0.2%) (OC is in small print)

⁴ μωυσεος f³⁵ [20%] | μωυσεως NB,D,W [50%] OC,NU | μωσεως A,C [30%] HF,RP,CP,TR

⁵ του f³⁵ NA,B,C [80%] HF,RP,CP,OC,NU | της D,W [20%] TR

⁶ ως f³⁵ A,D,W [97%] HF,RP,CP,TR | πως NB,C [2.5%] OC,NU | --- [0.5%]

⁷ ο f³⁵ NA,C [99.5%] HF,RP,CP,TR,OC[NU] | --- B,D,W [0.5%]

⁸ ο f³⁵ P^{45v} NA,C [99.5%] HF,RP,CP,TR,OC[NU] | --- B,D,W [0.5%]

⁹ ο f³⁵ NA,C [97%] HF,RP,CP,TR,OC | --- B,D,W [3%] NU

¹⁰ νεκρων αλλα θεος f³⁵ [40%] HF,RP,TR | 12 NA,B,C,D,W [60%] OC,NU | ~ 312 CP

¹¹ υμεις ουν f³⁵ A,D (98%) HF,RP,CP,TR,OC | 1 δε (1%) | 1 (0.2%) | --- NB,C,W (0.8%) NU

¹² πολυ f³⁵ NA,B,C,D,W (89.6%) HF,RP,CP,TR,OC,NU | πολλοι (6.7%) | πολλα (0.8%) | --- (2.9%)

¹³ ειδως f³⁵ A,B [96%] HF,RP,CP,TR | ιδων NC,W [4%] OC,NU | και ειδων D

¹⁴ αυτοις απεκριθη f³⁵ A,D [95%] HF,RP,TR,OC | ~ 21 NB,C,W [4%] NU | 2 [1%] CP

¹⁵ πρωτη πασων εντολη f³⁵ [18%] CP,TR | 1 παντων 3 A [78%] HF,RP,OC | ~ 31 παντων NB,C [1%] NU | 13 W [1.5%] | ~ 31 D [0.5%] | several other word orders [1%]

¹⁶ ο δε ιησους απεκριθη αυτω f³⁵ A,C [97%] HF,RP,CP,TR,OC | 123 ειπεν 5 [1.5%] | 12 ειπεν 5 W [0.5%] | ~ 413 NB [0.5%] NU | αποκριθεις 213 ειπεν 5 D | five other variants [0.5%]

¹⁷ πασων των εντολων f³⁵ [18%] CP,TR | παντων 23 [25%] HF,RP | παντων 3 [2%] | παντων εντολη A [50%] OC | παντων (D,W) [2%] | εστιν NB [0.5%] NU | παντων εντολη εστιν αυτη C | 1 εντολη [0.5%] | παντων 3 εστιν [0.5%] | παντων 23 εστιν [0.5%] | three other variants [0.5%]

¹⁸ υμων f³⁵ [18%] | ημων NA,B,C,D,W [81%] HF,RP,CP,TR,OC,NU | σου [1%]

πρώτη ἐντολή.¹ **31** Καὶ² δευτέρα ὁμοία³ αὕτη⁴ «Ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν.»⁵ Μείζων τούτων ἄλλη ἐντολή οὐκ ἔστιν.»

32 Καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ γραμματεὺς· «Καλῶς, διδάσκαλε· ἐπ’ ἀληθείας εἶπας⁶ ὅτι εἷς ἐστιν,⁷ καὶ οὐκ ἔστιν ἄλλος πλὴν αὐτοῦ. **33** Καὶ τὸ ἀγαπᾶν αὐτὸν ἐξ ὅλης τῆς καρδίας καὶ ἐξ ὅλης τῆς συνέσεως καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς⁸ καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος, καὶ τὸ ἀγαπᾶν τὸν πλησίον ὡς ἐαυτόν, πλεῖον⁹ ἐστὶν πάντων τῶν ὀλοκαυτωμάτων καὶ¹⁰ θυσιῶν.» **34** Καὶ ὁ Ἰησοῦς, ἰδὼν αὐτὸν¹¹ ὅτι νουνεχῶς ἀπεκρίθη, εἶπεν αὐτῷ, «Οὐ μακρὰν εἶ ἀπὸ τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ.» Καὶ οὐδεὶς οὐκέτι ἐτόλμα αὐτὸν ἐπερωτῆσαι.

Is the Christ David's son?

35 Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς ἔλεγεν, διδάσκων ἐν τῷ ἱερῷ· «Πῶς λέγουσιν οἱ γραμματεῖς ὅτι ὁ Χριστὸς υἱὸς ἐστὶν Δαυὶδ;¹² **36** Αὐτὸς γὰρ¹³ Δαυὶδ εἶπεν ἐν¹⁴ Πνεύματι¹⁵ Ἁγίῳ· «Λέγει¹⁶ ὁ¹⁷ Κύριος τῷ Κυρίῳ μου, «Κάθου ἐκ δεξιῶν μου, ἕως ἄν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον¹⁸ τῶν ποδῶν σου.» > **37** Αὐτὸς οὖν¹⁹ Δαυὶδ λέγει αὐτὸν «Κύριον» καὶ πόθεν υἱὸς αὐτοῦ ἐστίν;»²⁰ Καὶ ὁ²¹ πολὺς ὄχλος ἤκουεν αὐτοῦ ἡδέως.

¹ αὕτη πρώτη ἐντολή f³⁵ A,D (85.3%) HF,RP,CP,TR,OC | 1 ἐστὶν 23 (0.4%) | 12 πάντων 3 (12.3%) | 12 πασῶν 3 (0.4%) | 12 W (0.2%) | --- XB (1.1%) NU | long omissions (0.3%)

² καὶ rell | δε D [1.5%] | --- XB [0.5%] NU

³ ὁμοία f³⁵ A,D [99.5%] HF,RP,CP,TR,OC | --- (X)B [0.5%] NU | ὁμοίως W (C and N vacant)

⁴ αὕτη f³⁵ RP,CP,TR,OC,NU | αὐτὴ HF

⁵ σεαυτὸν rell | εαυτὸν [25%] OC

⁶ εἶπας rell | εἶπες XD [1%] ECM

⁷ ἐστὶν f³⁵ XA,B [94.5%] HF,RP,CP,OC,NU | 1 θεός (W) [1.5%] TR | 1 ο θεός D [4%]

⁸ καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς f³⁵ A(D) [98%] HF,RP,CP,TR,OC | --- XB,W [2%] NU

⁹ πλεον f³⁵ A,D,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC | περισσοτερον XB [1%] NU

¹⁰ καὶ f³⁵ A,B,D,W [85%] HF,RP,CP,OC,NU | 1 τῶν X [15%] TR

¹¹ αὐτὸν f³⁵ A,B [97%] HF,RP,CP,TR[NU] | --- XD,W [3%] OC

¹² ἐστὶν δαυὶδ f³⁵ A,W [93%] HF,RP,CP,TR | ~ 21 XB,D [5%] OC,NU | 1 τοῦ 2 [2%]

¹³ γὰρ f³⁵ A [99%] HF,RP,CP,TR,OC | --- XB,W [1%] NU | ~ καὶ (D)

¹⁴ ἐν f³⁵ A,W [98%] HF,RP,CP,OC | 1 τῷ XD [1.5%] TR,NU | τῷ B

¹⁵ πνεύματι f³⁵ A,W [98%] HF,RP,CP,OC | 1 τῷ XB,D [2%] TR,NU

¹⁶ λέγει f³⁵ A,D [60%] HF,RP,CP,OC | εἶπεν XB,W [40%] TR,NU

¹⁷ ο f³⁵ XA,W [99.8%] HF,RP,CP,TR,OC,ECM | --- B,D NU

¹⁸ υποπόδιον f³⁵ XA [99.5%] HF,RP,CP,TR,OC | υποκατω B,D,W [0.5%] NU

¹⁹ οὖν f³⁵ A [99%] HF,RP,CP,TR,OC | --- XB,D,W [1%] NU

²⁰ υἱὸς αὐτοῦ ἐστὶν f³⁵ XA,W [98.5%] HF,RP,CP,TR,OC | ~ 231 B [0.5%] NU | ~ 312 D | six other variants [1%]

²¹ ο f³⁵ A,B [99%] HF,RP,TR,OC[NU] | --- XD,W [1%] CP

Down with hypocrisy!

38 Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς ἐν τῇ διδαχῇ αὐτοῦ·¹ «Βλέπετε ἀπὸ τῶν γραμματέων, τῶν θελόντων ἐν στολαῖς περιπατεῖν καὶ ἀσπασμοὺς ἐν ταῖς ἀγοραῖς, **39** καὶ πρωτοκαθεδρίας ἐν ταῖς συναγωγαῖς, καὶ πρωτοκλισίας² ἐν τοῖς δείπνοις· **40** οἱ κατεσθίοντες τὰς οἰκίας τῶν χηρῶν, καὶ προφάσει μακρὰ προσευχόμενοι. Οὗτοι λήψονται³ περισσότερον κρῖμα.»

A widow's offering

41 Καὶ καθίσας ὁ Ἰησοῦς⁴ κατέναντι⁵ τοῦ γαζοφυλακίου ἐθεώρει πῶς ὁ ὄχλος βάλλει χαλκὸν εἰς τὸ γαζοφυλάκιον. Καὶ πολλοὶ πλούσιοι ἔβαλον⁶ πολλά. **42** Καὶ ἐλθοῦσα μία χήρα πτωχὴ ἔβαλεν λεπτὰ δύο, ὃ ἐστὶν κοδράντης. **43** Καὶ προσκαλεσάμενος τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ λέγει⁷ αὐτοῖς· «Ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ἡ χήρα αὕτη ἡ πτωχὴ⁸ πλεῖον πάντων βέβληκεν⁹ τῶν βαλλόντων¹⁰ εἰς τὸ γαζοφυλάκιον· **44** πάντες γὰρ ἐκ τοῦ περισσεύοντος αὐτοῖς ἔβαλον, αὕτη δέ, ἐκ τῆς ὑστερήσεως αὐτῆς, πάντα ὅσα εἶχεν ἔβαλεν, ὅλον τὸν βίον αὐτῆς.»

The temple will be destroyed

13:1 Καὶ ἐκπορευομένου αὐτοῦ ἐκ τοῦ ἱεροῦ, λέγει αὐτῷ εἰς¹¹ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ· «Διδάσκαλε, ἴδε, ποταποὶ λίθοι καὶ ποταπαὶ οἰκοδομαί.» **2** Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς¹² εἶπεν αὐτῷ· «Βλέπεις ταύτας τὰς μεγάλας οἰκοδομάς; Οὐ μὴ ἀφεθῇ ὧδε¹³ λίθος ἐπὶ λίθῳ,¹⁴ ὃς οὐ μὴ καταλυθῇ.»

The Olivet Discourse

The end of the age

3 Καὶ καθημένου αὐτοῦ εἰς τὸ Ὅρος τῶν Ἑλαιῶν κατέναντι τοῦ ἱεροῦ, ἐπηρώτων¹⁵ αὐτὸν κατ' ἰδίαν Πέτρος καὶ Ἰάκωβος καὶ Ἰωάννης καὶ Ἀνδρέας·

¹ ἐλεγεν αυτοις εν τη διδαχη αυτου f³⁵ A [97.5%] HF,RP,CP,TR,OC | 13456 W [1%]
| ~ 345612 [0.5%] | ~ 34561 NB [0.5%] NU | διδασκων 12 (D) [0.5%]

² πρωτοκλισιας rell | πρωτοκλησιας A [6%] CP | πρωτοκλισιας [2%]

³ ληψονται rell | λημψονται NA,B,D,W [1.5%] NU

⁴ ο ιησους f³⁵ A(D)W [99%] HF,RP,CP,TR,OC | --- NB [1%] NU

⁵ κατεναντι rell | απεναντι B (10.9%) | κατενωπιον (0.3%)

⁶ εβαλον f³⁵ [25%] CP | εβαλλον A,B(D)W [75%] HF,RP,TR,OC,NU | εξεβαλλον N

⁷ λεγει f³⁵ W [94%] HF,RP,TR | ειπεν NA,B,D [6%] CP,OC,NU

⁸ αυτη η πτωχη rell | ~ 231 D [1%] OC

⁹ βεβληκεν f³⁵ W (89.7%) HF,RP,CP,TR | εβαλεν A,B,D (10.3%) OC,NU | εβαλλεν N

¹⁰ βαλλοντων f³⁵ NA,B,D [93%] HF,RP,CP,OC,NU | βαλοντων [6%] TR | --- W [1%] | one other variant

¹¹ εις rell | 1 εκ A,D [8%] CP

¹² αποκριθεις ο ιησους f³⁵ A(D) [57%] CP | ~ 231 [41.5%] HF,RP,TR,OC | 23 NB [1%]
NU | 1 W [0.5%]

¹³ ωδε f³⁵ NB,D,W (21.1%) OC,NU | --- A (78.9%) HF,RP,CP,TR

¹⁴ λιθω f³⁵ A,D [75%] HF,RP,CP,TR | λιθον NB,W [25%] OC,NU

¹⁵ επηρωτων f³⁵ D [97.5%] HF,RP,CP,TR,OC | επερωτων A [0.5%] | επηρωτα NB,W

4 «Εἰπέ¹ ἡμῖν, πότε ταῦτα ἔσται; Καὶ τί τὸ σημεῖον ὅταν μέλλῃ πάντα ταῦτα συντελεῖσθαι;»² 5 Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀποκριθεὶς³ αὐτοῖς ἤρξατο λέγειν·⁴ «Βλέπετε μή τις ὑμᾶς πλανήσῃ. 6 Πολλοὶ γὰρ⁵ ἐλεύσονται ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, λέγοντες ὅτι «Εἰγὼ εἰμι,» καὶ πολλοὺς πλανήσουσιν. 7 Ὅταν δὲ ἀκούσητε πολέμους καὶ ἀκοὰς πολέμων, μὴ θροεῖσθε· δεῖ γὰρ⁶ γενέσθαι, ἀλλ' οὐπω τὸ τέλος. 8 Ἐγερθήσεται γὰρ ἔθνος ἐπὶ⁷ ἔθνος, καὶ βασιλεία ἐπὶ βασιλείαν· καὶ⁸ ἔσονται σεισμοὶ κατὰ τόπους, καὶ⁹ ἔσονται λιμοὶ καὶ ταραχαί.¹⁰ Ἀρχαί¹¹ ὠδίνων ταῦτα.

9 »Βλέπετε δὲ ὑμεῖς ἑαυτούς, παραδώσουσιν γὰρ¹² ὑμᾶς εἰς συνέδρια καὶ εἰς συναγωγὰς¹³ δαρήσεσθε, καὶ ἐπὶ ἡγεμόνων καὶ βασιλέων ἀχθήσεσθε¹⁴ ἕνεκεν ἐμοῦ, εἰς μαρτύριον αὐτοῖς. 10 Καί, εἰς πάντα τὰ ἔθνη δεῖ πρῶτον¹⁵ κηρυχθῆναι τὸ εὐαγγέλιον. 11 Ὅταν δὲ¹⁶ ἄγωνισιν¹⁷ ὑμᾶς παραδιδόντες, μὴ προμεριμνᾶτε τί λαλήσετε¹⁸ μηδὲ μελετᾶτε.¹⁹ Ἀλλ' ὁ ἐὰν δοθῇ ὑμῖν ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ, τοῦτο λαλεῖτε, οὐ γὰρ ἐστε ὑμεῖς²⁰ οἱ λαλοῦντες, ἀλλὰ τὸ Πνεῦμα τὸ

[1.5%] NU | three other variants [0.5%]

¹ εἶπε f³⁵ A [98%] HF,RP,CP,TR,OC | εἶπον xB,D,W [2%] NU

² παντα ταυτα συντελεισθαι f³⁵ D [40%] HF,RP,TR,OC | ~ 213 A [57.5%] CP | ~ 231 xB [0.5%] NU | 23 W [1.5%] | 13 [0.5%]

³ αποκριθεις f³⁵ A(D,W) [99%] HF,RP,CP,TR,OC | --- xB [1%] NU | two other variants

⁴ αυτοις ηρξατο λεγειν f³⁵ A(W) [95%] HF,RP,CP,TR | ~ 231 xB [2.5%] OC,NU | ~ 213 [1%] | 23 [0.5%] | ~ ειπεν 1 D [1%] | two other variants

⁵ γαρ f³⁵ A,D [99.5%] HF,RP,CP,TR,OC | --- xB,W [0.5%] NU

⁶ γαρ f³⁵ A,D [99.5%] HF,RP,CP,TR,OC | --- xB,W [0.5%] NU

⁷ επι f³⁵ A,D,W [97%] HF,RP,CP,TR,OC | επ xB [3%] NU | one other variant

⁸ και f³⁵ A [99.5%] HF,RP,CP,TR,OC | --- xB,D,W [0.5%] NU

⁹ και f³⁵ A(D) [99%] HF,RP,CP,TR,OC | --- B(W) [0.5%] NU | x omits five words [homoioteleuton]

¹⁰ λιμοι και ταραχαι f³⁵ (96.8%) HF,RP,CP,TR,OC | λοιμοι 23 (1.5%) | 12 λοιμοι (0.4%) | 12 λοιμοι 23 (0.5%) | 12 W (0.1%) | ~ 321 (0.1%) | 1 καταραχαι A | 1 B(D) (0.5%) NU | three other variants (0.2%) | long omission x

¹¹ αρχαι f³⁵ A [75%] HF,RP,CP,TR,OC | αρχη xB,D [25%] NU | --- W

¹² γαρ f³⁵ xA [98.5%] HF,RP,CP,TR,OC | --- B [0.5%] NU | και W [0.5%] | ειτα D [0.5%] | one other variant

¹³ εις συναγωγας *rell* | εν ταις συναγωγαις αυτων [0.5%] OC

¹⁴ αχθησεσθε f³⁵ [20%] some TRs | σταθησεσθε xA,B,D,W [80%] HF,RP,CP,TR,OC,NU

¹⁵ δει πρωτον f³⁵ A [98.5%] HF,RP,CP,TR,OC | ~ 21 B,D [1%] NU | ~ προς τον λαον 1 x | ~ 2 δε 1 W [0.5%]

¹⁶ οταν δε f³⁵ A,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC | ~ και 1 xB,D [1%] NU

¹⁷ αγωνισιν f³⁵ xA,B,D,W [70%] NU | αγωνωσιν [30%] HF,RP,CP,TR,OC | one other variant

¹⁸ λαλησετε f³⁵ [40%] | λαλησητε xA,B,D,W [60%] HF,RP,CP,TR,OC,NU

¹⁹ μηδε μελετατε f³⁵ A [98%] HF,RP,CP,TR,OC | --- xB,D,W [2%] NU

²⁰ εστε υμεις *rell* | ~ 21 [3%] OC

Ἅγιον.

12 »Παραδώσει δὲ¹ ἀδελφὸς ἀδελφὸν εἰς θάνατον καὶ πατὴρ τέκνον, καὶ ἐπαναστήσονται τέκνα ἐπὶ γονεῖς καὶ θανατώσουσιν αὐτούς. **13** Καὶ ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ πάντων διὰ τὸ ὄνομά μου· ὁ δὲ ὑπομείνας εἰς τέλος, οὗτος σωθήσεται.

The Great Tribulation

14 »Ὅταν δὲ ἴδητε τὸ βδέλυγμα τῆς ἐρημώσεως, τὸ ρηθὲν ὑπὸ Δανιὴλ τοῦ προφήτου,² ἐστὼς³ ὅπου οὐ δεῖ—ὁ ἀναγινώσκων νοεῖτω—«τότε οἱ ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ φευγέτωσαν εἰς τὰ ὄρη. **15** Ὁ δὲ⁴ ἐπὶ τοῦ δώματος μὴ καταβάτω εἰς τὴν οἰκίαν,⁵ μηδὲ εἰσελθέτω⁶ ἄραι τι ἐκ τῆς οἰκίας αὐτοῦ. **16** Καὶ ὁ εἰς τὸν ἀγρὸν ὦν⁷ μὴ ἐπιστρεψάτω εἰς τὰ ὀπίσω ἄραι τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ. **17** Οὐαὶ δὲ ταῖς ἐν γαστρὶ ἐχούσαις καὶ ταῖς θηλαζούσαις ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις. **18** Προσεύχεσθε δὲ ἵνα μὴ γένηται ἡ φυγὴ ὑμῶν⁸ χειμῶνος· **19** ἔσονται γὰρ αἱ ἡμέραι ἐκεῖναι θλίψεις οἷα οὐ γέγονεν τοιαύτη ἀπ' ἀρχῆς κτίσεως ἕως⁹ ἔκτισεν ὁ Θεὸς ἕως τοῦ νῦν, καὶ οὐ μὴ γένηται. **20** Καὶ εἰ μὴ Κύριος ἐκολόβωσεν¹⁰ τὰς ἡμέρας,¹¹ οὐκ ἂν ἐσώθη πᾶσα σὰρξ· ἀλλὰ διὰ τοὺς ἐκλεκτούς, οὓς ἐξελέξατο, ἐκολόβωσεν τὰς ἡμέρας.

21 »Τότε¹² ἂν τις ὑμῖν εἴπῃ, «Ἰδοὺ,¹³ ὧδε ὁ Χριστός,»¹⁴ «Ἰδοὺ,¹⁵ ἐκεῖ,» μὴ πιστεύσητε.¹⁶ **22** Ἐγερθήσονται γὰρ ψευδόχριστοι καὶ ψευδοπροφήται, καὶ δώσουσιν σημεῖα καὶ τέρατα πρὸς τὸ ἀποπλανᾶν, εἰ δυνατόν, καὶ¹⁷ τοὺς

¹ παραδώσει δε f³⁵ A, W [99%] HF, RP, CP, TR, OC | ~ και 1 XB, D [0.5%] NU | 1 [0.5%] | two other variants

² το ρηθεν υπο δανιηλ του προφητου f³⁵ A [97%] HF, RP, CP, TR, OC | 12 δια 456 [2%] | --- XB, D, W [1%] NU

³ εστως f³⁵ [95.5%] HF, RP, OC | εστος A [2%] CP, TR | εστηκοτα XB [0.5%] NU | εστηκος D [0.5%] | στηκον W [1.5%]

⁴ δε f³⁵ XA, W [97.5%] HF, RP, CP, TR, OC [NU] | --- B [1.5%] | ~ και D [1%]

⁵ εις την οικιαν f³⁵ A, D, W (96.3%) HF, RP, CP, TR, OC | επι 23 (0.2%) | 13 (0.4%) | 123 αυτου (0.6%) | --- XB (2.6%) NU

⁶ εισελθετω rell | εισελθατω XA, D [1%] NU

⁷ ων f³⁵ A, W [98%] HF, RP, CP, TR, OC | --- XB, D [2%] NU

⁸ η φυγη υμων f³⁵ A [98.5%] HF, RP, CP, TR, OC | --- XB(D)W [0.5%] NU | ταυτα [1%]

⁹ ης f³⁵ A, W [98.5%] HF, RP, CP, TR, OC | ην XB, C [1%] NU | --- D [0.5%] | one other variant

¹⁰ κυριος εκολοβωσεν f³⁵ A, C, D [97.5%] HF, RP, CP, TR | ~ 21 XB [1%] OC, NU | 2 W [0.5%] | ο θεος 2 [1%] | one other variant

¹¹ ημερας rell | 1 εκεινας [25%]

¹² τοτε f³⁵ [25%] RP | και 1 XA, B, C, D, W [75%] HF, CP, TR, OC, NU

¹³ ιδου rell | ιδε XB [1%] NU

¹⁴ χριστος f³⁵ X(W) [65%] OC, NU | 1 η A, C, D [35%] HF, RP, CP, TR | 1 και B

¹⁵ ιδου f³⁵ A(W) [98%] HF, RP, CP, TR, OC | ιδε (X)B(D) [1%] NU | --- C [1%]

¹⁶ πιστευσητε f³⁵ [95%] TR | πιστευετε XA, B, C, D, W [5%] HF, RP, CP, OC, NU

¹⁷ και f³⁵ A, C, W [99.5%] HF, RP, CP, TR, OC | --- XB, D [0.5%] NU

ἐκλεκτούς. **23** Ὑμεῖς δὲ βλέπετε· ἰδού,¹ προεῖρηκα ὑμῖν πάντα.²

The return of Christ

24 »Ἄλλ’³ ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις, μετὰ τὴν θλίψιν ἐκείνην, <ὁ ἥλιος σκοτισθῆσεται, καὶ ἡ σελήνη οὐ δώσει τὸ φέγγος αὐτῆς· **25** καὶ οἱ ἀστέρες τοῦ οὐρανοῦ ἔσονται ἐκπίπτοντες,⁴ καὶ αἱ δυνάμεις αἱ ἐν τοῖς οὐρανοῖς σαλευθήσονται.> **26** Καὶ τότε ὄψονται τὸν Υἱὸν τοῦ Ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐν νεφέλαις μετὰ δυνάμεως πολλῆς καὶ δόξης.⁵ **27** Καὶ τότε ἀποστελεῖ τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ⁶ καὶ ἐπισυνάξει τοὺς ἐκλεκτοὺς αὐτοῦ⁷ ἐκ τῶν τεσσάρων ἀνέμων, ἀπ’ ἄκρου⁸ γῆς ἕως ἄκρου⁹ οὐρανοῦ.

Parable of the fig tree

28 »Ἀπὸ δὲ τῆς συκῆς μάθετε τὴν παραβολήν· ὅταν ἤδη ὁ κλάδος αὐτῆς¹⁰ ἀπαλὸς γένηται¹¹ καὶ ἐκφύῃ τὰ φύλλα, γινώσκεται¹² ὅτι ἐγγὺς τὸ θέρος ἐστίν. **29** Οὕτως καὶ ὑμεῖς, ὅταν ταῦτα ἴδητε¹³ γινόμενα, γινώσκετε ὅτι ἐγγὺς ἐστίν—ἐπὶ θύραις. **30** Ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι οὐ μὴ παρέλθῃ ἡ γενεὰ αὕτη μέχρις οὗ πάντα ταῦτα¹⁴ γένηται. **31** Ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ παρελεύσεται,¹⁵ οἱ δὲ λόγοι μου¹⁶ οὐ μὴ παρέλθωσιν.¹⁷

Watch!

32 »Περὶ δὲ τῆς ἡμέρας ἐκείνης ἡ¹⁸ ὥρα οὐδεὶς οἶδεν, οὐδὲ οἱ ἄγγελοι

¹ ἰδου f³⁵ NA,C,D [99.5%] HF,RP,CP,TR,OC | --- B,W [0.5%] NU

² παντα rell | απαντα A [5%] OC

³ αλλ rell ECM | αλλα NB,C,D,W [1%] NU

⁴ του ουρανου εσονται εκπιπτοντες f³⁵ [95%] HF,RP,CP,TR | εκ 1234 [1.5%] | ος εκ 123 πειπτοντες D | ~ 3 εκ 124 A | ~ 3 εκ 12 πιπτοντες N(B)C [2%] OC,NU | eight other variations W [1%]

⁵ πολλης και δοξης rell | | ~ 231 A [40%]

⁶ αυτου f³⁵ NA,C [99%] HF,RP,CP,TR,OC | --- B,D,W [1%] NU

⁷ αυτου f³⁵ NA,B,C [99%] HF,RP,CP,TR,OC[NU] | --- D,W [1%]

⁸ ακρου rell | 1 της W [7%] OC

⁹ ακρου rell | 1 του [7%] OC

¹⁰ ηδη ο κλαδος αυτης f³⁵ NA,B,C,D (29%) (CP)NU | ~ 4123 (50.2%) HF,RP,TR | ~ 4231 (5%) OC | ~ 1423 (2.7%) | ~ 2341 (1.2%) | ~ 423 W (8.4%) | 234 (2.6%) | 123 (0.6%) | four other variants (0.2%)

¹¹ απαλος γενηται rell | ~ 21 [2.5%] OC

¹² γινωσκεται f³⁵ (D)W [20%] | γινωσκετε N(A,B)C [80%] HF,RP,CP,TR,OC,NU

¹³ ταυτα ιδητε f³⁵ W [95%] HF,RP,CP,TR | ~ 21 NA,B,C [5%] OC,NU | ~ 2 παντα 1 D | παντα 2 [1%] | four other variants [0.5%]

¹⁴ παντα ταυτα f³⁵ A,D,W [93%] HF,RP,CP,TR,OC | ~ 21 NB,C [6%] NU | 1 [1%]

¹⁵ παρελευσεται f³⁵ A,C,W [50%] HF,RP | παρελευσονται NB,D [50%] CP,TR,OC,NU

¹⁶ λογοι μου rell | ~ εμοι 1 OC

¹⁷ παρελθωσιν f³⁵ A,C(D)W [99%] HF,RP,CP,TR | παρελευσονται N(B) [1%] OC,NU

¹⁸ η f³⁵ A [85%] HF,RP,CP | 1 της B,C [8%] OC,NU | και της ND,W [3%] TR | και [4%]

οἱ¹ ἐν τῷ² οὐρανῷ, οὐδὲ ὁ Υἱός, εἰ μὴ ὁ Πατήρ. **33** Βλέπετε, ἀγρυπνεῖτε, προσεύχεσθε.³ Οὐκ οἶδατε γὰρ πότε ὁ καιρὸς ἐστίν. **34** Ὡς ἄνθρωπος ἀπόδημος, ἀφείς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ καὶ δούς τοῖς δούλοις αὐτοῦ τὴν ἐξουσίαν, καὶ⁴ ἐκάστω τὸ ἔργον αὐτοῦ· καὶ τῷ θυρωρῷ ἐνετείλατο ἵνα γρηγορῇ. **35** Γρηγορεῖτε οὖν, οὐκ οἶδατε γὰρ πότε ὁ κύριος τῆς οἰκίας ἔρχεται⁵—ὅψὲ ἢ μεσονυκτίου⁶ ἢ ἀλεκτοροφωνίας ἢ πρωΐ—**36** μὴ ἐλθὼν ἐξαίφνης εὕρη ὑμᾶς καθεύδοντας. **37** Ἀ⁷ δὲ ὑμῖν λέγω, πᾶσιν λέγω· Γρηγορεῖτε.»

The Sanhedrin make plans

14:1 Ἦν δὲ τὸ Πάσχα καὶ τὰ Ἄζυμα μετὰ δύο ἡμέρας. Καὶ ἐζήτουν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς πῶς αὐτὸν ἐν δόλῳ κρατήσαντες ἀποκτείνωσιν. **2** Ἐλεγον δέ,⁸ «Μὴ ἐν τῇ ἐορτῇ, μήποτε θόρυβος ἔσται⁹ τοῦ λαοῦ.»

An anointing in Simon's house

3 Καὶ ὄντος αὐτοῦ ἐν Βηθανίᾳ ἐν τῇ οἰκίᾳ Σίμωνος τοῦ λεπροῦ, κατακειμένου αὐτοῦ, ἦλθεν γυνὴ ἔχουσα ἀλάβαστρον μύρου νάρδου πιστικῆς πολυτελοῦς. Καὶ¹⁰ συντρίψασα τὸ¹¹ ἀλάβαστρον, κατέχεεν αὐτοῦ κατὰ¹² τῆς κεφαλῆς. **4** Ἦσαν δὲ τινες ἀγανακτοῦντες πρὸς ἑαυτοὺς καὶ λέγοντες·¹³ «Εἰς τί ἡ ἀπώλεια αὕτη τοῦ μύρου γέγονεν; **5** Ἡδύνατο γὰρ τοῦτο¹⁴ πραθῆναι ἐπάνω τριακοσίων δηναρίων¹⁵ καὶ δοθῆναι τοῖς πτωχοῖς.» Καὶ ἐνεβριμῶντο αὐτῇ. **6** Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν· «Ἀφετε αὐτήν· τί αὐτῇ κόπους παρέχετε; Καλὸν ἔργον εἰργάσατο¹⁶ ἐν ἐμοί.¹⁷ **7** Πάντοτε γὰρ τοὺς πτωχοὺς ἔχετε μεθ' ἑαυτῶν,

¹ οἱ ἀγγελοι οἱ f³⁵ A,C,W [92%] HF,RP,CP,TR | 12 xD [8%] OC,NU | ἀγγελος B

² τῷ f³⁵ D [77%] CP | --- xA,B,C [20%] HF,RP,TR,OC,NU | των [3%]

³ προσευχεσθε f³⁵ [18%] | καὶ 1 x [79%] HF,RP,CP,TR,OC | καὶ προσευχεσθαι A,C,W (2.3%) | προσευχεσθαι (0.2%) | --- B,D (0.6%) NU

⁴ καὶ f³⁵ A,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC | --- xB,C,D [1%] NU

⁵ ἐρχεται f³⁵ A,D,W [98.5%] HF,RP,CP,TR,OC | 1 η xB,C [1.5%] NU

⁶ μεσονυκτιου f³⁵ A,D [97.5%] HF,RP,CP,TR,OC | μεσονυκτιον xC [1.5%] NU | μεσανυκτιον B,W | μεσονυκτιῳ [1%]

⁷ α f³⁵ A,W [97%] HF,RP,CP,TR,OC | ο xB,C [2.5%] NU | ἐγὼ D [0.5%]

⁸ δε f³⁵ A,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC | γὰρ xB,C(D) [1%] NU

⁹ θορυβος εσται f³⁵ A,W [98%] HF,RP,CP,TR,OC | ~ 21 xB,C,D [1%] NU | 1 γενηται [1%] | one other variant

¹⁰ καὶ f³⁵ A,C(D)W [99.5%] HF,RP,CP,TR,OC | --- xB [0.5%] NU

¹¹ το f³⁵ W [94%] HF,RP,CP,TR,OC | τον xA,D [5%] | την B,C [1%] NU

¹² κατὰ f³⁵ A [99%] HF,RP,CP,TR,OC | --- xB,C,W [1%] NU | ἐπὶ D

¹³ καὶ λεγοντες f³⁵ A,W [97.5%] HF,RP,CP,TR | 2 [1.5%] OC | --- (x)B,C [1%] NU | 1 ελεγον D

¹⁴ τουτο f³⁵ [88%] HF,RP,CP,TR | 1 το μυρον A,B,C [10%] OC,NU | το μυρον 1 (D) [1.5%] | το μυρον x(W)

¹⁵ τριακοσιων δηναριων f³⁵ A,B [99%] HF,RP,CP,TR,OC | ~ 21 xC,D,W [1%] NU | one other variant

¹⁶ ειργασατο f³⁵ A,C [98.5%] HF,RP,CP,TR,OC | ηργασατο xB,D,W [1.5%] NU

¹⁷ εν εμοι tell | εις εμε [1%] TR | επ 2 [1%]

καὶ ὅταν θέλητε δύνασθε αὐτοὺς¹ εὖ ποιῆσαι· ἐμὲ δὲ οὐ πάντοτε ἔχετε. **8** Ὁ ἔσχεν² αὕτη³ ἐποίησεν. Προέλαβεν μυρίσαι μου τὸ σῶμα⁴ εἰς τὸν ἐνταφιασμόν. **9** Ἀμὴν⁵ λέγω ὑμῖν, ὅπου ἐὰν⁶ κηρυχθῇ τὸ εὐαγγέλιον τοῦτο⁷ εἰς ὅλον τὸν κόσμον, καὶ ὃ ἐποίησεν αὕτη λαληθήσεται εἰς μνημόσυνον αὐτῆς.»

Judas is hired

10 Καὶ⁸ Ἰούδας ὁ Ἰσκαριώτης,⁹ εἷς τῶν δώδεκα, ἀπῆλθεν πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς ἵνα παραδῷ αὐτὸν¹⁰ αὐτοῖς. **11** Οἱ δὲ ἀκούσαντες ἐχάρησαν καὶ ἐπηγγείλαντο αὐτῷ ἀργύρια¹¹ δοῦναι. Καὶ ἐζήτει πῶς εὐκαίρως αὐτὸν¹² παραδῷ.¹³

The upper room is made ready

12 Καὶ τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ τῶν ἀζύμων, ὅτε τὸ Πάσχα ἔθνον, λέγουσιν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, «Ποῦ θέλεις ἀπελθόντες ἐτοιμάσομεν,¹⁴ ἵνα φάγῃς τὸ Πάσχα;» **13** Καὶ ἀποστέλλει δύο τῶν μαθητῶν αὐτοῦ καὶ λέγει αὐτοῖς· «Ὑπάγετε εἰς τὴν πόλιν, καὶ ἀπαντήσῃ ὑμῖν ἄνθρωπος κεράμιον ὕδατος βαστάζων· ἀκολουθήσατε αὐτῷ. **14** Καὶ ὅπου ἐὰν εἰσέλθῃ, εἶπατε τῷ οἰκοδεσπότῃ ὅτι Ὁ διδάσκαλος λέγει, «Ποῦ ἐστὶν τὸ κατάλυμα¹⁵ ὅπου τὸ Πάσχα μετὰ τῶν μαθητῶν μου φάγω;» > **15** Καὶ αὐτὸς ὑμῖν δείξει ἀνώγειον¹⁶ μέγα ἐστρωμένον ἑτοιμον· ἐκεῖ¹⁷ ἐτοιμάσατε ἡμῖν.» **16** Καὶ ἐξῆλθον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ¹⁸ καὶ ἦλθον εἰς τὴν πόλιν καὶ εὔρον καθὼς εἶπεν αὐτοῖς· καὶ

¹ αὐτοὺς f³⁵ A [96%] HF,RP,CP,TR,OC | αὐτοῖς (B)C,D,W [4%] NU | --- X

² εσχεν tell | ειχεν W [2%] TR

³ αυτη f³⁵ A,D [98%] HF,RP,CP,TR,OC | αιτη C | --- XB,W [2%] NU

⁴ μου το σωμα f³⁵ A,C,W [98%] HF,RP,CP,TR,OC | ~ 231 XB,D [2%] NU

⁵ αμην f³⁵ A,C,W [85%] RP,TR,OC | 1 δε XB,D [15%] HF,CP,NU | one other variant

⁶ εαν tell | αν D,W [5%] TR

⁷ τουτο f³⁵ A,C [99%] HF,RP,CP,TR,OC | --- XB,D,W [1%] NU

⁸ και f³⁵ XA,B,C,D [90%] OC,NU | 1 ο W [10%] HF,RP,CP,TR

⁹ ο ισκαριωτης f³⁵ A,W [97%] HF,RP,CP,TR,OC | 121 [0.5%] | ~ ισκαριωθ 1 B,C NU | 2 (D) [2%] | ισκαριωθ X | at least four further variants [0.5%]

¹⁰ παραδω αυτον f³⁵ A [98%] HF,RP,CP,TR,OC | ~ 21 X [1.5%] | ~ 2 παραδοι B,C NU | παραδοι 2 (D)W | one other variant

¹¹ αργυρια f³⁵ A [75%] OC | αργυριον XB,C,D,W [25%] HF,RP,CP,TR,NU

¹² ευκαιρως αυτον f³⁵ D [98%] HF,RP,CP,TR,OC | ~ 21 XA,B,C,W [1.5%] NU | three other variants

¹³ παραδω f³⁵ XA [99.5%] HF,RP,CP,TR,OC | παραδοι B,C,D,W [0.5%] NU

¹⁴ ετοιμασομεν f³⁵ [65%] HF,CP | ετοιμασωμεν XA,B,C,D,W [35%] RP,TR,OC,NU

¹⁵ καταλυμα f³⁵ A [98%] HF,RP,CP,TR | 1 μου XB,C,D,W [2%] OC,NU

¹⁶ ανωγειον f³⁵ [51%] | ανωγειον [20%] HF,RP,TR | ανωγαιον [25%] CP,OC | αναγαιον XA,B,C(D) [3%] NU | αναγειον [0.5%] | αναγιον W | at least three other variants

¹⁷ εκει f³⁵ A,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC | και 1 B,C [1%] NU | κακει XD

¹⁸ αυτου f³⁵ A,C,D,W [98%] HF,RP,CP,TR,OC | --- XB [1.5%] NU | αυτω [0.5%]

ἡτοίμασαν τὸ Πάσχα.

**The last night—begins Thursday evening, 04/04/30 AD,
and ends the next morning**

14:17 Καὶ ὁψίας γενομένης ἔρχεται μετὰ τῶν δώδεκα.

The traitor identified

18 Καὶ ἀνακειμένων αὐτῶν καὶ ἐσθιόντων, εἶπεν ὁ Ἰησοῦς,¹ «Ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι εἷς ἐξ ὑμῶν παραδώσει με, ὁ ἐσθίων μετ' ἐμοῦ.» **19** Οἱ δὲ² ἤρξαντο λυπεῖσθαι καὶ λέγειν αὐτῷ εἷς καθ' εἷς,³ «Μήτι ἐγώ;» Καὶ ἄλλος, «Μήτι ἐγώ;»⁴ **20** Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς⁵ εἶπεν αὐτοῖς· «Εἷς ἐκ⁶ τῶν δώδεκα, ὁ ἐμβαπτόμενος μετ' ἐμοῦ εἰς τὸ τρυβλίον.⁷ **21** Ὁ μὲν Υἱὸς τοῦ Ἀνθρώπου ὑπάγει καθὼς γέγραπται περὶ αὐτοῦ, οὐαὶ δὲ τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ δι' οὗ ὁ Υἱὸς τοῦ Ἀνθρώπου παραδίδοται· καλὸν ἦν⁸ αὐτῷ εἰ οὐκ ἐγεννήθη ὁ ἄνθρωπος ἐκείνος.»

Jesus institutes the Lord's Supper

22 Καὶ ἐσθιόντων αὐτῶν, λαβὼν ὁ Ἰησοῦς⁹ ἄρτον καὶ¹⁰ εὐλογήσας, ἔκλασεν καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς καὶ εἶπεν, «Λάβετε, φάγετε.¹¹ τοῦτό ἐστιν τὸ σῶμά μου.» **23** Καὶ λαβὼν τὸ¹² ποτήριον, εὐχαριστήσας ἔδωκεν αὐτοῖς, καὶ ἔπιον ἐξ αὐτοῦ πάντες. **24** Καὶ εἶπεν αὐτοῖς· «Τοῦτό ἐστιν τὸ αἷμά μου, τὸ τῆς καινῆς¹³ διαθήκης, τὸ περὶ πολλῶν ἐκχυνόμενον.¹⁴ **25** Ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι οὐκέτι οὐ μὴ πίνω ἐκ τοῦ γενήματος¹⁵ τῆς ἀμπέλου ἕως τῆς ἡμέρας ἐκείνης ὅταν αὐτὸ πίνω καινὸν ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ Θεοῦ.» **26** Καὶ ὑμνήσαντες,

¹ εἶπεν ὁ ἰησοῦς f³⁵ A,W [98%] HF,RP,CP,TR,OC | ~ 231 xB,C [0.5%] NU | λέγει 23 D [0.5%] | 1 αὐτοῖς 23 [1%]

² οἱ δὲ f³⁵ A,D,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC | --- xB [0.5%] NU | καὶ C [0.5%]

³ καθ' εἷς f³⁵ A,D,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC | κατὰ 1 xB [0.5%] NU | ἑκαστος C

⁴ καὶ ἄλλος μὴτι ἐγώ f³⁵ D (88.1%) HF,RP,CP,TR,OC | εἰμι 1234 (2%) | εἰμι κυριε 1234 (A) (0.6%) | εἰμι 1234 εἰμι (0.4%) | 34 (0.3%) | --- xB,C,W (8.3%) NU | six other variants (0.4%)

⁵ ἀποκριθεὶς f³⁵ A,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC | --- xB,C,D [1%] NU

⁶ ἐκ f³⁵ A,D [97%] HF,RP,CP,TR,OC | --- xB,C,W [3%] NU

⁷ τρυβλίον f³⁵ A,C,D,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC | 1 ὅτι xB [0.5%] NU | 1 καὶ [0.5%]

⁸ ἦν f³⁵ xA,C,D [99.5%] HF,RP,CP,TR,OC | --- B,W [0.5%] NU

⁹ ὁ ἰησοῦς f³⁵ xA,C [99.5%] HF,RP,CP,TR,OC | --- B,D,W [0.5%] NU

¹⁰ καὶ f³⁵ (D) [45%] CP | --- (x)A,B,C,W [55%] HF,RP,TR,OC,NU

¹¹ φάγετε f³⁵ [96%] HF,RP,CP,TR,OC | --- xA,B,C(D)(W) [4%] NU (OC is in small print)

¹² τὸ f³⁵ A,W [93%] HF,RP,CP,TR,OC | --- xB,C,D [7%] NU (OC is in small print)

¹³ τὸ τῆς καινῆς f³⁵ A (85.5%) HF,RP,CP,TR,OC | 23 (13.7%) | 2 xB,C (0.4%) NU | 12 D,W (0.2%) | one other variant

¹⁴ περὶ πολλῶν ἐκχυνόμενον f³⁵ [96%] HF,RP,CP,TR,OC | 12 ἐκχυνόμενον A [1%] | ὑπερ 2 ἐκχυνόμενον (D)W [0.5%] | ὑπερ 23 [1.5%] | ~ ἐκχυνόμενον ὑπερ 2 xB,C NU | 3 ὑπερ 2 [0.5%]

¹⁵ γενήματος f³⁵ xA,B,C,N,W [95%] HF,RP,CP,OC,NU | γεννηματος D [5%] TR

ἐξήλθον εἰς τὸ Ὅρος τῶν Ἑλαιῶν.

Peter will deny Him

27 Καὶ λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς ὅτι «Πάντες σκανδαλισθήσεσθε ἐν ἐμοὶ ἐν τῇ νυκτὶ ταύτῃ,¹ ὅτι γέγραπται· <Πατάξω τὸν Ποιμένα, καὶ διασκορπισθήσεται τὰ πρόβατα.>² **28** Μετὰ δὲ³ τὸ ἐγερθῆναί με, προάξω ὑμᾶς⁴ εἰς τὴν Γαλιλαίαν.» **29** Ὁ δὲ Πέτρος ἔφη αὐτῷ, «Καὶ εἰ⁵ πάντες σκανδαλισθήσονται, ἀλλ’⁶ οὐκ ἐγώ.» **30** Καὶ λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, «Ἀμὴν λέγω σοι, ὅτι σύ,⁷ σήμερον, ἐν τῇ νυκτὶ ταύτῃ,⁸ πρὶν ἢ δις ἀλέκτορα φωνῆσαι, τρίς ἀπαρνήσῃ με.⁹ **31** Ὁ δὲ¹⁰ ἐκ περισσοῦ¹¹ ἔλεγεν¹² μᾶλλον,¹³ «Ἐάν με δέῃ¹⁴ συναποθανεῖν σοι, οὐ μὴ σε ἀπαρνήσωμαι.»¹⁵ Ὡσαύτως δὲ καὶ πάντες ἔλεγον.

The agony in Gethsemane

32 Καὶ ἔρχονται εἰς χωρίον οὗ τὸ ὄνομα Γεθσημανῆ.¹⁶ καὶ λέγει τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, «Καθίσατε ὧδε ἕως προσευξομαι.»¹⁷ **33** Καὶ παραλαμβάνει

¹ ἐν ἐμοὶ ἐν τῇ νυκτὶ ταύτῃ **f**³⁵ A,N,W [94%] HF,RP,CP,TR,OC | 12 [0.5%] | 12456 [0.5%] | --- **XB,C,D** [5%] NU

² διασκορπισθήσεται τὰ πρόβατα **f**³⁵ [92%] HF,RP,CP,TR | διασκορπισθήσονται 23 A,N [6%] OC | ~ 23 διασκορπισθήσονται **XB,C,D** [1%] NU | ~ 231 (W) [1%]

³ μετὰ δὲ **f**³⁵ [18%] | ~ ἀλλὰ 1 **XA,B,D,N,W** [82%] HF,RP,CP,TR,OC,NU | ~ καὶ 1 C | one other variant

⁴ ὑμᾶς rell | ὑμῶν CP

⁵ καὶ εἰ **f**³⁵ A,N [94%] HF,RP,CP,TR,OC | ~ 21 **XB,C,W** [5%] NU | 2 εἰαν D | καν [0.5%] | 2 [0.5%] | 1 οἱ [0.5%] | two other variants

⁶ ἀλλ rell | ἐν σοὶ 1 [2%] CP

⁷ σύ **f**³⁵ A,B,N,W [96%] HF,RP,CP,OC,NU | --- **XC(D)** [4%] TR

⁸ ἐν τῇ νυκτὶ ταύτῃ **f**³⁵ A,N [97.5%] HF,RP,CP,TR,OC | ~ 423 **XB,C,D** [1%] NU | 234 W [1.5%]

⁹ ἀπαρνήσῃ με **f**³⁵ A,N [98%] HF,RP,CP,TR,OC | ~ 21 B,C,D [1%] NU | ~ 2 ἀπαρνήσει **X** | ~ 2 ἀρνήσῃ W | 1 [0.5%]

¹⁰ δὲ rell | 1 πέτρος A,C,N,W [30%] OC

¹¹ ἐκ περισσοῦ **f**³⁵ A,N [98%] HF,RP,CP,TR,OC | ἐκπερισσῶς **XB,C,D** [1%] NU | περισσῶς W [1%] | one other variant

¹² ἔλεγεν **f**³⁵ A,C,N [98.5%] HF,RP,CP,TR,OC | ἐλάλει **XB,D** [0.5%] NU | 1 ὅτι W [1%]

¹³ μᾶλλον **f**³⁵ A,N(W) [98%] HF,RP,CP,TR,OC | --- **XB,C,D** [1.5%] NU | two other variants

¹⁴ με δεῖ **f**³⁵ C(D)W [89%] HF,RP,CP,TR,OC,ECM | 1 ἢ **X** | ~ 21 A,B,N [10%] NU | 2 [1%]

¹⁵ ἀπαρνήσωμαι **f**³⁵ (**X**) [80%] HF,RP,CP | ἀπαρνήσομαι A,B,C,D,N,W [20%] TR,OC,NU

¹⁶ γεθσημανῆ **f**³⁵ [72%] HF,RP,CP,TR,OC | γεθσημανεὶ **XA,C** [20%] | γεσσημανεὶ N [5%] | γεθσημανι [2%] NU | γετσημανεὶ B | γησαμανεὶ D | γεσσημανιν W | at least six further spellings

¹⁷ προσευξομαι **f**³⁵ D [55%] CP | προσευξομαι **XA,B,C,W** [45%] HF,RP,TR,OC,NU | προσευχωμαι N

τὸν Πέτρον καὶ¹ Ἰάκωβον καὶ² Ἰωάννην μεθ' ἑαυτοῦ,³ καὶ ἤρξατο ἐκθαμβεῖσθαι καὶ ἀδημονεῖν. **34** Καὶ λέγει⁴ αὐτοῖς· «Περίλυπός ἐστιν ἡ ψυχὴ μου, ἕως θανάτου. Μείνατε ὧδε καὶ γρηγορεῖτε.»⁵ **35** Καὶ προελ-θὼν⁶ μικρόν, ἔπεσεν⁷ ἐπὶ τῆς γῆς καὶ προσηύχετο ἵνα, εἰ δυνατόν ἐστιν, παρέλθῃ ἀπ' αὐτοῦ ἡ ὥρα. **36** Καὶ ἔλεγεν· «Ἀββᾶ, ὁ Πατήρ, πάντα δυνατά σοι. Παρένεγκαι⁸ τὸ ποτήριον ἀπ' ἐμοῦ τοῦτο·⁹ ἀλλ' οὐ τί ἐγὼ θέλω, ἀλλὰ¹⁰ τί σύ.» **37** Καὶ ἔρχεται καὶ εὐρίσκει αὐτοὺς καθεύδοντας, καὶ λέγει τῷ Πέτρῳ· «Σίμων, καθεύδεις; Οὐκ ἴσχυσας¹¹ μίαν ὥραν γρηγορῆσαι; **38** Γρηγορεῖτε καὶ προσεύχεσθε, ἵνα μὴ εἰσέλθῃτε¹² εἰς πειρασμόν. Τὸ μὲν πνεῦμα πρόθυμον, ἡ δὲ σὰρξ ἀσθενής.» **39** Καὶ πάλιν ἀπελθὼν προσ-ἠύξατο, τὸν αὐτὸν λόγον εἰπὼν. **40** Καὶ ὑποστρέψας εὗρεν αὐτοὺς πάλιν¹³ καθεύδοντας, ἦσαν γὰρ οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν¹⁴ καταβαρυνόμενοι.¹⁵ καὶ οὐκ ᾔδεισαν τί αὐτῷ ἀποκριθῶσιν.¹⁶ **41** Καὶ ἔρχεται τὸ τρίτον καὶ λέγει αὐτοῖς· «Καθεύδετε¹⁷ λοιπὸν καὶ ἀναπαύεσθε. Ἀπέχει· ἤλθεν ἡ ὥρα· ἰδοὺ, παραδί-δοται ὁ Υἱὸς τοῦ Ἀνθρώπου εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἁμαρτωλῶν. **42** Ἐγείρεσθε, ἄγωμεν. Ἰδοὺ, ὁ παραδιδούς με ἥγγικεν.»

¹ καὶ f³⁵ NC,D,N [95%] HF,RP,CP,OC | 1 τον A,B,W [5%] TR[NU]

² καὶ f³⁵ NC,D,N [98%] HF,RP,CP,TR,OC | 1 τον A(B)W [2%] [NU]

³ μεθ εαυτου f³⁵ A,N [98.5%] HF,RP,CP,TR,OC | μετ αυτου NB,C,D,W [1.5%] NU

⁴ λεγει *rell* | λεγειν [2.5%] OC

⁵ γρηγορειτε *rell* | 1 μετ εμου [2%] CP

⁶ προελθων f³⁵ NB,N,W [50%] CP,TR,OC,NU | προσελθων A,C,D [50%] HF,RP

⁷ επεσεν f³⁵ A,C,N,W [96.5%] HF,RP,CP,TR | επιπτεν NB [0.5%] NU | 1 επι προσωπον D [4%] OC

⁸ παρενεγκαι f³⁵ NA,C [20%] | παρενεγκε B,D,N,W [80%] HF,RP,CP,TR,OC,NU | one other variant

⁹ το ποτηριον απ εμου τουτο f³⁵ [91.5%] HF,RP,CP,TR,OC | ~ 12534 NA,B,C,W [6%] NU | ~ 34125 [1.5%] | ~ 51234 D,N [0.5%] | three other variants [0.5%]

¹⁰ αλλα *rell* | αλλ ει C [2%] OC | αλλως [2%]

¹¹ ισχυσας *rell* | ισχυσατε D [2%] OC

¹² εισελθητε f³⁵ A,C,D,N,W [99.5%] HF,RP,CP,TR,OC | ελθητε NB [0.5%] NU

¹³ υποστρεψας ευρεν αυτους παλιν f³⁵ A,C(N)W (94.9%) HF,RP,CP,TR,OC | ~ 1423 (2%) | ~ 1243 (0.4%) | 123 (1.3%) | 1 ευρισκει 3 (0.6%) | ~ 4 ελθων 23 NB (0.5%) NU | ~ ελθων ευρισκει 3 (D) (0.2%) | one other variant

¹⁴ οι οφθαλμοι αυτων f³⁵ A,D,N,W [97.5%] HF,RP,CP,TR,OC | ~ 312 NB,C [2.5%] NU

¹⁵ καταβαρυνομενοι f³⁵ A,B,N [54%] OC,NU | καταβαρουμενοι D,W [0.5%] | βαρυνομενοι [0.5%] | καταβεβαρημενοι N [0.5%] | βεβαρημενοι C [44.5%] HF,RP,CP,TR

¹⁶ αυτω αποκριθωσιν f³⁵ N,W [97.5%] HF,RP,CP,TR | ~ 21 NA,B,C,D [2%] OC,NU | 2 [0.5%]

¹⁷ καθευδετε f³⁵ A,C,D,W [50%] HF,RP,OC | 1 το NB,N [50%] CP,TR,NU

The betrayal and arrest

43 Καὶ εὐθέως,¹ ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος, παραγίνεται Ἰούδας,² εἷς ὢν³ τῶν δώδεκα, καὶ μετ' αὐτοῦ ὄχλος πολὺς⁴ μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων,⁵ παρὰ τῶν⁶ ἀρχιερέων καὶ τῶν⁷ γραμματέων καὶ τῶν πρεσβυτέρων. **44** Δεδώκει δὲ ὁ παραδιδούς αὐτὸν σύσσημον αὐτοῖς, λέγων, «Ὅν ἂν φιλήσω, αὐτός ἐστιν· κρατήσατε αὐτὸν καὶ ἀπαγάγετε⁸ ἀσφαλῶς.» **45** Καὶ ἐλθὼν, εὐθέως⁹ προσελθὼν αὐτῷ λέγει αὐτῷ, «Ραββί, ραββί»·¹⁰ καὶ κατεφίλησεν αὐτόν. **46** Οἱ δὲ ἐπέβαλον ἐπ' αὐτὸν τὰς χεῖρας αὐτῶν¹¹ καὶ ἐκράτησαν αὐτόν. **47** Εἷς δέ τις¹² τῶν παρεστηκότων σπασάμενος τὴν μάχαιραν ἔπαισεν τὸν δοῦλον τοῦ ἀρχιερέως, καὶ ἀφεῖλεν αὐτοῦ τὸ ὠτίον.¹³ **48** Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· «Ὡς ἐπὶ ληστὴν ἐξήλθετε¹⁴ μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων συλλαβεῖν με. **49** Καθ' ἡμέραν ἤμην πρὸς ὑμᾶς¹⁵ ἐν τῷ ἱερῷ, διδάσκων, καὶ οὐκ ἐκρατήσατέ με. Ἀλλ' ἵνα πληρωθῶσιν αἱ Γραφαί.» **50** Καὶ ἀφέντες αὐτὸν πάντες ἔφυγον.¹⁶

A curious case

51 Καὶ εἷς τις νεανίσκος¹⁷ ἠκολούθησεν¹⁸ αὐτῷ, περιβεβλημένος σινδόνα ἐπὶ γυμνοῦ. Καὶ κρατοῦσιν αὐτὸν οἱ νεανίσκοι,¹⁹ **52** ὁ δὲ καταλιπὼν τὴν

¹ ευθεως f³⁵ A,N [97%] HF,RP,CP,TR,OC | ευθυς XB,C [1%] NU | --- D,W [2%]

² ιουδας rell | 1 ο ισκαριωτης A(D) [8%] OC

³ ων f³⁵ [84.5%] HF,RP,CP,TR | --- XA,B,C,D,N,W [15%] OC,NU | εκ [0.5%]

⁴ πολυς f³⁵ A,C,D,N,W [98%] HF,RP,CP,TR,OC | --- XB [2%] NU

⁵ ξυλων rell | 1 απεσταλμενοι [1%] OC

⁶ των rell | --- A,C,N,W [15%]

⁷ των rell | --- XA,W [7%] OC

⁸ απαγαγετε f³⁵ A,C(N) [97%] HF,RP,CP,TR,OC,ECM | αγαγετε W [1%] | απαγετε XB(D) [1.5%] NU | two other variants

⁹ ευθεως f³⁵ A,N,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC | ευθυς XB,C [0.5%] NU | --- D [0.5%]

¹⁰ αυτω ραββι ραββι f³⁵ [85%] HF,RP | 12 (D)(N) [1%] | 23 A [7%] TR | 2 XB,C [1%] NU | χαιρε 23 [1%] CP | χαιρε 2 W [5%] OC | at least three further variants (XA,B,C,D,W [1%] have ραββει for ραββι.)

¹¹ επ αυτον τας χειρας αυτων f³⁵ [93%] HF,RP,CP,TR,OC | ~ 34512 A [1%] | 345 XB,C,W [1%] | 34 αυτω B,D [2%] NU | 1234 [1.5%] | αυτω 345 N | ~ 3412 [0.5%] | three other variants [0.5%]

¹² τις f³⁵ B,C(D)N(W) [99%] HF,RP,CP,TR,OC[NU] | --- XA [1%]

¹³ ωτιον f³⁵ A,C,N,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC | ωταριον XB,D [1%] NU

¹⁴ εξηλθετε f³⁵ [96%] HF,RP,CP,TR,OC | εξηλθατε XA,B,C,D,N,W [4%] NU

¹⁵ ημην προς υμας rell | ~ 231 [0.5%] OC

¹⁶ παντες εφυγον f³⁵ A,D,W [96.5%] HF,RP,CP,TR | ~ 21 XB,C [3%] OC,NU | 2 N [0.5%]

¹⁷ εις τις νεανισκος f³⁵ A,N,W (99%) HF,RP,CP,TR,OC | ~ 32 XB,C(D) (0.6%) NU | four other variants (0.4%)

¹⁸ ηκολουθησεν f³⁵ A,N [98%] HF,RP,CP,OC | συνηκολουθει XB,C [0.5%] NU | ηκολουθει D,W [1%] TR | συνηκολουθησεν [0.5%]

¹⁹ οι νεανισκοι f³⁵ A,N [97.5%] HF,RP,CP,TR,OC | ~ 1 δε 2 (W) [1.5%] | --- XB,C,D [1%]

σινδόνα γυμνὸς ἔφυγεν ἀπ' αὐτῶν.¹

At Caiaphas' house

53 Καὶ ἀπήγαγον τὸν Ἰησοῦν πρὸς τὸν ἀρχιερέα· καὶ συνέρχονται αὐτῷ² πάντες οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι καὶ οἱ γραμματεῖς. **54** Καὶ ὁ Πέτρος ἀπὸ μακρόθεν ἠκολούθησεν αὐτῷ, ἕως ἔσω εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ ἀρχιερέως· καὶ ἦν συγκαθήμενος μετὰ τῶν ὑπηρετῶν καὶ θερμαινόμενος πρὸς τὸ φῶς.

A farcical trial

55 Οἱ δὲ ἀρχιερεῖς καὶ ὅλον τὸ συνέδριον ἐζήτουν κατὰ τοῦ Ἰησοῦ μαρτυρίαν εἰς τὸ θανατῶσαι αὐτόν, καὶ οὐχ εὑρίσκον.³ **56** Πολλοὶ γὰρ ἐψευδομαρτύρουν κατ' αὐτοῦ, καὶ ἴσαι αἱ μαρτυρίαι οὐκ ἦσαν. **57** Καὶ τινες ἀναστάντες ἐψευδομαρτύρουν κατ' αὐτοῦ, λέγοντες **58** ὅτι «Ἡμεῖς ἠκούσαμεν αὐτοῦ λέγοντος ὅτι ᾠκταλῶ τὸν ναὸν τοῦτον τὸν χειροποιήτον, καὶ διὰ τριῶν ἡμερῶν ἄλλον ἀχειροποιήτον οἰκοδομήσω.» **59** Καὶ οὐδὲ οὕτως ἴση ἦν ἡ μαρτυρία αὐτῶν.

60 Καὶ ἀναστὰς ὁ ἀρχιερεὺς εἰς⁴ μέσον ἐπηρώτησεν⁵ τὸν Ἰησοῦν, λέγων· «Οὐκ ἀποκρίνη οὐδέν; Τί οὗτοί σου καταμαρτυροῦσιν;» **61** Ὁ δὲ ἐσιώπα καὶ οὐδὲν ἀπεκρίνατο.⁶ Πάλιν ὁ ἀρχιερεὺς ἐπηρώτα αὐτόν καὶ λέγει αὐτῷ, «Σὺ εἶ ὁ Χριστός, ὁ Υἱὸς τοῦ Εὐλογητοῦ;» **62** Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν· «Ἐγὼ εἰμι, καὶ ὄψεσθε τὸν Υἱὸν τοῦ Ἀνθρώπου ἐκ δεξιῶν καθήμενον⁷ τῆς Δυνάμεως, καὶ ἐρχόμενον μετὰ⁸ τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ.» **63** Ὁ δὲ ἀρχιερεὺς διαρρήξας τοὺς χιτῶνας αὐτοῦ λέγει· «Τί ἔτι χρεῖαν ἔχομεν μαρτύρων; **64** Ἠκούσατε⁹ τῆς βλασφημίας. Τί ὑμῖν φαίνεται;» Οἱ δὲ πάντες κατέκριναν αὐτόν εἶναι ἐνοχον¹⁰ θανάτου. **65** Καὶ ἤρξαντό τινες ἐμπτύειν αὐτῷ καὶ περικαλύπτειν τὸ πρόσωπον αὐτοῦ¹¹ καὶ κολαφίζειν αὐτόν καὶ λέγειν αὐτῷ, «Προφήτευσον.»¹²

NU

¹ απ αυτων f³⁵ A,D,N,W [98.9%] HF,RP,CP,TR,OC | επ 2 (0.4%) | --- XB,C (0.5%) NU | three other variants (0.2%)

² αυτω f³⁵ A,B [97.5%] HF,RP,CP,TR,OC | αυτου [0.5%] | αυτων N | προς αυτον C | --- XD(W) [1.5%] NU

³ ευρισκον f³⁵ XA,C,N [98%] HF,RP,CP,TR,OC | ηυρισκον B,D,W [1.5%] NU | ευρον [0.5%]

⁴ εις rell | 1 το D [5%] TR,OC

⁵ επηρωτησεν rell | επηρωτα [0.5%] OC

⁶ ουδεν απεκρινατο f³⁵ A,N,W [99.5%] HF,RP,CP,TR,OC | ~ ουκ 21 XB,C [0.5%] NU | 1 απεκριθη D

⁷ εκ δεξιων καθημενον f³⁵ XB,C,D,N,W [98%] HF,RP,CP,OC,NU | ~ 312 A [2%] TR

⁸ μετα rell | επι [2%] OC

⁹ ηκουσατε rell | 1 παντως [0.5%] OC | 1 παντες N,W [3%]

¹⁰ ειναι ενοχον f³⁵ A,N,W [98.5%] HF,RP,TR,OC | ~ 21 XB,C [1%] CP,NU | 2 D [0.5%]

¹¹ το προσωπον αυτου f³⁵ A,N,W [98%] HF,RP,CP,TR,OC | ~ 312 XB,C [2%] NU | --- D

¹² προφητευσον rell | 1 ημιν τις εστιν ο παισας σε [0.5%] OC | 1 ημιν χριστε τις εστιν ο παισας σε N(W) [7%]

Καὶ οἱ ὑπηρέται ραπίσμασιν αὐτὸν ἔβαλλον.¹

Peter's denials

66 Καὶ ὄντος τοῦ Πέτρου ἐν τῇ αὐλῇ κάτω,² ἔρχεται μία τῶν παιδισκῶν τοῦ ἀρχιερέως. **67** Καὶ ἰδοῦσα τὸν Πέτρον θερμαινόμενον, ἐμβλέψασα αὐτῷ λέγει, «Καὶ σὺ μετὰ τοῦ Ναζαρηνοῦ Ἰησοῦ ἦσθα.»³ **68** Ὁ δὲ ἡρνήσατο, λέγων, «Οὐκ⁴ οἶδα οὔτε⁵ ἐπίσταμαι τί σὺ⁶ λέγεις.» Καὶ ἐξῆλθεν ἔξω εἰς τὸ προαύλιον, καὶ ἀλέκτωρ ἐφώνησεν.⁷ **69** Καὶ ἡ παιδίσκη ἰδοῦσα αὐτὸν πάλιν ἤρξατο λέγειν⁸ τοῖς παρεστηκόσιν⁹ ὅτι «Οὗτος ἐξ αὐτῶν ἐστίν.» **70** Ὁ δὲ πάλιν ἡρνεῖτο. Καὶ μετὰ μικρόν, πάλιν οἱ παρεστῶτες ἔλεγον τῷ Πέτρῳ, «Ἀληθῶς ἐξ αὐτῶν εἶ· καὶ γὰρ Γαλιλαῖος εἶ, καὶ ἡ λαλιά σου ὁμοιάζει.»¹⁰ **71** Ὁ δὲ ἤρξατο ἀναθεματίζειν καὶ ὀμνύειν¹¹ ὅτι «Οὐκ οἶδα τὸν ἄνθρωπον τοῦτον ὃν λέγετε.» **72** Καὶ¹² ἐκ δευτέρου ἀλέκτωρ ἐφώνησεν. Καὶ ἀνεμνήσθη ὁ Πέτρος τὸ ῥῆμα¹³ ὃ¹⁴ εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς ὅτι «Πρὶν ἀλέκτορα¹⁵ φωνῆσαι δὶς, ἀπαρνήσῃ με τρίς.»¹⁶ Καὶ ἐπιβαλὼν ἔκλαιεν.

¹ ἐβαλλον f³⁵ (54.8%) HF,RP,CP,TR | εβαλον (37.4%) OC | ελαβον xA,B,C,N (5.8%) NU | ελαμβανον D,W (1.7%) | six other variants (0.4%)

² ἐν τῇ αὐλῇ κατὰ f³⁵ A,N,W [98%] HF,RP,CP,TR | ~ 4123 xB,C [1.5%] OC,NU | 123 D [0.5%]

³ ναζαρηνοῦ ἰησοῦ ἦσθα f³⁵ A,N [96.5%] HF,RP,CP,TR | 12 ης W [1%] | 13 [0.5%] | ~ 13 του 2 B,C [0.5%] NU | ~ 23 του 1 x | ~ 2 του 13 D [1.5%] OC (at least four spellings for 'Nazarene') | two other variants

⁴ οὐκ f³⁵ A,C,N [98.5%] HF,RP,CP,TR,OC | οὐτε xB,D,W [1.5%] NU

⁵ οὐτε f³⁵ xB,C,D,W [60%] HF,CP,NU | ουδε A,N [40%] TR,OC,RP

⁶ τι σὺ f³⁵ A [97%] HF,RP,CP,TR,OC | ~ 21 xB,C,N,W [2.5%] NU | 1 D [0.5%]

⁷ καὶ ἀλεκτωρ ἐφώνησεν f³⁵ A,C,D,N (98.5%) HF,RP,CP,TR,OC[NU] | 1 εὐθεὺς 23 (0.9%) | --- xB,W (0.6%) (1,623 vs 9 mss.)

⁸ πάλιν ἤρξατο λέγειν f³⁵ A,N [98.5%] HF,RP,CP,TR,OC | ~ 213 xC [1%] NU | 23 W | εἶπεν B | D is wild

⁹ παρεστηκόσιν f³⁵ A(D)N,W [97.5%] HF,RP,CP,TR,OC | παρεστῶσιν xB,C [2.5%] NU

¹⁰ καὶ ἡ λαλία σου ὁμοιάζει f³⁵ A [98%] HF,RP,CP,TR,OC | --- xB,C,D(W) [1.5%] NU | 1234 δηλοῖ N | two other variants [0.5%]

¹¹ ὀμνύειν f³⁵ B [50%] HF,RP,CP,OC,NU | ὀμνυεῖν xA,C,N,W [50%] TR | λέγειν D

¹² καὶ f³⁵ A,N (96.6%) HF,RP,CP,TR,OC | 1 εὐθεὺς C,D,W (1.9%) | 1 εὐθύς xB (0.8%) NU | --- (0.7%)

¹³ τὸ ῥῆμα *rell* | του ῥηματος W [2%] TR

¹⁴ ὁ f³⁵ D,N [96.5%] HF,RP,CP,OC | ὡς xA,B,C [2%] NU | οὐ W [1%] TR | του ἰησοῦ [0.5%]

¹⁵ ἀλεκτορα *rell* | ἀλεκτορα N [1%] CP | --- D

¹⁶ ἀπαρνήσῃ με τρίς f³⁵ A,N [99%] HF,RP,CP,TR,OC | ~ 321 xB,C,W [0.5%] NU | one other variant | long omission D

Crucifixion Day—Friday, 04/05/30 AD

15:1 Καὶ εὐθέως¹ ἐπὶ τὸ² πρωῒ, συμβούλιον ποιήσαντες, οἱ ἄρχιερεῖς μετὰ τῶν πρεσβυτέρων καὶ γραμματέων, καὶ ὅλον τὸ συνέδριον, δῆσαντες τὸν Ἰησοῦν ἀπήνεγκαν καὶ παρέδωκαν τῷ³ Πιλάτῳ.

Jesus before Pilate

2 Καὶ ἐπηρώτησεν αὐτὸν ὁ Πιλάτος, «Σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων;» Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτῷ,⁴ «Σὺ λέγεις.» **3** Καὶ κατηγοροῦν αὐτοῦ οἱ ἄρχιερεῖς πολλά.⁵ **4** Ὁ δὲ Πιλάτος πάλιν ἐπηρώτησεν αὐτόν,⁶ λέγων· «Οὐκ ἀποκρίνη οὐδέν; Ἴδε πόσα σου καταμαρτυροῦσιν.»⁷ **5** Ὁ δὲ Ἰησοῦς οὐκέτι οὐδὲν ἀπεκρίθη, ὥστε θαυμάζειν τὸν Πιλάτον.

Barabbas

6 Κατὰ δὲ ἑορτὴν ἀπέλυεν αὐτοῖς ἓνα δέσμιον, ὃνπερ ᾔητοῦντο.⁸ **7** Ἦν δὲ ὁ λεγόμενος Βαραββᾶς, μετὰ τῶν συστασιαστῶν⁹ δεδεμένος, οἵτινες ἐν τῇ στάσει φόνον πεποιήκεισαν. **8** Καὶ ἀναβοήσας¹⁰ ὁ ὄχλος ᾗρξατο αἰτεῖσθαι καθὼς αἰε¹¹ ἐποίει αὐτοῖς. **9** Ὁ δὲ Πιλάτος ἀπεκρίθη αὐτοῖς, λέγων, «Θέλετε ἀπολύσω ὑμῖν τὸν βασιλέα τῶν Ἰουδαίων;» **10** (Εγίνωσκεν γὰρ ὅτι διὰ φθόνον παραδεδώκεισαν αὐτόν οἱ ἄρχιερεῖς.) **11** Οἱ δὲ ἄρχιερεῖς ἀνέσεισαν τὸν ὄχλον, ἵνα μᾶλλον τὸν Βαραββᾶν ἀπολύσῃ αὐτοῖς. **12** Ὁ δὲ Πιλάτος ἀποκριθεὶς πάλιν εἶπεν¹² αὐτοῖς, «Τί οὖν θέλετε¹³ ποιήσω ὃν λέγετε¹⁴

¹ ευθεως f³⁵ A,D,N,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC | ευθως xB,C [1%] NU

² επι το f³⁵ A,N,W (80%) HF,RP,CP,TR,OC | 1 τω (17.3%) | 2 (0.7%) | 1 (0.3%) | τω (0.3%) | --- xB,C,D (1.1%) NU | three other variants (0.2%)

³ τω f³⁵ A,N,W [98%] HF,RP,CP,TR,OC | --- xB,C,D [2%] NU

⁴ ειπεν αυτω f³⁵ A,N [97.5%] HF,RP,CP,TR,OC | λεγει 2 [1%] | ~ 2 λεγει xB,C,D [0.5%] NU | 1 W | λεγει [0.5%]

⁵ πολλα f³⁵ xA,B,C,D [90%] HF,RP,TR,NU | 1 αυτος δε ουδεν απεκρινατο N,W [10%] CP,OC

⁶ παλιν επηρωτησεν αυτον f³⁵ xA [96%] HF,RP,CP,TR | ~ 231 C,D [0.5%] | 1 επηρωτα 3 B,W [2%] OC,NU | επηρωτα 3 [0.5%] | 23 [1%] | two other variants

⁷ καταμαρτυρουσιν f³⁵ A,N [98.5%] HF,RP,CP,TR,OC | κατηγορουσιν xB,C,D,W [1.5%] NU

⁸ ονπερ ητοουντο f³⁵ C,N [97%] HF,RP,CP,TR,OC | ον 2 W [1%] | ον παρητουντο xA,B [1%] NU | ον αν 2 D [1%]

⁹ συστασιαστων f³⁵ (A) [96%] HF,RP,CP,TR,OC | στασιαστων xB,C,D,N,W [4%] NU | one other variant

¹⁰ αναβοησας f³⁵ A,C,N,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC | αναβας xB [0.5%] NU | αναβας ολος D [0.5%]

¹¹ αιε f³⁵ A,C,D,N [98.5%] HF,RP,CP,TR,OC | --- xB,W [1%] NU | one other variant [0.5%]

¹² αποκριθεις παλιν ειπεν f³⁵ A,N [96.5%] HF,RP,CP,TR,OC | ~ 213 [1%] | ~ 21 ελεγεν xB,C [0.5%] NU | 13 D,W [1%] | seven other variants [1%]

¹³ θελετε f³⁵ A,D,N [97.5%] HF,RP,CP,TR,OC[NU] | --- xB,C,W [1.5%] | 1 ινα [1%]

¹⁴ ον (—ον B) λεγετε f³⁵ x(B)C,N (98.3%) HF,RP,CP,TR,OC[NU] | --- A,D,W (1.5%) |

βασιλέα¹ τῶν Ἰουδαίων;» **13** Οἱ δὲ πάλιν ἔκραξαν, «Σταύρωσον αὐτόν.» **14** Ὁ δὲ Πιλάτος ἔλεγεν αὐτοῖς, «Τί γὰρ κακὸν ἐποίησεν;»² Οἱ δὲ περισσοτέρως³ ἔκραξαν, «Σταύρωσον αὐτόν.» **15** Ὁ δὲ Πιλάτος, βουλόμενος τῷ ὄχλῳ τὸ ἱκανὸν ποιῆσαι, ἀπέλυσεν αὐτοῖς τὸν Βαραββᾶν, καὶ παρέ-δωκεν τὸν Ἰησοῦν, φραγελλώσας, ἵνα σταυρωθῇ.

Soldiers have a little ‘fun’

16 Οἱ δὲ στρατιῶται ἀπήγαγον αὐτὸν ἔσω τῆς αὐλῆς, ὃ ἐστὶν Πραιτώριον, καὶ συγκαλοῦσιν ὅλην τὴν σπεῖραν. **17** Καὶ ἐνδύουσιν⁴ αὐτὸν πορφύραν καὶ περιτιθέασιν αὐτῷ πλέξαντες ἀκάνθινον στέφανον, **18** καὶ ἤρξαντο ἀσπάζεσθαι αὐτὸν καὶ λέγειν,⁵ «Χαῖρε, ὁ βασιλεὺς⁶ τῶν Ἰουδαίων.» **19** Καὶ ἔτυπον αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν καλάμῳ καὶ ἐνέπτυν αὐτῷ, καὶ τιθέντες τὰ γόνατα προσεκύνουν αὐτῷ. **20** Καὶ ὅτε ἐνέπαιξαν αὐτῷ, ἐξέδυσαν αὐτὸν τὴν πορφύραν καὶ ἐνέδυσαν αὐτὸν τὰ ἱμάτια τὰ ἴδια.⁷ Καὶ ἐξάγουσιν αὐτὸν ἵνα σταυρώσωσιν αὐτόν.

The Crucifixion

21 Καὶ ἀγγαρεύουσιν παράγοντά τινα, Σίμωνα Κυρηναῖον, ἐρχόμενον ἀπ’ ἀγροῦ (τὸν πατέρα Ἀλεξάνδρου καὶ Ῥούφου), ἵνα ἄρῃ τὸν σταυρὸν αὐτοῦ. **22** Καὶ φέρουσιν αὐτὸν ἐπὶ⁸ Γολγοθᾶ⁹ τόπον, ὃ ἐστὶν μεθερμηνεύμενον, «Κρανίου Τόπος.» **23** Καὶ ἐδίδουν αὐτῷ πιεῖν¹⁰ ἐσμυρνισμένον οἶνον, ὃ¹¹ δὲ οὐκ ἔλαβεν. **24** Καὶ σταυρώσαντες¹² αὐτόν,¹³ διαμερίζονται¹⁴ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, βάλλοντες κλῆρον ἐπ’ αὐτά, τίς τί ἄρῃ. **25** Ἦν δὲ ὥρα τρίτη καὶ ἐσταύρωσαν αὐτόν. **26** Καὶ ἦν ἡ ἐπιγραφή τῆς αἰτίας αὐτοῦ ἐπιγεγραμμένη·

Ὁ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΩΝ ΙΟΥΔΑΙΩΝ

long omissions (0.2%)

¹ βασιλεα f³⁵ (D)N [95%] HF,RP,CP,TR | τον 1 xA,B,C,W [5%] OC,NU

² κακον εποιησεν f³⁵ xA,D,N [98.5%] HF,RP,CP,TR | ~ 21 B,C [1.5%] OC,NU (W vacant)

³ περισσοτερος f³⁵ N [91%] HF,RP,CP,TR,OC | περισσως xA,B,C,D [8%] NU | περισσοτερον [1%]

⁴ ενδυουσιν f³⁵ A,N [98%] HF,RP,CP,TR,OC | ενδιδυσκουσιν xB,C(D) [2%] NU

⁵ και λεγειν f³⁵ xN [25%] CP | λεγοντες [0.5%] | --- A,B,C,D [75%] HF,RP,TR,OC,NU

⁶ ο βασιλευς f³⁵ A,C,N [98%] HF,RP,CP,OC | βασιλευ xB,D [2%] TR,NU

⁷ ιματια τα ιδια f³⁵ A,N (96.3%) HF,RP,CP,TR,OC | 1 αυτου 23 (1.9%) | ~ 31 αυτου x (0.3%) | 1 αυτου B,C (0.8%) NU | ~ 31 (0.4%) | 1 D (0.2%) | two other variants (0.1%)

⁸ επι f³⁵ A,C(D) [93%] HF,RP,CP,TR,OC | 1 τον xB,N [6%] NU | εις τον [1%]

⁹ γολγοθα f³⁵ A,C,D [94%] HF,RP,TR,OC | γολγοθαν (x)B,N [6%] CP,NU

¹⁰ πιειν f³⁵ A(D) [99%] HF,RP,CP,TR,OC | --- xB,C [1%] NU (N,W vacant)

¹¹ ο f³⁵ A,C [98%] HF,RP,CP,TR,OC | ος xB [1%] NU | και D [1%]

¹² σταυρωσαντες f³⁵ xA,C,D [99.5%] HF,RP,CP,TR,OC | σταυρουσιν B [0.5%] NU

¹³ αυτον f³⁵ xA,C,D [99.5%] HF,RP,CP,TR,OC | 1 και B [0.5%] NU

¹⁴ διαμεριζονται f³⁵ xA,B,C,D [96.5%] HF,RP,CP,OC,NU | διεμεριζοντο [2%] | διεμερισαντο [1%] | διεμεριζον [0.5%] TR | one other variant

27 Καὶ σὺν αὐτῷ σταυροῦσιν δύο ληστές, ἓνα ἐκ δεξιῶν καὶ ἓνα ἐξ ἐναντύμων αὐτοῦ. 28 Καὶ ἐπληρώθη ἡ Γραφή ἡ λέγουσα, «Καὶ μετὰ ἀνόμων ἐλογίσθη.»¹

29 Καὶ οἱ παραπορευόμενοι ἐβλασφήμουν αὐτόν, κινοῦντες τὰς κεφαλὰς αὐτῶν καὶ λέγοντες, «Οὐά, ὁ καταλύων τὸν ναὸν καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις οἰκοδομῶν,² 30 σῶσον σεαυτὸν καὶ κατάβα³ ἀπὸ τοῦ σταυροῦ.» 31 Ὁμοίως⁴ καὶ οἱ ἀρχιερεῖς, ἐμπαίζοντες πρὸς ἀλλήλους μετὰ τῶν γραμματέων, ἔλεγον· «Ἄλλους ἔσωσεν· ἑαυτὸν οὐ δύναται σῶσαι. 32 Ὁ Χριστός, ὁ βασιλεὺς τοῦ⁵ Ἰσραὴλ, καταβάτω νῦν ἀπὸ τοῦ σταυροῦ, ἵνα ἴδωμεν καὶ πιστεύσωμεν αὐτῷ.»⁶ Καὶ οἱ συνεσταυρωμένοι αὐτῷ⁷ ὠνείδιζον αὐτόν.

33 Γενομένης δὲ⁸ ὥρας ἑκτης, σκότος ἐγένετο ἐφ' ὅλην τὴν γῆν ἕως ὥρας ἐνάτης.⁹ 34 Καὶ τῇ ὥρᾳ τῇ ἐνάτῃ¹⁰ ἐβόησεν ὁ Ἰησοῦς φωνῇ μεγάλῃ, λέγων,¹¹ «Ἐλωῖ, Ἐλωῖ, λιμᾶ¹² σαβαχθανί;» ὃ ἐστὶν μεθερμηνευόμενον, «Ὁ Θεός,¹³ ὁ Θεός μου, εἰς τί με ἐγκατέλιπες;»¹⁴ 35 Καὶ τινες τῶν παρεστη-κότων ἀκούσαντες ἔλεγον, «Ἰδοὺ,¹⁵ Ἥλιαν φωνεῖ.» 36 Δραμῶν δὲ εἰς¹⁶ καὶ¹⁷ γεμίσας σπόγγον ὄξους, περιθείς τε¹⁸ καλάμῳ, ἐπότιζεν αὐτόν, λέγων, «Ἄφετε, ἴδωμεν εἰ ἔρχεται Ἥλιος καθελεῖν αὐτόν.» »

37 Ὁ δὲ Ἰησοῦς, ἀφείς φωνὴν μεγάλην, ἐξέπνευσεν· 38 καὶ τὸ

¹ verse 28 entire f³⁵ (88.7%) HF,RP,CP,TR,OC[[ECM]] | --- xA,B,C,D (11.1%) NU | two other variants (0.1%) (OC is in small print)

² ἐν τρισὶν ἡμέραις οἰκοδομοῦν f³⁵ xC [99%] HF,RP,CP,TR,OC | ~ 4123 B(D) [0.5%] NU | 234 A [0.5%]

³ καὶ καταβα f³⁵ A,C [97%] HF,RP,CP,TR,OC | καταβας xB,D [1%] NU | 1 καταβηθι [2%]

⁴ ὁμοίως f³⁵ xA,B,C [98%] HF,RP,CP,NU | 1 δε [2%] TR,OC | --- D

⁵ τοῦ f³⁵ A,C [97.5%] HF,RP,CP,TR,OC | --- xB,D [2.5%] NU

⁶ αὐτῷ f³⁵ D [94%] HF,RP,CP,OC | --- xA,B,C [6%] TR,NU

⁷ αὐτῷ f³⁵ A,C (96.7%) HF,RP,CP,TR,OC | σὺν 1 xB (1.2%) NU | --- D (1.9%) | long omissions (0.2%)

⁸ γενομένης δε f³⁵ A,C [96%] HF,RP,CP,TR,OC | ~ καὶ 1 xB,D [4%] NU

⁹ ἐνατῆς f³⁵ xA,B,C,D,N [90%] HF,RP,CP,OC,NU | ἐννατῆς [10%] TR (Also in the next verse.)

¹⁰ ὥρα τῇ ἐνάτῃ f³⁵ A,C,N [97%] HF,RP,CP,TR,OC | ~ 31 xB,D [3%] NU

¹¹ λέγων f³⁵ A,C,N [99%] HF,RP,CP,TR,OC | --- xB,D [1%] NU

¹² λιμᾶ f³⁵ A [94%] HF,RP,CP,OC | λεῖμα [4%] | λεμα xC [1%] NU | λαμμα TR | λαμα B,D,N [1%]

¹³ ὁ θεός f³⁵ A [70%] | 12 μου xC,D,N [30%] HF,RP,CP,TR,OC,NU | --- B

¹⁴ με ἐγκατέλιπες f³⁵ (A)C,N [99%] HF,RP,CP,TR,OC | ~ 21 (x)B [1%] NU | ~ ὠνιδισας 1 D

¹⁵ ἰδοὺ f³⁵ A,N [94.5%] HF,RP,CP,TR | ἰδε xB [3%] OC,NU | ὅτι C [1%] | ὅτι 1 [1%] | --- D [0.5%]

¹⁶ εἰς f³⁵ A,C,D,N [98%] HF,RP,CP,TR,OC | τις xB [1%] NU | --- [1%]

¹⁷ καὶ f³⁵ xA,C,D,N [98.5%] HF,RP,CP,TR,OC[NU] | --- B [1.5%]

¹⁸ τε f³⁵ A,C [96.5%] HF,RP,CP,TR,OC | --- xB(D)N [2%] NU | ~ καὶ [1.5%]

καταπέτασμα τοῦ ναοῦ ἐσχίσθη εἰς δύο ἀπὸ¹ ἄνωθεν ἕως κάτω. **39** Ἰδὼν δὲ ὁ κεντυρίων, ὁ παρεστηκὼς ἐξ ἐναντίας αὐτοῦ, ὅτι οὕτως κράξας² ἐξέπνευσεν, εἶπεν, «Ἀληθῶς ὁ ἄνθρωπος οὗτος Υἱὸς ἦν Θεοῦ.»³

40 Ἦσαν δὲ καὶ γυναῖκες ἀπὸ μακρόθεν θεωροῦσαι, ἐν αῖς ἦν⁴ Μαρία ἡ Μαгдаληνὴ καὶ Μαρία ἡ τοῦ⁵ Ἰακώβου τοῦ μικροῦ καὶ Ἰωση⁶ μήτηρ καὶ Σαλώμη—**41** αἱ καὶ⁷ ὅτε ἦν ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ ἠκολούθουν αὐτῷ καὶ διηκόνουν αὐτῷ—καὶ ἄλλαι πολλαὶ αἱ συναναβᾶσαι αὐτῷ εἰς Ἱεροσόλυμα.

The burial

42 Καὶ ἤδη ὀψίας γενομένης, ἐπεὶ Παρασκευὴ ἦν,⁸ ὃ ἐστὶν προσάββατον,⁹ **43** ἐλθὼν¹⁰ Ἰωσηφ ὁ¹¹ ἀπὸ Ἀριμαθαίας, εὐσχήμων βουλευτής, ὃς καὶ αὐτὸς ἦν προσδεχόμενος τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ,¹² τολμήσας εἰσῆλθεν πρὸς¹³ Πιλᾶτον καὶ ᾔτήσατο τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ. **44** Ὁ δὲ Πιλᾶτος ἐθαύμασεν εἰ ἤδη τέθνηκεν· καὶ προσκαλεσάμενος τὸν κεντυρίωνα ἐπηρώτησεν αὐτὸν εἰ πάλαι ἀπέθανεν. **45** Καὶ γνοὺς ἀπὸ τοῦ κεντυρίωνος, ἐδωρήσατο τὸ σῶμα¹⁴ τῷ Ἰωσήφ. **46** Καὶ ἀγοράσας¹⁵ σινδόνα καὶ¹⁶ καθελὼν αὐτόν, ἐνείλησεν¹⁷ τῇ σινδόνι καὶ κατέθηκεν¹⁸ αὐτὸν ἐν μνημείῳ, ὃ ἦν λελατομημένον ἐκ πέτρας· καὶ προσεκύλισεν λίθον ἐπὶ τὴν θύραν τοῦ μνημείου.

¹ ἀπο f³⁵ NA,C,N [98.5%] HF,RP,CP,TR,OC | απ B,D,W [1.5%] NU

² κρᾶξας f³⁵ A,C,N,W (98.6%) HF,RP,CP,TR,OC | κρᾶξαντα D | --- NB (0.4%) NU | longer omissions (0.9%)

³ ο ἄνθρωπος οὗτος υἱὸς ἦν θεοῦ f³⁵ A,C,N,W [97.5%] HF,RP,CP,TR,OC | ~ 123465 [1%] | ~ 312465 NB [1%] NU | ~ 312645 D [0.5%] | two other variants

⁴ ἦν f³⁵ D,W [90%] CP | 1 καὶ A,C,N [10%] HF,RP,TR,OC | καὶ NB [0.5%] NU

⁵ ἡ τοῦ f³⁵ A [93.5%] HF,RP,CP,TR,OC | 1 NB,C,N,W [1.5%] NU | --- D [5%]

⁶ ἰωση f³⁵ NA,C,N(W) [98.5%] HF,RP,CP,TR,OC | ἰωσητος (B)D [1.5%] NU

⁷ αὶ καὶ f³⁵ D (88.8%) HF,RP,CP,TR,OC | 2 A,C,N,W (7.4%) | 1 NB (3.7%) NU | 1 δε (0.1%)

⁸ παρασκευὴ ἦν f³⁵ [18%] | ~ 21 NA,B,C,D,W [82%] HF,RP,CP,TR,OC,NU

⁹ προσάββατον f³⁵ NB,C,W [80%] HF,RP,CP,TR,OC,NU | πρὸς σαββατον A [20%] | πρὶνσαββατον D

¹⁰ ἐλθὼν f³⁵ NA,B,C,W [90%] OC,NU | ἦλθεν D [10%] HF,RP,CP,TR

¹¹ ο f³⁵ NA,C,W [98%] HF,RP,CP,TR,OC[NU] | --- B,D [2%]

¹² θεοῦ *rell* | 1 καὶ CP

¹³ πρὸς f³⁵ A,C,D [99%] HF,RP,CP,TR,OC | 1 τον NB,W [1%] NU

¹⁴ σῶμα f³⁵ A,C,W [99.5%] HF,RP,CP,TR,OC | πτωμα NB(D) [0.5%] NU

¹⁵ ἀγοράσας *rell* | ἀγορασας CP

¹⁶ καὶ f³⁵ A,C(W) [99%] HF,RP,CP,TR,OC | --- NB(D) [1%] NU

¹⁷ ἐνείλησεν *rell* | ἐνείλισε [2%] CP | ἐνείλισσεν [1%]

¹⁸ κατέθηκεν f³⁵ C (94.1%) HF,RP,CP,TR,OC | ἐθηκεν NB,D,W (4.6%) NU | τεθηκεν (0.7%) | καθηκεν A (0.3%) | long omission (0.2%) | one other variant

47 Ἡ δὲ Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ καὶ Μαρία¹ Ἰωσή² ἐθεώρουν ποῦ τίθεται.³

16:1 Καὶ διαγενομένου τοῦ σαββάτου, Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ καὶ Μαρία⁴ Ἰακώβου καὶ Σαλώμη ἠγόρασαν⁵ ἀρώματα, ἵνα ἐλθοῦσαι ἀλείψωσιν τὸν Ἰησοῦν.⁶

Resurrection Day—Sunday, 04/07/30 AD

Women go to sepulcher

16:2 Καὶ λίαν πρωὶ τῆς μιᾶς⁷ σαββάτων, ἔρχονται ἐπὶ τὸ μνημεῖον, ἀνατείλαντος τοῦ ἡλίου. 3 Καὶ ἔλεγον πρὸς ἑαυτάς, «Τίς ἀποκυλίσει ἡμῖν τὸν λίθον ἐκ τῆς θύρας τοῦ μνημείου;» 4 Καὶ ἀναβλέψασαι θεωροῦσιν ὅτι ἀποκεκύλισται ὁ λίθος (ἦν γὰρ μέγας σφόδρα). 5 Καὶ εἰσελθοῦσαι εἰς τὸ μνημεῖον εἶδον νεανίσκον καθήμενον ἐν τοῖς δεξιοῖς περιβεβλημένον στολὴν λευκὴν, καὶ ἐξεθαμβήθησαν. 6 Ὁ δὲ λέγει αὐταῖς· «Μὴ ἐκθαμβεῖσθε. Ἰησοῦν ζητεῖτε, τὸν Ναζαρηνόν, τὸν ἐσταυρωμένον. Ἠγέρθη, οὐκ ἔστιν ὧδε· ἴδε, ὁ τόπος ὅπου ἔθηκαν αὐτόν. 7 Ἀλλ’⁸ ὑπάγετε, εἶπατε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, καὶ τῷ Πέτρῳ, ὅτι «Προάγει ὑμᾶς εἰς τὴν Γαλιλαίαν· ἐκεῖ αὐτὸν ὄψεσθε, καθὼς εἶπεν ὑμῖν.» 8 Καὶ ἐξελθοῦσαι⁹ ἔφυγον ἀπὸ τοῦ μνημείου, εἶχεν δὲ¹⁰ αὐτὰς τρόμος καὶ ἔκστασις· καὶ οὐδενὶ οὐδὲν εἶπον, ἐφοβοῦντο γάρ.¹¹

Jesus appears to the Magdalene, first

9 Ἀναστὰς δὲ ὁ Ἰησοῦς¹² πρωὶ πρώτη σαββάτου, ἐφάνη πρῶτον Μαρίᾳ τῇ Μαγδαληνῇ, ἀφ’¹³ ἧς¹⁴ ἐκβεβλήκει ἐπτὰ δαιμόνια. 10 Ἐκείνη πορευθεῖσα ἀπήγγειλεν τοῖς μετ’ αὐτοῦ γενομένοις, πενθοῦσιν καὶ κλαίουσιν.

¹ μαρια f³⁵ (D) [98.5%] HF,RP,CP,TR,OC | 1 η (A)B,C,W [1.5%] NU | ✕ has a long omission [homoioteleuton]

² ιωση f³⁵ C(W) [98%] HF,RP,CP,TR,OC | ιωσηφ A | ιωσητος B [1%] NU | ιακωβου D [1%] | --- ✕

³ τιθεται f³⁵ W [97.5%] HF,RP,CP,TR,OC | τεθειται A,B,C,D [2.5%] NU | --- ✕

⁴ μαρια f³⁵ [95%] HF,RP,CP | 1 η του A,B [3%] TR,OC[NU] | 1 η ✕C,W [1.5%] | one other variant | D has a long omission

⁵ ηγορασαν *rell* | ηγωρασαν CP

⁶ τον ιησουν f³⁵ [69%] CP | αυτον ✕A,B,C(D)W [30%] HF,RP,TR,OC,NU | το σωμα του ιησου [1%]

⁷ της μιας f³⁵ A,C [97%] HF,RP,CP,TR,OC | 2 D | 12 των [1%] | τη μια των ✕ [1%] NU | μια των B,W | 2 D | four other variants [1%]

⁸ αλλ *rell*,ECM | αλλα ✕A,B,C,D,W [2%] NU

⁹ εξελθουσαι *rell* | 1 ταχυ [1%] TR

¹⁰ δε f³⁵ A,C [99.5%] HF,RP,CP,TR,OC | γαρ ✕BD(W) [0.5%] NU

¹¹ have verses 9-20 *rell* [[NU]] | --- ✕B (For a full discussion of this variant, please see Appendix D in my, *The Identity of the New Testament Text VI*.)

¹² ο ιησους f³⁵ [25%] CP | --- A,C,D,W [75%] HF,RP,TR,OC,NU (✕B omit verses 9-20 and NU puts them in double brackets.)

¹³ αφ f³⁵ A [99.5%] HF,RP,CP,TR,OC | παρ C,D,W [0.5%] NU

¹⁴ ης *rell* | 1 και CP

11 Κάκεινοι, ἀκούσαντες ὅτι ζῇ καὶ ἐθεάθη ὑπ' αὐτῆς, ἠπίστησαν.

Emmaus¹

12 Μετὰ δὲ ταῦτα δυσὶν ἐξ αὐτῶν περιπατοῦσιν ἐφανερώθη, ἐν ἐτέρᾳ μορφῇ, πορευομένοις εἰς ἀγρόν. **13** Κάκεινοι ἀπελθόντες ἀπήγγειλαν τοῖς λοιποῖς· οὐδὲ ἐκεῖνοις ἐπίστευσαν.

Jesus appears to the 'Eleven', fifth

14 Ὑστερον² ἀνακειμένοις αὐτοῖς τοῖς ἑνδεκα ἐφανερώθη· καὶ ὠνείδισεν τὴν ἀπιστίαν αὐτῶν καὶ σκληροκαρδίαν, ὅτι τοῖς θεασαμένοις αὐτὸν ἐγγεγερμένον³ οὐκ ἐπίστευσαν. **15** Καὶ εἶπεν αὐτοῖς· «Πορευθέντες εἰς τὸν κόσμον ἅπαντα, κηρύξατε τὸ εὐαγγέλιον πάσῃ τῇ κτίσει. **16** Ὁ πιστεύσας καὶ βαπτισθεὶς σωθήσεται· ὁ δὲ ἀπιστήσας κατακριθήσεται. **17** Σημεῖα δὲ τοῖς πιστεύουσιν ταῦτα παρακολουθήσει· ἐν τῷ ὀνόματί μου δαιμόνια ἐκβαλοῦσιν· γλώσσαις λαλήσουσιν καιναῖς·⁴ **18** ὄφεις ἄροῦσιν·⁵ κἂν θανάσιμόν τι πίωσιν, οὐ μὴ αὐτοὺς βλάβῃ·⁶ ἐπὶ ἄρρώστους χεῖρας ἐπιθήσουσιν, καὶ καλῶς ἔξουσιν.»

The Ascension

16:19 Ὁ μὲν οὖν Κύριος,⁷ μετὰ τὸ λαλήσαι αὐτοῖς, ἀνελήφθη εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐκάθισεν ἐκ δεξιῶν τοῦ Θεοῦ. **20** Ἐκεῖνοι δὲ ἐξελθόντες ἐκήρυξαν πανταχοῦ, τοῦ Κυρίου συνεργοῦντος καὶ τὸν λόγον βεβαιοῦντος διὰ τῶν

¹ [This was either the third or the fourth appearance; the 2nd was to the women; Jesus also appeared to Peter, but the Text does not permit us to know for sure if it was before or after Emmaus.]

² υστερον f³⁵ C, W [98%] HF, RP, CP, TR, OC, ECM | 1 δε A, D [2%] [NU]

³ εγγεγερμενον *rell* | 1 εκ νεκρων A, C (10.7%)

⁴ καιναις f³⁵ A, W (97.8%) HF, RP, CP, TR, OC | και εν ταις χερσιν 1 C (2.2%) [NU]

⁵ οφεις αρουσιν f³⁵ A, W (97.4%) HF, RP, CP, TR, OC | και εν ταις χερσιν 12 C (2.2%) [NU] | --- (0.2%) | omit verses 9-20 R^cB

⁶ βλαψη f³⁵ A, C, W [98%] HF, RP, CP, NU | βλαψει [2%] TR, OC

⁷ κυριος f³⁵ A (94.5%) HF, RP, CP, TR, OC | 1 ιησους C(W) (5.2%) NU | ιησους (0.2%) | one other variant

¹ αμην f³⁵ C,W (97.9%) HF,RP,CP,TR,OC | --- A (2.1%) NU

² have verses 9-20 *rell* [[NU]] | --- NB (For a full discussion of this variant, please see Appendix D in my, *The Identity of the New Testament Text VII*—also *V* and *VI*.)

³ Around 50% of the continuous-text Greek MSS containing the Gospels, including 90% of the Family 35 representatives, have publishing date statements. They are usually a note at the end of the Gospel, but they can occur in a variety of places. For Mark, they state that it was “published [released to the public] ten years after the ascension of Christ”. For 50% of the MSS to have this information probably means that the tradition is ancient; in fact, Eusebius takes it back to the 3rd century. For a presentation and discussion of the actual evidence, please see my article, “Publishing date statements”, in the Appendix. If this information is correct, then Mark was ‘published’ in 40 AD. The same sources have Matthew published two years earlier (38) and Luke five years later (45), while John was ‘published’ thirty-two years after the ascension, or 62 AD. Not only were the authors eyewitnesses of the events, but many others were still alive when the Gospels appeared. They could attest to the veracity of the accounts.

⁴ The citation of f³⁵ is based on the following sixty-five MSS—18, 35, 55, 128, 141, 204, 361, 510, 547, 553, 586, 645, 689, 757, 769, 789, 824, 867, 928, 960, 1023, 1040, 1046, 1072, 1075, 1111, 1117, 1133, 1145, 1147, 1199, 1251, 1339, 1384, 1400, 1435, 1461, 1496, 1503, 1572, 1628, 1637, 1652, 1667, 1698, 1705, 1713, 2122, 2221, 2253, 2261, 2265, 2273, 2323, 2352, 2382, 2466, 2503, 2554, 2621, 2765, 2875, 2876, 2948 and 3002—all of which I collated myself. None of them is a ‘perfect’ representative of f³⁵ in Mark, as it stands [an unreasonable expectation, presumably, for a book this size, besides being a Gospel]. However, 867 has one correction and is thus a complete representative, no letter has been lost, and 586 is only off by one letter, and its exemplar, and that of 35 and 2382, probably were perfect. And several other exemplars come close—that of 1628 was off by one variant, those of 510 and 2253 were off by two variants, those of 824, 1435, 1503 and 1637 were off by three, several by four, and so on. [This refers to the MSS I have collated—there may be even better ones out there! In fact, since I have collated perhaps 20% of the family representatives for this book, there probably are better ones out there.] The uniformity is impressive. Since these MSS come from all over the Mediterranean world (Sinai, Jerusalem, Cyprus, Patmos, Constantinople, Bucharest, Aegean, Tirana, Mt. Athos [nine different monasteries], Corinth[?], Athens, Grottaferrata, Vatican, Leukosia, Kalavryta, Meteora, Lesbos, Sparta, etc.) they are certainly representative of the family, giving us the precise family profile—it is reflected in the Text without exception.

In the statements of evidence I have included the percentage of manuscript attestation for each variant within either () or []. I have used () for the evidence taken from *TuT*, which I take to be reasonably precise. For the variant sets that are not covered there, I mainly depended on the *Editio Critica Maior* for Mark. I occasionally supplemented from Legg, Swanson, Scrivener and von Soden—the percentages offered, I have used [] for these, are extrapolations based on a comparison of these sources.

I venture to predict, if complete collations ever become available, that for any non-Byzantine variants listed with 5 to 1% support (in my apparatus) the margin of error should not exceed $\pm 2\%$; for non-Byzantine variants listed with 10 to 6% support the margin of error should hardly exceed $\pm 4\%$; where there is some division among the

Byzantine witnesses the margin of error should rarely exceed $\pm 15\%$ —since my sources had collated a lower percentage of the extant MSS than *ECM* for the General Epistles, for example, my guesses as to percentages are more tentative than they were there, except that I guarantee the witness of $\mathfrak{f}^{35}$. Please see the last footnote for Matthew for further information.